

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง
กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

Labor Supply for Sustainable Nature-based Tourism Activities in
KO CHANG Area, KO CHANG Sub-district, TRAT Province

โดย วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ และคณะ

สิงหาคม 2550

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง
กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

Labor Supply for Sustainable Nature-based Tourism Activities in
KO CHANG Area, KO CHANG Sub-district, TRAT Province

คณะผู้วิจัย	สังกัด
วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
นীরนาท แก้วประเสริฐ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
สุขสมัย สุทธิบดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยว
เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา กลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง)

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง โครงการ อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด คณะผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ในระหว่างดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจและรวบรวมการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว ทั้งที่อยู่บนเกาะช้างและอยู่ในสำนักงานจังหวัดตราด รวมถึงการท่องเที่ยวจังหวัดตราด ซึ่งคณะผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความร่วมมือจากทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านในความกรุณาที่ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และทำให้สามารถดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงมาได้

หากผลการวิจัยนี้มีประโยชน์ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณค่านี้แก่ทุกท่านซึ่งได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้การวิจัยนี้สำเร็จลงได้ และหากมีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับฟังความคิดเห็นและรับผิดชอบด้วยความเต็มใจอย่างยิ่ง

วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ

นิรนาท แก้วประเสริฐ

สุขสมัย สุทธิบัติ

31 สิงหาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รัฐบาลทุกประเทศมีนโยบายให้ประชาชนในประเทศมีการกินดีอยู่ดี มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ทุกรัฐบาลจึงต้องแสวงหารายได้มาเพื่อการใช้จ่ายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ วิธีการหนึ่งที่ทุกประเทศนำมาใช้ คือ การส่งเสริมการส่งออกและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีรายได้เข้าประเทศ

ประเทศไทยเริ่มมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในสมัยรัฐบาล นายพันเอกหลวงพิบูลสงคราม ตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2481 และต่อมาได้มีการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1-10 (พ.ศ.2504-2554) การท่องเที่ยวในอดีตจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และสิ่งสำคัญของโลก ต่อมา ประเภทของการท่องเที่ยวได้ขยายมาสู่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยนักท่องเที่ยวจากประเทศพัฒนาแล้วต้องการหลบหนีความเป็นเมืองมาสู่ความเป็นธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทป่าเขา ทะเล น้ำตก จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีผู้สนใจมากขึ้น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประเทศไทยมีหลายแห่ง แห่งหนึ่งที่น่าสนใจมากและอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพฯ คือ เกาะช้าง จังหวัดตราด

รัฐบาลได้ประกาศให้เกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียงเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งแต่พ.ศ. 2525 ส่งผลให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างขยายตัวอย่างรวดเร็ว ธุรกิจการท่องเที่ยวจึงเติบโตตอบสนองการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่งผลให้มีแรงงานต่างถิ่นเข้ามาทำงานด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้างมากขึ้น แต่โดยที่เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แรงงานที่เข้ามาทำงานบนเกาะช้าง จึงควรมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพความเป็นธรรมชาติบนเกาะช้างด้วย จากประเด็นดังกล่าวจึงได้ทำการวิจัย เรื่อง อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเชิงเอกสาร และเชิงสำรวจโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ประกอบการบนเกาะช้างซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก และกลุ่มสนับสนุนกลุ่มเป้าหมายหลัก ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ประเด็นจากการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

โครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง

โดยที่เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว แรงงานที่ประกอบธุรกิจบนเกาะช้างทั้งหมดจึงเป็นแรงงานด้านการท่องเที่ยว มีแรงงานที่จดทะเบียนเป็นผู้ประกันตนร้อยละ 40.92 ของแรงงานตามทะเบียนราษฎรบนเกาะช้าง ขณะที่ยังมีแรงงานนอกระบบที่ทำงานบนเกาะช้างแต่ไม่เป็นผู้ประกันตน ซึ่งอาจเป็นแรงงานจากต่างชาติที่แอบแฝงมาในรูปแบบนักท่องเที่ยวมาทำธุรกิจการท่องเที่ยวบนเกาะช้างโดยใช้ชื่อคนไทยเป็นเจ้าของกิจการ รวมถึงมีแรงงานต่างชาติจากประเทศข้างเคียง ภาครัฐจึงควรมีหน่วยงานมาทำการสำรวจแรงงานด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ทั้งเพื่อความปลอดภัยด้านอาชญากรรมและสุขอนามัย

บทบาทของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในการพัฒนาคุณภาพแรงงาน

คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับอุปทานแรงงานจากกลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ สรุปผลได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ประกอบการ เป็นกลุ่มตัวอย่างหลักที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างนี้จะเป็นผู้ประกอบการที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ ต้องการแรงงานด้านทักษะภาษาซึ่งมิใช่ภาษาอังกฤษ เนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น เยอรมัน รัสเซีย สแกนดิเนเวีย ญี่ปุ่น และจีน ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการได้ร่วมมือกับหน่วยงานบนเกาะช้าง ในการส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมเก็บขยะในทะเล และร่วมกิจกรรมในการรักษาธรรมชาติทุกครั้ง ส่วนผู้ประกอบการที่พักอาศัยเชิงครัวเรือน (home stay) จะใช้แรงงานในครัวเรือน แต่ต้องการพัฒนาทักษะด้านภาษา กลุ่มประกอบการธุรกิจตัวแทน (agency) จะมีปัญหาด้านการมีแรงงานต่างชาติแอบแฝงมาในรูปแบบนักท่องเที่ยว และมาดำเนินธุรกิจตัวแทน (agency) โดยใช้ชื่อคนไทยเป็นเจ้าของกิจการ

2. กลุ่มตัวอย่างผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์

ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น ต้องการพัฒนาทักษะด้านภาษาเพื่อใช้ในการพานักท่องเที่ยวชมรอบเกาะ ตกปลา ตกปลาหมึก ชมป่าโกงกาง และชมหิ่งห้อย เนื่องจากบางกิจกรรมต้องทราบเวลาน้ำขึ้น-น้ำลง ซึ่งคนท้องถิ่นเท่านั้นจึงจะสามารถทราบได้ กลุ่มตัวอย่างนี้ต้องการให้ส่วนราชการจัดส่งชาวต่างชาติมาฝึกตัวอยู่กับคนในชุมชน ซึ่ง

จะทำให้เกิดการพัฒนาด้านภาษาได้ดีกว่าการส่งวิทยากรมาอบรม ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์เหล่านี้จะร่วมมือกันในการรักษาธรรมชาติ เช่น กรณีการชมป่าโกงกาง และหิ้งห้อยของชุมชนสลักคอก จะมีการพูดคุยกันในชุมชนที่จะไม่ตัดไม้โกงกาง ทั้งนี้ เพื่อให้ป่าโกงกางมีความสมบูรณ์และเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

3. กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจะศึกษาอุปทานแรงงานเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวนั้น ควรพิจารณาจากด้านนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นฝ่ายต้องการแรงงาน (หรืออุปสงค์) บริการนำเที่ยวด้วย คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสรุปประเด็นได้ดังนี้

นักท่องเที่ยวต้องการให้แรงงานที่ควบคุมกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่างๆ ควรมีใบอนุญาตการทำงาน เพื่อเป็นความปลอดภัย เช่น การดำน้ำตื้น การดำน้ำลึก การล่องแพ การเดินป่า นักท่องเที่ยวต้องการให้แรงงานบริการต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างเท่าเทียมกัน ต้องการให้มีการจัดแรงงานสำหรับการกำจัดขยะ และให้บริการข้อมูลข่าวสารสำหรับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง รวมถึงควรมีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยดูแลความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกด้านสาธารณสุขไปอีกด้วย

4. กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้าง สรุปประเด็นได้ดังนี้

ผู้ประกอบการด้านการนำเที่ยว ต้องผ่านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์จาก ททท. ผู้ประกอบการด้านเรือทัวร์ ต้องมีใบอนุญาตจากกรมขนส่งทางน้ำและทรัพยากร ผู้ประกอบการเดินป่า ต้องมีใบอนุญาตจากกรมอุทยานแห่งชาติ ผู้นำด้านการดำน้ำตื้น ดำน้ำลึก ต้องมีประกาศนียบัตร หากสถานประกอบการใดไม่มีใบอนุญาตควรต้องปรับปรุง และจัดส่งเจ้าหน้าที่ของสถานประกอบการมาร่วมอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ประกอบการ ต้องการให้มีการอบรมหรือพัฒนาแรงงานด้านทักษะภาษาที่มีใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาเยอรมัน สเปน ดิเนเวีย รัสเซีย จีน และญี่ปุ่น รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากร

2. ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ ต้องการให้ภาครัฐจัดส่งชาวต่างชาติมาอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้การพัฒนาภาษาได้ผลดีกว่าการส่งเจ้าหน้าที่มาอบรม นอกจากนี้ ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ในชุมชนได้มีการวางระเบียบของชุมชนในการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติการท่องเที่ยว โดยประชากรในชุมชนจะร่วมกันสอดส่องดูแล

3. นักท่องเที่ยว ต้องการให้มีการอบรมผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ให้ได้มาตรฐานสากล ควรมีการรักษาความปลอดภัยโดยเฉพาะเมื่ออยู่ในน้ำ ส่วนการท่องเที่ยวบนบกควรมีมัคคุเทศก์ระวังการเหยียบย่ำพืชพันธุ์ไม้ รวมถึงไม่ควรให้ขับขีจักรยานภูเขาในป่า เพราะเป็นการทำลายพืชพันธุ์ไม้ได้เช่นกัน ต้องการให้มัคคุเทศก์เป็นคนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยอธิบายสิ่งต่างๆ ได้ดีกว่ามัคคุเทศก์ที่ไม่ใช่คนท้องถิ่น สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการให้มีหลักสูตรการทำอาหาร

แนวทางการพัฒนาแรงงาน

เพื่อให้การพัฒนาแรงงานด้านการท่องเที่ยวมีปริมาณ (อุปทาน) ที่เหมาะสม มีคุณสมบัติตามความต้องการ (อุปสงค์) ของนักท่องเที่ยว ภาครัฐจึงควรมีการกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทำการสำรวจแรงงานด้านการท่องเที่ยวและควรตรวจสอบออกเป็นกฎหมายให้การพัฒนาแรงงานมีคุณภาพและมาตรฐานแรงงานด้านการท่องเที่ยวอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และธรรมชาตินี้ไม่อาจสร้างขึ้นใหม่ได้ แรงงานทุกประเภทที่มาทำงานบนเกาะช้าง จึงควรได้รับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ หรือสถานประกอบการให้ตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติบนเกาะช้าง ซึ่งหากสูญเสียสภาพความเป็นธรรมชาติไปแล้ว ย่อมกระทบต่อการท่องเที่ยวบนเกาะช้างในอนาคต

2. อุปทานแรงงานที่ทำงานเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกประเภท ต้องมีใบรับรองการทำงาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว สำหรับแรงงานนอกระบบซึ่งไม่ได้ประกันตน และบางส่วนเป็นแรงงานต่างชาตินั้น ควรมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐมาตรวจสอบเพื่อเป็นการจัดระเบียบทางสังคม และดูแลด้านปัญหาอาชญากรรมและสุขอนามัย

3. ความปลอดภัย ควรจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เพียงพอในการดูแลด้านความปลอดภัยแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว และด้านสาธารณสุข

4. ด้านความสะอาด ปัญหาขยะเป็นประเด็นสำคัญที่ทำลายความเป็นธรรมชาติของเกาะช้าง ควรจัดเจ้าหน้าที่ในด้านการดูแลขยะบนเกาะช้าง โดยการเก็บเงินจากสถานประกอบการหรือผู้ประกอบการธุรกิจ และจ่ายให้แก่ผู้ทำงานเก็บขยะ

5. เพื่อให้การพัฒนาแรงงานให้เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดแนวทางการพัฒนาเป็นนโยบายให้ปฏิบัติ ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร การประชาสัมพันธ์ รวมถึงการตรากฎหมายออกมาให้ทุกสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวปฏิบัติเท่าเทียมกันทั้งประเทศ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4950149

ชื่อโครงการ : อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่
เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ชื่อนักวิจัย : วัลย์ลดา วิวัฒน์พนาชาติ
นิรนาท แก้วประเสริฐ
สุขสมัย สุทธิบัติ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail Address: wallada_w@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : วันที่ 1 เดือนกันยายน พ.ศ. 2549 – วันที่ 31 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550

จุดประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาถึงอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง การศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ (1) ศึกษาโครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง พบว่า ธุรกิจบนเกาะช้าง คือ การท่องเที่ยว ดังนั้น แรงงานบนเกาะช้างทั้งหมดจึงเป็นแรงงานที่อยู่ในภาคการท่องเที่ยว เป็นแรงงานผู้ประกันตนร้อยละ 59.08 ที่เหลือเป็นแรงงานนอกระบบทั้งที่เป็นคนท้องถิ่นและคนต่างชาตินักท่องเที่ยวที่แอบแฝงมาทำงาน (2) ศึกษาความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการ ผู้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่า แรงงานทั่วไปจะไม่ขาดแคลน ยกเว้น จะมีความต้องการแรงงานที่เชี่ยวชาญในภาษารัสเซีย สแกนดิเนเวีย เยอรมัน จีน และญี่ปุ่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวสัญชาติเหล่านี้เข้ามาท่องเที่ยว ต้องการแรงงานที่จะเป็นศูนย์การประชาสัมพันธ์แรงงานในการกำจัดขยะ และแรงงานที่ดูแลด้านสาธารณสุขภาค (3) แนวทางในการพัฒนาแรงงานเพื่อการท่องเที่ยวนั้น ควรมีการกำหนดเป็นนโยบายให้มีการปฏิบัติ ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากลภายใต้ความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและสถานประกอบการในการพัฒนาบุคลากร และประการสำคัญควรมีการตราเป็นกฎหมายเพื่อให้การพัฒนาแรงงานด้านการท่องเที่ยวของทั้งประเทศเป็นไปในมาตรฐานและระบบเดียวกัน

คำสำคัญ **อุปทานแรงงาน อุปสงค์แรงงาน ปัจจัยผลัก ปัจจัยดึงดูด ตลาดแข่งขันที่
สมบูรณ์**

Abstract

Project Code: RDG4950149

Project Title: Labor Supply for Sustainable Nature-based Tourism Activities in
KO CHANG Area, KO CHANG Sub-district, TRAT Province

Investigators: Wallada Wiwatpanashart
Neeranart Kaewprasert
Suksmai Sutthibodee
Ramkhamhaeng University

E-mail Address: wallada_w@hotmail.com

Project Duration: 1 September 2006 – 31 August 2007

The purpose of the study is to investigate the labor supply for sustainable nature - based tourist activities in the Chang Island area. The findings in each of the three parts of the study are briefly stated as follows: (1) Labor structure on Chang Island. It has been found that the major business on Chang Island is tourism. Accordingly, all the labor force on Chang Island is in the tourist sector. About 59.08% of whom were insurers, and the rest - both local people and illegal immigrants - are outside the system. (2) Labor demand as perceived by tourist business operators or tour guides, Thai and foreign tourists, and public officers. It has been found that there is no scarcity of labor in general. However, there is a strong demand for those who are fluent in Russian, Scandinavian languages, German, Chinese, and Japanese to render services to tourists with such nationalities. Besides, there is demand for labor to work for public relations centers and for the garbage disposal activity, and for public utilities maintenance. (3) Labor development for tourism. A policy should be set and implemented. The tourism personnel should be developed to meet the international standards under the cooperation between the public agencies and the enterprises. More importantly, a law should be passed to apply the same system to develop tourism labor nationwide to reach the same standards.

Keyword: *supply of labor, demand for labor, Push Factors, Pull Factors, Perfect competition market*

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ช
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ซ
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
1.3 คำถามการวิจัย (Research Question)	3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย	9
1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	9
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outcomes)	9
1.8 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	9
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 การทบทวนวรรณกรรม	10
2.2 การวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	29
2.4 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมบนเกาะช้าง	35
2.5 สรุป	44
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)	46
3.1 คำถามการวิจัยข้อที่ 1	46
3.2 คำถามการวิจัยข้อที่ 2	47
3.3 คำถามการวิจัยข้อที่ 3	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) (ต่อ)	
3.4 สรุป	50
บทที่ 4 ผลการศึกษา	51
4.1 การศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1	51
4.2 การศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2	56
4.3 การศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3	75
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
5.1 บทสรุป	82
5.2 อภิปรายผล	86
5.3 ข้อเสนอแนะ.	87
บรรณานุกรม (References)	90
ภาคผนวก (Appendix)	
ภาคผนวก ก. บทความการวิจัย	93
ภาคผนวก ข. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และ กิจกรรมที่ดำเนินมาและผลที่ได้ที่ได้รับตลอดโครงการ	109
ภาคผนวก ค. ตัวอย่างแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์	114
ภาคผนวก ง. รูปภาพกิจกรรม	128
ภาคผนวก จ. ประวัติผู้วิจัยและคณะ	132

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าจำแนกตามประเภทผู้ใช้ เป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2548	38
ตารางที่ 2 สถิติการรับฝากบริการไปรษณีย์ภัณฑ์และโทรเลขจำแนกเป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2548	39
ตารางที่ 3 จำนวนนักท่องเที่ยวรายไตรมาส มกราคม พ.ศ. 2548 - มิถุนายน พ.ศ. 2549 (จังหวัดตราด รวมในเมือง หมู่เกาะช้าง และหมู่เกาะอื่นๆ)	40
ตารางที่ 4 รายได้จากการท่องเที่ยวรายไตรมาส มกราคม 2548 - มิถุนายน 2549 (จังหวัดตราด รอบในเมือง หมู่เกาะช้าง และหมู่เกาะอื่นๆ)	41
ตารางที่ 5 เปรียบเทียบข้อมูลการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดตราด (รวมหมู่เกาะ) และ เกาะช้าง มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2549	42
ตารางที่ 6 จำนวนประชากรจำแนกตามเพศ กิ่งอำเภอเกาะช้าง พ.ศ. 2546 - 2548	43
ตารางที่ 7 สถิติการย้ายเข้า - ย้ายออกจากเกาะช้าง จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2548	43
ตารางที่ 8 จำนวนประชากรจากการจดทะเบียน จำแนกตามหมวดอายุ เพศ บนกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พ.ศ. 2548	53
ตารางที่ 9 สัดส่วนประชากรวัยแรงงานบนเกาะช้าง พ.ศ.2548	54
ตารางที่ 10 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ 14 ราย	57
ตารางที่ 11 ภาพรวมข้อมูลผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยว	64
ตารางที่ 12 ข้อมูลผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยวเพศชาย	66
ตารางที่ 13 ข้อมูลผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยวเพศหญิง	67
ตารางที่ 14 สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว	69
ตารางที่ 15 สรุปผลการตอบคำถามวิจัย	80

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 โครงสร้างของแรงงานบนเกาะช้าง พ.ศ. 2548

หน้า

52

บทที่ 1 บทนำ

เป้าหมายที่สำคัญของทุกประเทศในโลกคือ การสร้างภาวะ การกินดีอยู่ดีของประชากร ภายในประเทศ หนทางประการสำคัญที่จะสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคงนั้น จะต้อง แสวงหารายได้จากต่างประเทศในรูปของการค้าระหว่างประเทศและการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบัน ประเทศทั้งหลายต่างพยายามสร้างมาตรการกีดกันทางการค้า ด้วยการควบคุมการนำเข้าภายใต้ กฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อสงวนเงินตราของตน การหารายได้จากการส่งออกสินค้าจึงเป็นไปได้ยาก ทางออกของประเทศส่วนใหญ่ในโลกจึงแสวงหารายได้เข้าประเทศในรูปของการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวด้วยการขายธรรมชาติ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน ในท้องถิ่นที่แตกต่างกันตามภูมิประเทศ

ขอบเขตในการศึกษาบทที่ 1 ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1.1 หลักการและเหตุผล
- 1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ
- 1.3 คำถามการวิจัย (Research Questions)
- 1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ
- 1.5 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Output)
- 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outcomes)
- 1.8 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยวของประเทศไทยเริ่มได้รับการส่งเสริมและปรากฏเป็นนโยบายของรัฐบาล ตั้งแต่รัฐบาลนายพันเอกหลวงพิบูลสงคราม (16 ธันวาคม 2481-6 มีนาคม 2485) (นิพัทธ์ สระ ฉันทพงษ์, 2544: 47-43) และต่อมาได้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในแผนพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1-10 (พ.ศ. 2504-2554) ปรากฏว่า รายได้จากการ ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตลอดมา และทุกประเทศได้ให้ความสนใจต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวจากแต่ละประเทศต่างแสวงหาการได้พบเห็นสิ่งแปลกและใหม่ แตกต่างจาก แบบแผนการดำรงชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของตนเอง รวมถึงการได้พบเห็นสถาปัตยกรรม ภูมิประเทศ สภาพอากาศ ที่แตกต่างจากบ้านเมืองของตนเอง

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจปกติและภาวะเศรษฐกิจเกิดวิกฤต ดังเช่น การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบภาวะเงินบาทอ่อนตัวลง เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด สินค้าวัตถุดิบนำเข้าลดลงเนื่องจากราคาสูง ส่งผลให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่ต้องนำวัตถุดิบเข้าจากต่างประเทศต้องหยุดทำการผลิต สินค้าส่งออกจึงมีมูลค่าลดลง สิ่งตามมาคือ เกิดปัญหาว่างงานสูง รัฐบาลไทยจึงแก้ไขโดยใช้นโยบายส่งเสริมให้มีปีการท่องเที่ยวไทยใน พ.ศ. 2541-2542 (AMAZING THAILAND 1998-1999) การใช้นโยบายดังกล่าว ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 231,801 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2540 เป็น 254,286 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2541 หรือเติบโตร้อยละ 9.7 ([http:// www.tat.or.th](http://www.tat.or.th) ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2548)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเชื่อมโยงไปยังธุรกิจอื่นๆ ภายในประเทศ เช่น ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสินค้าที่ระลึกและเสื้อผ้า ธุรกิจเหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีการจ้างงานในประเทศเพิ่มขึ้น และจูงใจให้มีการขยายและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของไทยออกไปให้มากขึ้น เช่น จากการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม มาสู่การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ หรือสภาพภูมิประเทศที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ และมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเยี่ยมชมเยื่อมนมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศในปัจจุบันคือ เกาะช้าง จังหวัดตราด

รัฐบาลได้ประกาศให้เกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียง เป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 ส่งผลให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างขยายตัวอย่างรวดเร็ว ธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงเติบโตตอบสนองการเข้ามาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ธุรกิจทั้งหลาย มีความต้องการจ้างแรงงานที่มีคุณสมบัติสอดคล้องสำหรับแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะช้างสามารถรักษาความเป็นธรรมชาติไว้ให้นานที่สุด เนื่องจากธรรมชาติบนเกาะช้างเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยื่อมนเกาะช้าง ดังนั้น แรงงานที่เข้ามาทำงานบนเกาะช้าง จึงควรมีส่วนในการรักษาสภาพความเป็นธรรมชาติบนเกาะช้าง และผู้ประกอบการควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้มีส่วนร่วมในการรักษาความเป็นธรรมชาติบนเกาะช้าง รวมถึงคุณสมบัติแรงงานที่เหมาะสมสำหรับการให้บริการในด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่ประทับใจ และมีความคิดที่อยากจะกลับมาเยือนเกาะช้างอีก จากประเด็นดังกล่าว จึงนำมาสู่ความสนใจในการศึกษาถึงอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างแรงงาน แรงงานของธุรกิจการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง ในช่วง พ.ศ. 2549-2550
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวบนเกาะช้างในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างให้ได้มาตรฐาน และตรงต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

1.3 คำถามการวิจัย (Research Question)

1. โครงสร้างของแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างเป็นอย่างไร
2. ผู้ประกอบการมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนเกาะช้างอย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างเป็นอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

อุปทานแรงงาน หมายถึงปริมาณแรงงานที่มีการเสนอขายในตลาดแรงงาน ณ ระดับอัตราค่าจ้างต่างๆ กันในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ในการศึกษาถึงอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง จะศึกษาแรงงานในระบบเศรษฐกิจ (ในภาวะดุลยภาพ) โดยกำหนดให้อุปสงค์แรงงาน = อุปทานแรงงาน การศึกษาอุปทานแรงงานจึงพิจารณาจากอุปสงค์แรงงานเป็นหลัก ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้างถึงอุปสงค์แรงงานเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และการวิจัยครั้งนี้ใช้อุปสงค์แรงงานดังกล่าวแทนอุปทานแรงงาน

ลักษณะแรงงาน หมายถึง ลักษณะของแรงงานที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ลักษณะของแรงงานจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ แรงงานภาคเอกชน และแรงงานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล การวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาแรงงานภาคเอกชน สำหรับแรงงานภาคเอกชนอาจจำแนกตามลักษณะการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวดังนี้ คือ

- โรงแรมและที่พัก
- ธุรกิจร้านอาหาร

- ธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ตัวแทน (agency)
- ธุรกิจนำเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเภทต่างๆ ได้แก่
 - ดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น)
 - ดำน้ำดูปะการัง (น้ำลึก)
 - พายเรือแคนู/พายเรือคายัค
 - ล่องเรือ ล่องแพ ล่องเรือยาว
 - ตกปลา/ตกหมึก
 - นั่งช้าง
 - ส่องสัตว์/ดูนก/ดูหิ่งห้อย
 - เดินป่า (ศึกษาธรรมชาติ) ปีนเขา ใต้เขา

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะตัว เช่น เล่นน้ำทะเล อาบแดด ชี่จักรยาน / จักรยานยนต์ จะไม่อยู่ในกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานบนเกาะช้าง

ระดับแรงงาน หมายถึง แรงงานที่มีทักษะ (skilled labor) และแรงงานที่ไม่มีทักษะ (unskilled labor) การศึกษาในที่นี้ จะศึกษาเฉพาะแรงงานภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและแรงงานที่เป็นผู้นำกิจกรรม การท่องเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ ซึ่งแรงงานทั้ง 2 ประเภทนี้ เป็นแรงงานที่มีทักษะ สำหรับแรงงานที่ไม่มีทักษะ (เช่น คนงานก่อสร้าง คนงานทำความสะอาด ฯลฯ) จะไม่นำมาศึกษาในที่นี้

ทักษะของแรงงาน หมายถึง แรงงานซึ่งได้ผ่านการฝึกอบรมจนกระทั่งมีความชำนาญ ซึ่งอาจจำแนกเป็นความชำนาญทั่วไป (general skills) และความชำนาญเฉพาะทาง (specific skills) การฝึกอบรมจะทำให้แรงงานมีทักษะมากขึ้น จะส่งผลต่อการได้รับค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น หรือมีโอกาสในการเลือกตำแหน่งหน้าที่การงานได้มากขึ้น (จุฑา มนัสไพบุลย์, 2537: 56)

แหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ

- **แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction)** (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 27-28 สิงหาคม 2550: (2-1)-(2-2)) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยวโดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สันฐานที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environment Feature) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้

แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะ คือ เมื่อถูกทำลายแล้วก็จะหมดสภาพไปไม่สามารถฟื้นฟูคืนสภาพเดิมได้โดยง่ายหรือต้องใช้เวลานานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม จึงต้องมีการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างดี ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้มิได้เกิดขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว แต่เป็นการนำการท่องเที่ยวเข้าไปผนวก กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ เช่น เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูนก/แมลง สองสัตว์ เล่นน้ำตก เป็นต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย

- ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถจำแนกประเภทได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามประเภทของแหล่งธรรมชาติ ได้แก่
 - 1) ชายหาด (Beach)
 - 2) เกาะ (Island)
 - 3) น้ำตก (Waterfall)
 - 4) แหล่งน้ำ (Water Resource) หมายถึง พรุ หนอง บึง ทะเลสาบ คลอง ลำธาร และแม่น้ำ
 - 5) ถ้ำ (Cave)
 - 6) ภูเขา (Mountain & Hill)
 - 7) แก่ง (Rapid)
 - 8) บึงพุร้อน (Thermal Spring)
 - 9) ซากดึกดำบรรพ์ (Fossil)
 - 10) ธรณีสัณฐานและภูมิประเทศที่มีลักษณะพิเศษ (Special Geography and Topography)
 - 11) ต้นไม้และสัตว์ป่าที่มีลักษณะพิเศษ (Special Plant and Wildlife)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจำแนกตามการจัดการพื้นที่ ได้แก่
 - 1) แหล่งธรรมชาติที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ (National Park) วนอุทยาน (Forest Park) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (Wildlife Sanctuary) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า (Non-Hunting Area) สวนพฤกษศาสตร์ (Botanical Garden) สวนรุกขชาติ (Arboretum) สวนป่าและพันธุ์ไม้ (Forestry Plantations)

2) แหล่งธรรมชาติที่เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

3) แหล่งธรรมชาติที่เอกชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

- **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (ราชบัณฑิตยสถาน)

- **แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งนั้นจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546: อ้างถึงในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 27-28 สิงหาคม 2550: 1-1)

- **แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก** (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 27-28 สิงหาคม 2550: (2)) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อนรับประทานอาหาร การเดินสำรวจน้ำตก การล่องแก่ง การดูนก และการตกปลา เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะของน้ำตก คือ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเกิดจากธารน้ำใหญ่ไหลผ่านภูมิภาคที่มีความลาดชันจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ การไหลของน้ำมีความต่างระดับกันมากระหว่างต้นน้ำกับปลายน้ำ ลักษณะของน้ำที่ไหลมีทั้งแบบโจนลงมา หรืออาจมีความชันมากหรือเป็นแนวตั้ง ตัวอย่างเช่น น้ำตกวังตะไคร้ จังหวัดนครนายก น้ำตกหินตั้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี น้ำตกเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น ความสวยงามของน้ำตกจะอยู่ที่ระดับความสูงต่ำของน้ำตกและปริมาณของน้ำที่ตกลงมา แผ่นดินของชั้นหินในบริเวณที่น้ำตกลงมานั้นจะถูกพลังของน้ำที่ตกลงมากัดกร่อนเป็นแอ่ง เรียกว่า แอ่งฐานน้ำตก (Plunge Pool) มีลักษณะเป็นแอ่งเหมือนสระว่ายน้ำ บริเวณน้ำตกจะมีความชุ่มชื้น มีพันธุ์ไม้เกิดขึ้นมากมาย ตลอดจนมี

สภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น ให้ความรู้สึกสดชื่นและเพลิดเพลิน เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม แม้บางครั้งจะต้องเดินทางด้วยระยะทางอันยาวเพื่อไปชื่นชมความมหัศจรรย์ของน้ำตกเพียงระยะเวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมงก็ตาม

- **แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด** (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 27-28 สิงหาคม 2550: (2)) หมายถึง สถานที่ที่เปิดให้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีชายหาดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน การพักผ่อน และนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบริเวณชายหาด ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร การเล่นกีฬาทางน้ำ การเล่นกีฬาชายหาด การตกปลา การอาบแดด การนวดตัว เป็นต้น

ชายหาด หมายถึง พื้นที่ระหว่างแนวน้ำขึ้นกับน้ำลง มีลักษณะเป็นแถบไปตามริมฝั่ง เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของคลื่นและกระแสน้ำในทะเล หรือทะเลสาบ หรือแม่น้ำ ขนาดพื้นที่ของชายหาดจะขึ้นอยู่กับการขึ้นลงของกระแสน้ำและความลาดชันของพื้นที่ ในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด จะเน้นไปที่ชายหาดประเภทหาดทราย เนื่องจากเป็นหาดที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

- **แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction)** (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 27-28 สิงหาคม 2550: 4-1) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑสถาน วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของไทย ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ปราสาทหินพิมาย และอนุสาวรีย์ชาวบ้านบางระจัน สะพานข้ามแม่น้ำแคว เป็นต้น

- **การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism)** หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิง

ประวัติศาสตร์อาจจัดรายการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ต่างๆ อาทิ ทัวร์เส้นทางศิลปะขอม ตามรอยพ่อขุนเม็งราย เพ็ญอุทยานประวัติศาสตร์ต่างๆ เป็นต้น

- **แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction)** (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 27-28 สิงหาคม 2550: 5-1) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยในประเภทนี้ ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

- **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Culture Tourism)** หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

- **การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)** ในปัจจุบัน สามารถแบ่งความหมายตามวัตถุประสงค์ได้ 2 ประเภท คือ

1) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่างๆ ที่หลากหลายรวมทั้งการทำฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม หรือการผ่าตัดแปลงเพศ ฯลฯ ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล

2) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีการจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอันประกอบด้วยกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และพักผ่อนในโรงแรม รีสอร์ท หรือศูนย์สุขภาพ ซึ่งมีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่นั้นๆ จัดขึ้น อาทิ การนวดแผนไทย การอบสมุนไพรไทย กิจกรรมบริการสุนทรบำบัด (Aroma Therapy) และการบริการอาบน้ำแร่ (Spa) เป็นต้น ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อ้างถึงในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 27-28 สิงหาคม 2550: 1)

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่เพื่อให้การวิจัยสามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพิ่มเติมในกลุ่มผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง เพื่อนำมาร่วมประมวลผลให้การวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น

2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงเดือนธันวาคม 2549 – เดือนพฤษภาคม 2550

1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Output)

1. ได้ทราบถึงโครงสร้างแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้าง
2. ได้ทราบถึงบทบาทของผู้ประกอบการในการพัฒนาคุณภาพแรงงานด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง
3. ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outcomes)

1. สามารถนำโครงสร้างแรงงานไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างได้
2. สามารถหาปัจจัยร่วมระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการในการร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพแรงงานด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้างได้
3. สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนเกาะช้างได้

1.8 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เพื่อนำผลจากการวิจัยไปใช้ประกอบเพื่อสนับสนุนในการวางแผนพัฒนาแรงงานสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง
2. เพื่อนำผลจากการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการประกอบการวางแผนผลิตกำลังแรงงานด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่มีสภาพภูมิประเทศและระดับพัฒนาการของการท่องเที่ยวคล้ายคลึงกับที่เกาะช้าง ทั้งนี้เพื่อให้แรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยมีความเหมาะสมตามมาตรฐาน และตามความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวระดับสากล

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเกี่ยวกับอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนแนวทางการวิจัย โดยได้ทำการทบทวนเกี่ยวกับทฤษฎีต่างๆ เช่น ทฤษฎีอุปทาน (ประกอบด้วย อุปทานแรงงาน อุปทานการท่องเที่ยว อุปทานแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์) ทฤษฎีอุปสงค์ (ประกอบด้วย อุปสงค์แรงงาน อุปสงค์การท่องเที่ยว) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ และแนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นอกจากนั้น เพื่อให้การศึกษามีพื้นฐานสนับสนุนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมบนเกาะช้าง ทั้งนี้ เพื่อนำสิ่งที่ศึกษาในบทที่ 2 เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลการวิจัยต่อไป

ขอบเขตในการศึกษาบทที่ 2 ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 การทบทวนวรรณกรรม
- 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 2.4 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมบนเกาะช้าง
- 2.5 สรุป

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

2.1.1 ด้านอุปทาน

1) ทฤษฎีอุปทานแรงงาน (Labor Supply Theory)

อุปทานแรงงาน (Froyen & Low, 2001: 55) ถูกเสนอขายโดยแรงงานแต่ละคนในระบบเศรษฐกิจ การจะอธิบายเส้นอุปทานแรงงานได้ดีต้องพิจารณาจากการตัดสินใจของแรงงานแต่ละคน และตั้งข้อสมมติฐานว่า แรงงานแต่ละคนต้องการทำให้ตนเองได้รับอรรถประโยชน์ (utility) หรือความพอใจ (satisfaction) สูงสุด ระดับของอรรถประโยชน์ขึ้นอยู่กับรายได้ที่แท้จริง (real income) (ซึ่งทำให้บุคคลได้รับสินค้าและบริการ) และการพักผ่อน อย่างไรก็ตาม ต้องมีการแลกกัน (trade-off) ระหว่างเป้าหมาย 2 อย่างนี้ เพราะรายได้จะเพิ่มขึ้นด้วยการทำงาน แต่จะลดเวลาการพักผ่อนลง

1.1) อุปทานแรงงานของบุคคลแต่ละคน

ในการอธิบายอุปทานแรงงานของบุคคลแต่ละคน (Fleisher & kniesner, 1980 อ้างถึงใน เรณู สุขารมย์, 2532: 298-302) มีข้อสมมติว่า

- 1.1.1) บุคคลแต่ละคนต้องการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้แท้จริงและมีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอ จึงจะทำให้เขาได้รับความพอใจสูงสุด
- 1.1.2) บุคคลจะจัดสรรเวลาที่มีอยู่ในแต่ละวัน (วันละ 24 ชั่วโมง) เพื่อทำงานและพักผ่อน หากบุคคลใช้เวลาทำงานมาก เวลาการพักผ่อนจะน้อย ในทางตรงกันข้าม หากแรงงานทำงานน้อย เวลาสำหรับการพักผ่อนจะมากขึ้น
- 1.1.3) บุคคลจะพอใจทำงานมากขึ้นเมื่อได้รับค่าจ้างสูงขึ้น

1.2) อุปทานแรงงานของตลาด

หากสมมติให้คนงานแต่ละคนมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ (homogeneous) ณ อัตราค่าจ้างแท้จริง (real wage) ในระดับใดระดับหนึ่ง ปริมาณแรงงานที่จะเสนอขายทั้งหมด จะมีค่าเท่ากับผลรวมของอุปทานแรงงานที่แต่ละคนเสนอขาย อย่างไรก็ตาม ข้อสมมติที่ว่า คนงานแต่ละคนมีลักษณะเหมือนกันทุกประการนั้น โดยแท้จริงแล้วคนงานเหล่านั้นจะมีลักษณะแตกต่างกัน ตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา รวมถึงทักษะของแรงงานอันอาจมาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกันด้วย

อุปทานแรงงานจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอัตราค่าจ้างแท้จริง กล่าวคือ จะมีอุปทานแรงงานเพิ่มขึ้นเมื่ออัตราค่าจ้างที่แท้จริงสูงขึ้น

2) ทฤษฎีอุปทานการท่องเที่ยว

ทฤษฎีอุปทานการท่องเที่ยว (หม่อมหลวงด้อย ชุมสาย และวิบูลย์ พรหมโยธี, 2527: 78-83) หมายถึง สินค้าและบริการทุกชนิด ที่เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจัดให้มีเพื่อตอบสนองอุปสงค์ของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็อุปทานที่ปรากฏในลักษณะที่เป็นนามธรรมหรือรูปธรรม สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นมา อุปทานนี้เองจะเป็นตัวการสำคัญในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินให้ทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่นั้นๆ รวมทั้งมีการโฆษณาทางสื่อมวลชนโดยตรงเพื่อนำรายละเอียดของผลผลิตสู่ผู้บริโภค อันได้แก่

- 2.1) สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ของท้องถิ่นนั้น
- 2.2) ประเพณีที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่นนั้น
- 2.3) สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

- 2.4) ที่พัก โรงแรมและห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น รถรับ-ส่ง สนามบิน บริการนำเที่ยว เป็นต้น

3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปทานการท่องเที่ยว

3.1) ปัจจัยภายใน

- 3.1.1) ความเป็นเมือง แบบของการพัฒนา การวางผังเมือง การก่อสร้าง และภูมิทัศน์ของเมือง ขนาดประชากรและความหนาแน่น
- 3.1.2) โครงสร้างพื้นฐาน ระดับความให้บริการ และความพอเพียงของการให้บริการ
- 3.1.3) บริการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ภัตตาคาร ร้านอาหาร คอฟฟี่ช็อป ไนท์คลับ กิจกรรมกีฬา และบริการท่องเที่ยว เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การตลาด และการขนส่ง
- 3.1.4) สถานที่ท่องเที่ยว ที่ดึงดูดการท่องเที่ยว ทั้งในด้านธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าเขา น้ำตก ด้านประวัติศาสตร์ และด้านวัฒนธรรม

3.2) ปัจจัยภายนอก

- 3.2.1) การเข้าถึงสถานที่
- 3.2.2) ความสัมพันธ์กับศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญ
- 3.2.3) ความหายาก
- 3.2.4) ความสนใจของนักท่องเที่ยว

4) อุปทานแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์

ในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ ให้สมมติว่ามีผู้ประกอบการจำนวนมากและมีผู้บริโภคมากมายเช่นกัน ทำการผลิตสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกัน (homogeneous) ทั้งผู้ผลิตสินค้าและผู้บริโภคจะไม่มีอิทธิพลเหนือตลาดในการกำหนดราคา ทุกฝ่ายสามารถที่จะเข้ามาสู่ตลาดและออกจากตลาดได้อย่างเสรี การที่ไม่มีผู้ใดมีอิทธิพลเหนือตลาด ราคาสินค้าในตลาดจึงมีราคาเดียว และหากราคาสินค้าสูงขึ้นผู้บริโภคจะไปบริโภคสินค้าอื่นทดแทน ผู้ผลิตจึงต้องขายสินค้าในราคาเดิม

สำหรับแรงงานในตลาดการท่องเที่ยว ในภาวะของตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ ค่าจ้างแรงงาน (หรือราคาสินค้า) จะมีราคาเดียว และหากแรงงานเรียกร้องค่าจ้างสูงขึ้น ผู้ประกอบการสามารถหาแรงงานอื่นมาทำงานแทนได้ทันที และแรงงานพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ตลอดเวลา (Sinclair & Stabler, 1997: 61-62)

2.1.2 ด้านอุปสงค์

1) ทฤษฎีอุปสงค์แรงงาน (Labor Demand Theory) (Froyen & Low, 2001: 52-53)

อุปสงค์รวมในแรงงาน ถูกกำหนดมาจากผู้ผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ซึ่งเลือกผลิตในระดับผลผลิตที่เขาได้รับกำไรสูงสุดในระยะสั้น ผลผลิตจะแปรผันตามการเปลี่ยนแปลง ของราคาปัจจัยแรงงานเท่านั้น ดังนั้น การเลือกระดับผลผลิตและปริมาณของปัจจัยแรงงาน จึงถือว่าการตัดสินใจแบบเดียวกับหน่วยธุรกิจที่อยู่ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

1.1) อุปสงค์ต่อแรงงานของหน่วยผลิตแต่ละราย

จำแนกได้เป็นการผลิตระยะสั้นและการผลิตระยะยาว (Fleisher & Kniesner อ้างถึงใน เรณู สุขารมย์, 2532: 304-309)

1.1.1) กรณีอุปสงค์ต่อแรงงานของหน่วยผลิตในระยะสั้น

อุปสงค์ต่อแรงงานหรือความต้องการแรงงาน เกิดจากความต้องการของผู้ประกอบการหรือนายจ้าง ที่ต้องการแรงงานให้เข้ามาร่วมกิจกรรมการผลิตโดยใช้ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ เพื่อผลิตสินค้าและบริการขายไปให้แก่ผู้ซื้อในท้องตลาด

ในระยะสั้น ผู้ประกอบการจะจ้างแรงงานเข้ามาในกิจกรรมการผลิตเมื่อคนงานนั้นสามารถผลิตสินค้าหรือบริการในมูลค่าที่มากกว่า หรือเท่ากับอัตราค่าจ้างที่เขาจะต้องจ่ายให้แก่แรงงานนั้น ผู้ประกอบการจะจ้างแรงงานมากขึ้นเมื่ออัตราค่าจ้างลดน้อยลง และในทางกลับกัน ผู้ประกอบการจะจ้างแรงงานลดลงเมื่ออัตราค่าจ้างสูงขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างกับความต้องการแรงงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม

สมมติให้หน่วยผลิตที่ประสงค์จะจ้างคนงาน เป็นหน่วยผลิตที่อยู่ในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ (perfect competition) จะมีผู้เสนอขายจำนวนมาก โดยหน่วยผลิตแต่ละหน่วยจะยอมรับราคาตลาด ทั้งด้านสินค้าที่ผลิตและอัตราค่าจ้าง การจ้างแรงงานจะเป็นการจ่ายค่าแรงงานในอัตราที่เท่ากันตลอด การที่ผู้ประกอบการจะเพิ่มหรือลดการจ้างงานจึงไม่มีผลกระทบต่ออัตราค่าจ้างแรงงานในตลาด

1.1.2) กรณีอุปสงค์ต่อแรงงานของหน่วยผลิตในระยะยาว

ในระยะยาว หน่วยผลิตสามารถปรับตัวในการผลิตได้ทั้งด้านการจ้างงานและการใช้ปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่จะทดแทนปัจจัยที่มีราคาสูง เพื่อให้การผลิตมีต้นทุนต่ำที่สุด

สำหรับอุปสงค์ต่อแรงงานของตลาดแรงงานในระบบเศรษฐกิจนั้น เกิดจากความต้องการแรงงานโดยรวมของระบบเศรษฐกิจ โดยอุปสงค์ต่อแรงงานจะแตกต่างกันตามคุณภาพของแรงงาน ณ ระดับอัตราค่าจ้างที่แตกต่างกัน

1.2) ลักษณะตลาดแรงงานจำแนกตามประเภทของตลาด (Fleisher & Kniesner อ้างถึงใน เรณู สุขารมย์, 2532: 334-335)

ในตลาดแรงงานอาจแบ่งออกเป็นตลาดแรงงานในระยะสั้นและระยะยาว ในระยะสั้นผู้ประกอบการไม่อาจปรับเงื่อนไขบางประการได้ทันที เช่น การเปลี่ยนแปลงจำนวนการจ้างแรงงาน การปรับปรุงคุณภาพของแรงงาน ตลอดจนมีข้อจำกัดด้านข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงานในท้องถิ่นอื่น ทำให้ผู้เสนอแรงงานไม่ทราบว่า ตลาดใดมีอัตราค่าจ้างเท่าใด และต้องการคุณภาพอย่างไร ดังนั้น ในระยะสั้นตลาดแรงงานจึงเกิดดุลยภาพในลักษณะที่ไม่มีเสถียรภาพในระยะยาว แต่ในระยะยาว ดุลยภาพของตลาดแรงงานจะเปลี่ยนแปลงไป โดยอุปทานแรงงานและคุณภาพแรงงานจะเปลี่ยนแปลงไป ความต้องการแรงงานจะมีมากขึ้น คุณภาพของแรงงานสามารถปรับตัวได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อัตราค่าจ้างอาจเพิ่มสูงหรือลดลงได้ ขึ้นอยู่กับภาวะอุปสงค์และอุปทานแรงงานเป็นสำคัญ

กรณีที่ตลาดแรงงานเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ ทั้งผู้เสนอขายแรงงานและผู้ประกอบการที่ต้องการแรงงาน ไม่มีอำนาจในการกำหนดอัตราค่าจ้างหรือจำนวนแรงงานที่เสนอขาย คนงานแต่ละคนจะมีลักษณะเหมือนกันกับคนงานอื่นๆ ทั้งในแง่กายภาพและคุณภาพ

สำหรับตลาดแรงงานที่แบ่งตามอาชีพนั้น หากเป็นแรงงานอาชีพอย่างเดียวกันจะมีทักษะเหมือนกัน การเสนอขายแรงงานอาจเป็นไปได้อย่างเสรีหรือมีลักษณะการรวมกลุ่มกัน เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการเสนอขายแรงงาน ในด้านผู้ประกอบการ อาจมีการแข่งขันกันเพื่อเสนอซื้อแรงงาน แรงงานในบางอาชีพอาจสับเปลี่ยนทดแทนกันได้ หากมีการฝึกฝนกำลังคนในแต่ละอาชีพ โดยขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของกำลังคนในแต่ละอาชีพ ตลอดจนความเป็นไปได้ของการทดแทนกันระหว่างอาชีพ และค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม

ส่วนการแบ่งแยกตลาดแรงงานตามอายุ นั้น จำแนกได้เช่น ตลาดแรงงานเด็ก แรงงานวัยรุ่น แรงงานผู้ใหญ่ และแรงงานผู้สูงอายุ ทั้งนี้ การแบ่งแยกตลาดแรงงานตามอายุจะต้องอาศัยการแบ่งแยกทักษะด้านอาชีพ นอกจากนี้ การแบ่งแยกแรงงานตามสภาพภูมิศาสตร์นั้นเป็นการแสดงว่า ที่ตั้งของตลาดแรงงานที่แตกต่างกัน อาจก่อให้เกิดตลาดแรงงานที่เป็นอิสระจากตลาดแรงงานอื่นๆ การโยกย้ายแรงงานระหว่างตลาดจะขึ้นอยู่กับต้นทุนในการย้ายถิ่นของแรงงานด้วย

1.3) ความต้องการกำลังแรงงาน

ลักษณะความต้องการกำลังคน (Fleisher & Kniesner, 1980 อ้างถึงใน เรณู สุขารมย์, 2532: 338-340) ของหน่วยผลิตต่างๆ และการเสนอขายแรงงานของกำลังแรงงานที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจนั้น ปัจจัยอุปสงค์และอุปทานแรงงานจะก่อให้เกิดการกำหนดอัตราค่าจ้าง ซึ่งจะเป็นระดับค่าจ้างที่เป็นที่พึงพอใจทั้งฝ่ายผู้ขายแรงงานและฝ่ายนายจ้าง เงื่อนไขของอุปสงค์ต่อแรงงานและอุปทานแรงงาน จะแตกต่างกันตามลักษณะโครงสร้างของแรงงาน ลักษณะโครงสร้างของประชากร จะมีอิทธิพลต่ออุปทานของกำลังแรงงานด้วย นอกจากนี้ อุปสงค์ต่อแรงงานยังเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล โดยอาจจ้างแรงงานเพียงชั่วคราวในช่วงที่มีความต้องการแรงงานมาก และจ้างลดลงเมื่อความต้องการลดต่ำลง

ในกรณีที่อุปสงค์ต่อการทำธุรกรรมเพิ่ม ความต้องการกำลังคนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพจะเพิ่มขึ้น นายจ้างอาจต้องลงทุนด้านการฝึกอบรมแรงงานให้มีทักษะและมีคุณภาพเพิ่มสูงขึ้น

2) ทฤษฎีอุปสงค์การท่องเที่ยว

ทฤษฎีอุปสงค์การท่องเที่ยว (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2542: 19-20) หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการ หรือบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว หรือจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของตน โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีความต้องการ มีอำนาจซื้อ และมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าสินค้าและบริการที่กำหนดในเวลานั้นๆ ปริมาณสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ย่อมหมายถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุปสงค์การท่องเที่ยวด้วย

อุปสงค์การท่องเที่ยวเป็นตัวผลักดันสำคัญ ทำให้เกิดการซื้อขายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะธุรกิจย่อยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว สายการบิน เป็นต้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว (Epperson, 1983: 127 อ้างถึงใน นีรนาท แก้วประเสริฐ, 2549: 36) ได้แก่

2.1) ปัจจัยผลักดัน (push factors) เป็นสภาพเงื่อนไขที่เกิดจากความต้องการส่วนบุคคล (personal needs) หรือจากตัวผู้เดินทางเองที่กระตุ้นให้เกิดอุปสงค์การเดินทางได้แก่ ความต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจ ความต้องการหยุดพักเพื่อผ่อนคลาย ความต้องการเดินทางด้วยเหตุผลทางชื่อเสียงเกียรติยศของตนเอง รวมทั้งความต้องการผจญภัยและท้าทาย ประเภทของปัจจัยผลักดัน ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสร้างบ้านแปลงเมือง การมีรายได้และระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อาชีพและการมีเวลาว่างเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาการทางด้านการคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีต่างๆ ในยุคโลกาภิวัตน์

2.2) ปัจจัยดึงดูด (pull factors) เป็นสภาพเงื่อนไขที่ทำให้สถานที่นั้นๆ เป็นแหล่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว โดยปัจจัยที่ดึงดูดนั้นมีความพร้อมด้านอุปทานท่องเที่ยว ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ภูมิประเทศที่งดงาม และที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์สร้าง เช่น การจัดการแข่งขันกีฬา กิจกรรมทางวัฒนธรรม หรือสวนสนุก ทั้งนี้รวมถึงราคาการท่องเที่ยว กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคจะถูกกระตุ้นได้ด้วยปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดไปพร้อมๆ กันได้ เช่น ความต้องการไปพักผ่อนตามภูเขา อาจเกิดจาก ปัจจัยผลักดันคือความต้องการหลบหนีความจำเจ ร่วมกับปัจจัยดึงดูด คือ ทัศนียภาพที่สวยงาม

2.1.3 ทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภค (Theory of Consumers' Behavior)

Pindyck & Rubinfeld (2005: 79) กล่าวว่า เป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค ในการเลือกบริโภคสินค้าสองชนิดเพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดหรือความพอใจสูงสุด (maximize utility) โดยอยู่ภายใต้การจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด (budget constraint) ขนาดของงบประมาณจะขึ้นอยู่กับตลาดแรงงานที่ผู้บริโภคอยู่ อัตราภาษีที่ผู้บริโภคต้องจ่าย และรายรับที่ผู้บริโภคได้รับ รวมทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสของเวลา ทั้งนี้ผู้บริโภคจะทำการแลกเปลี่ยน (trade-off) กันระหว่างสินค้าทั้งสองชนิด

ในการนำทฤษฎีนี้มาประยุกต์ (Sinclair & Stabler, 1997: 16-18) ใช้กับทางเลือกของผู้บริโภคในการเลือกบริโภคสินค้าสองชนิด คือ การทำงานกับการท่องเที่ยวหรือการพักผ่อน ซึ่งลักษณะของสินค้าทั้งสองชนิดสามารถทดแทนกันได้ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ หากเลือกการทำงานก็จะได้รับรายได้หรือผลงานที่สามารถสัมผัสได้เป็นรูปธรรม แต่ก็จะได้การพักผ่อน

หรือท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกัน หากเลือกที่จะพักผ่อนหรือท่องเที่ยว ก็ย่อมจะไม่ได้รับรายได้หรือผลงาน

2.1.4 ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ

Hirschman (อ้างถึงใน ดารารัตน์ อานันท์นะสูงวงศ์, 2543: 72-73) กล่าวว่า ในแต่ละท้องถิ่นจะมีความเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล อันเกิดจากวงจรแห่งความชั่วร้าย แนวทางแก้ไขให้หลุดพ้นจากวงจรดังกล่าว คือ การลงทุนในอุตสาหกรรมนำ (leading industry) ซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูงสุดเพื่อให้เกิดอุตสาหกรรมตาม อุตสาหกรรมนำจะมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมที่การผลิตมีความเชื่อมโยงไปข้างหน้าและไปข้างหลัง (backward and forward linkage) ผลกระทบของความเชื่อมโยงไปข้างหน้า คือ การให้ผลผลิต (outputs) ของอุตสาหกรรมนำไปเป็นปัจจัยการผลิต (inputs) แก่อุตสาหกรรมอื่น สำหรับผลกระทบจากความเชื่อมโยงไปข้างหลัง คือ การใช้ปัจจัยการผลิตจากผลผลิตอุตสาหกรรมอื่น ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์จะเชื่อมโยงไปข้างหน้ากับอุตสาหกรรมอิฐบล็อก ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ก็ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงไปข้างหลัง โดยการใช้นิรนปูน จากอุตสาหกรรมเหมืองหิน ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมทั้งไปข้างหน้าและข้างหลังนี้ เป็นลักษณะของการเจริญเติบโตในแนวตั้ง (vertical growth)

2.1.5 แนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการเกษตรและการท่องเที่ยวขึ้น (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์, 2542: 289) เป็นเป้าหมายที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การเกษตรยั่งยืนจะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาคุณภาพและความสวยงามของสิ่งแวดล้อม สังคม ประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมของชนบท ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวไปด้วยในตัว ในขณะที่เดียวกันการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนก็จะนำไปสู่การอนุรักษ์ด้วยเช่นเดียวกัน อันเป็นการสนับสนุนการเกษตรยั่งยืน นอกจากนี้ การท่องเที่ยวจะกลายเป็นแหล่งรายได้ และการจ้างงานของชนบทตลอดจนเป็นแหล่งรายได้เสริมของเกษตรกรที่สำคัญอีกด้วย การพัฒนาการเกษตรและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนพร้อมกันไป จึงกลายเป็นเป้าหมายหลักของนักพัฒนาการเศรษฐกิจในปัจจุบัน

การที่ประเทศต่างๆ ได้หันมากำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ก็เนื่องมาจากเหตุผลหลายประการคือ ประการแรก การท่องเที่ยวเป็นสาขาเศรษฐกิจ ที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประการที่สอง รายได้ของรัฐในรูปภาษีจากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน ประการที่สาม การท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ประการที่สี่ ความยืดหยุ่นต่อรายได้จากการท่องเที่ยวมีค่าค่อนข้างสูง

หมายความว่ารายได้จากการท่องเที่ยวจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นในอนาคตตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และประการสุดท้าย การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานมาก จึงเป็นแหล่งรายได้และการจ้างงานที่สำคัญของคนในประเทศ สำหรับประเทศไทยได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับที่หนึ่งของประเทศ โดยมีมูลค่าถึงประมาณร้อยละ 4.5 ของมวลรวมผลิตภัณฑ์ประชาชาติ

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น ได้กระตุ้นให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจไปพร้อมกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวได้เกิดปัญหาขึ้นเช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจสาขาอื่นๆ คือก่อให้เกิดการเสื่อมสลายด้วยตัวเอง กล่าวคือ มีการเร่งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ขยายตัวไปได้จนถึงจุดหนึ่ง จากนั้นแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้น้อยลง เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นจะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนนำไปสู่การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานและปัญหาทางด้านสุขภาพและอนามัย อันจะทำให้นักท่องเที่ยวลดลงไปในที่สุด

ดังนั้นการบริการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นำไปสู่ความยั่งยืน จึงเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติ และกระบวนการทางสังคม แนวคิดของการพัฒนาดังกล่าวกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วุฒิเทพ อินทปัญญา และจำลอง อติกุล (2528) ทำการวิจัยเรื่องผลด้านเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ใช้ตารางปัจจัย - ผลผลิต ขนาด 58x58 สาขาการผลิต ได้วิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ต่อการเพิ่มของรายได้ประชาชาติ การจ้างงานในประเทศ และดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ จากโครงการสำรวจการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวภายในประเทศปี 2526 และนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศปี 2525 โดยได้นำเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ผลของการจ้างงาน เนื่องจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวภายในประเทศรวมทั้งสิ้น 309,303 คน เป็นการจ้างงานในสาขาการบริการ ร้อยละ 35.84 สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชาวต่างชาติก่อให้เกิดการจ้างงานรวม 243,917 คน เป็นการจ้างงาน ในสาขาบริการ ร้อยละ 42.67 สาขาอุตสาหกรรมร้อยละ 32.37 และสาขาเกษตรกรรมร้อยละ 5.87

จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ทำให้ไทยต้องนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศ เป็นมูลค่า 8.181 ล้านบาท กล่าวคือ ทุกๆ 100 บาท จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศจะต้องเสียไป เพื่อการนำเข้า 34.26 บาท

สันทัด เสริมศรี และคณะ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อ สังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยใช้ วิธีสำรวจสัมภาษณ์ สังเกตการณ์แบบลึก และการประชุมกลุ่มย่อยจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 674 ตัวอย่าง ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมือง นอกเขตเมือง พื้นที่ควบคุม และแหล่งท่องเที่ยว ชาวเขาโดยปุย

จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อทางสังคม และทางวัฒนธรรมดังนี้

ผลกระทบต่อทางสังคม ทำให้ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดแบบสังคมชนบทลดน้อยลง บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงจากแบบล้านนาเป็นแบบทันสมัย และใช้ประโยชน์ทางการค้า อีกทั้งการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งทำให้เกิดปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะ และการย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง

ผลกระทบด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านประเพณี กล่าวคือ ทำให้มีการเพิ่มกิจกรรมบางอย่างเพื่อความสนุกสนาน ในขณะที่การเข้าร่วมกิจกรรมของประเพณี บางอย่างลดลง รวมถึงการใช้เวลาเพื่อปฏิบัติทางศาสนาลดลงด้วย เช่น ประเพณีสงกรานต์ การท่องเที่ยวทำให้มีการใช้ภาษาเปลี่ยนแปลง แต่นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังท้องถิ่นก็จะรับคำ พื้นเมืองไปเผยแพร่เช่นกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการแต่งกาย รวมถึงงานศิลปะ บางอย่างอาจถูกบิดเบือนรูปแบบไป ทำให้ขาดสุนทรียภาพ ขาดการถ่ายทอดงานศิลปะในแนวดั้ง คือจากบิดาสู่บุตร แต่เป็นการถ่ายทอดระหว่างชุมชน ทำให้ศิลปะการผลิตบางอย่างสูญหายไป

จงพิศ กนกโชติ และสมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร (2532) ศึกษาเรื่อง สภาพแรงงานในกิจการ โรงแรมของภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปริศนาและคุณสมบัติของแรงงานที่ต้องการใน ธุรกิจโรงแรม โดยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับผู้จัดการทั่วไปและผู้จัดการแผนกที่สำคัญของ โรงแรม จำนวน 100 แห่ง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า จากลักษณะของงานโรงแรมต้องการผู้มีการศึกษาเฉพาะด้านของงาน โรงแรม และในรูปแบบของการปฏิบัติงานมากกว่าการศึกษาโดยทั่วไป ผู้บริหารจะเป็นคน

ต่างชาติบ้าง แต่ส่วนใหญ่ผู้บริหารทุกระดับจะมีการหมุนเวียนแรงงานสูงมาก เนื่องจากในภาวะปัจจุบันสามารถทำงานได้ทั่วไปในประเทศ ประกอบกับอุตสาหกรรมโรงแรมอยู่ในภาวะเจริญเติบโตมาก ทำให้มีความต้องการแรงงานในทุกระดับของโรงแรม การเปลี่ยนไปทำงานโรงแรมอื่นเพื่อให้ได้โอกาสในตำแหน่งดีขึ้นจึงเกิดขึ้นมาก เป็นเหตุให้มีอายุการทำงานในโรงแรมแต่ละแห่งเพียงช่วงสั้นๆ เท่านั้น การหมุนเวียนแรงงานจึงเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่ธุรกิจโรงแรมเผชิญอยู่ แผนกบริการส่วนหน้าจะมีการหมุนเวียนแรงงานสูงกว่าแผนกอื่นๆ เนื่องจากมีโอกาสติดต่อกับบุคคลภายนอก จึงถูกชักชวนให้ไปทำงานที่อื่นได้ง่ายกว่าแผนกอื่น ปัญหาด้านอื่น คือ พนักงานขาดประสบการณ์ที่เพียงพอ ขาดความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ และขาดความสำนึกและความเต็มใจในการให้บริการ อันเป็นเหตุให้คุณภาพของการทำงานและการบริการบกพร่องไป

พิมลพรรณ ลาภยงยศ (2541) ศึกษาเรื่อง การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น: กรณีศึกษา เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวว่าเป็นธรรมต่อคนในท้องถิ่นเพียงใด และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นจากการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในการศึกษาใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม จำนวน 93 ครั้วเรือน และวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณโดยใช้ Logis Model

ผลการศึกษาพบว่า จากการมีการท่องเที่ยวทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้ นอกจากการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมลดลง อย่างไรก็ตามยังคงมีการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมต่อคนท้องถิ่น เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวจะกระจุกตัวในหมู่บ้านบางแห่งที่มีการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่บริเวณหมู่บ้านนั้นและบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ที่บ้านคลองพร้าว และบ้านคลองสน ส่วนรายได้นอกจากการท่องเที่ยวจะกระจุกตัวอยู่ในหมู่บ้านที่ทำกรประมงมาก ได้แก่ บ้านสลักเพชร รวมทั้งหมู่บ้านที่ทำสวนมาก ได้แก่ บ้านนนทรี และรายได้รวมหมู่บ้านที่มีรายได้สูง ได้แก่ บ้านคลองพร้าว และบ้านสลักเพชร

ฉัตรชัย ปานเฟื่อง (2543) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ วัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ซึ่งการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในการวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในอนาคต ในการศึกษาได้พิจารณาประเทศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยมากที่สุด จำนวน 4 ประเทศ จำแนกตามถิ่นที่อยู่

ตามภูมิภาคต่างๆ ดังนี้ เอเชีย ยุโรป อเมริกา และโอเชียเนีย ประกอบด้วยประเทศ ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย โดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อนในรูปของลอกกาโลทิม และวิเคราะห์โดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายปีระหว่าง พ.ศ. 2520-2541 สำหรับปัจจัยที่กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ราคาสัมพัทธ์ อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในปีที่ผ่านมา ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง และตัวแปรหุ่น คือ วิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย โดยใน พ.ศ. 2534 เป็นปีที่เกิดวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย การวิเคราะห์เส้นแนวโน้ม จะใช้ข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวจากประเทศต่างๆ ระหว่าง พ.ศ. 2538-2542 เพื่อใช้ในการพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ราคาสัมพัทธ์ อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง จำนวนนักท่องเที่ยวในปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับจำนวนนักท่องเที่ยวในปัจจุบันของทุกประเทศ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับจำนวนนักท่องเที่ยวของทุกประเทศ ยกเว้นประเทศญี่ปุ่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง มีความสัมพันธ์กับจำนวนนักท่องเที่ยวในทิศทางตรงกันข้าม วิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียมีผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวของทุกประเทศ ส่วนการวิเคราะห์สมการแนวโน้ม ปรากฏว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2545) ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน ทำการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 9 ราย (เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบเจาะจง) (2) กลุ่มผู้นำชุมชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 62 ราย (เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบเจาะจง) (3) กลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว 88 ราย (เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ) และ(4) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง 92 ราย (เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ คือ ทำให้คนในชุมชนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นคนที่มีความรู้ มีฝีมือในการประกอบอาชีพมากที่สุด ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การท่องเที่ยวทำให้ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา และการคมนาคม มีความสะดวกมากขึ้น และผลกระทบด้านวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยว

ทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น อย่างไรก็ตามในภาพรวมยังนับว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก

นภา จันทร์ตรี (2545) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง โดยทำการทดสอบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 120 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) และวิเคราะห์ด้วยการพรรณนา และสถิติพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ (ร้อยละ 5.50) เป็นเพศหญิง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทัศนคติในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้น สินค้ามีราคาแพงและไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจตราเวลากลางคืน ด้านคมนาคม มีความเห็นว่า ถนนไม่มีมาตรฐาน ทำให้การขับขี่ยานพาหนะไม่มีความปลอดภัย เรือเฟอร์รี่น้อยเกินไป ไฟฟ้าตามเส้นทางสว่างไม่เพียงพอ ถนนเป็นกลุ่มบ่อ ไม่สะดวกในการเดินทาง ส่วนด้านสถานที่พักผ่อนนั้น มีความเห็นว่า ราคาที่พักแพง สาธารณูปโภคไม่เพียงพอและระบบกฎระเบียบไม่ได้มาตรฐาน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีทัศนคติในด้านแนวโน้มหรือด้านดี คือ ไม่มีการทำร้ายนักท่องเที่ยว ปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวไม่มีความรุนแรง และรู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยในการมาท่องเที่ยว

กมลวรรณ ณ บางช้าง (2546) ได้ศึกษาถึงการพัฒนากการท่องเที่ยวภูเก็ตอย่างยั่งยืนโดยศึกษาโครงสร้างของจังหวัดภูเก็ต วิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยวิธี SWOT Analysis รวมถึงข้อมูลทางสถิติในส่วนของนักท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในช่วงระยะเวลา 10 ปี ศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2536-พ.ศ. 2545

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นภาคเศรษฐกิจหลักของจังหวัดภูเก็ต อันเป็นภาคเศรษฐกิจหลักอันดับ 1 ของจังหวัด เมื่อพิจารณาถึงจุดเด่นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต จากธรรมชาติที่สวยงาม วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ระบบการคมนาคมที่ทันสมัย โดยมีสนามบินนานาชาติ มีท่าเรือน้ำลึก และสามารถใช้เส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ได้อย่างสะดวกสบาย สำหรับการบริการทางด้านที่พักก็มีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีการบริการที่พักตั้งแต่ระดับทั่วไป จนถึงระดับ 5 ดาว ซึ่งเมื่อคิดค่าบริการเป็นเงินตราต่างประเทศนับว่า เป็นราคาที่ย่อมเยา

แต่จากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีพื้นที่จังหวัดเพียง 543.034 ตารางกิโลเมตร รวมถึงระบบสาธารณูปโภค ซึ่งมีการพัฒนาไม่ทันต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้ปัจจุบันจังหวัดภูเก็ตมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมากมาย ทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เนื่องจากการขยายตัวของธุรกิจโรงแรมจนมากเกินไป ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาแหล่งน้ำ รวมถึงปัญหาสังคมทางด้านต่างๆ อันเกิดจากประชากรที่อยู่อาศัยมาจากหลายท้องถิ่น รวมถึงแรงงานต่างชาติ ส่งผลให้ยากต่อการควบคุมและรักษาระดับมาตรฐานการบริการ อีกทั้งสถานบันเทิงทั้งหลายที่มีมากจนเกินไป ส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การแข่งขันทางด้านการท่องเที่ยวและบริการ ยังรวมถึงการแข่งขันทางด้านราคา สำหรับในภูมิภาคเอเชียมีหลายประเทศที่ดำเนินการเช่นนั้น เช่น สิงคโปร์ ฮ่องกง อินโดนีเซีย มาเลเซีย จีน ฟิลิปปินส์ ซึ่งทำให้ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการท่องเที่ยว หรืออาจกล่าวได้ว่ามีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น

และจากการวิเคราะห์ทางด้านแนวโน้มการท่องเที่ยวรวมถึงรายได้จากการท่องเที่ยวในช่วง พ.ศ. 2536-พ.ศ. 2545 จากกองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะเห็นได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมถึงรายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง แสดงถึงการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตอยู่ในช่วงอิ่มตัว และมีแนวโน้มลดลงในอนาคต

นิลชนก ดีอินทร์ (2546) ได้ศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวการณ์ท่องเที่ยว ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคทางการท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาแนวโน้มและศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก

ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็งของอุทยานการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ โครงข่ายของการคมนาคมต่อเนื่องจากการพัฒนาสี่แยกอินโดจีน เชื่อมต่อระหว่างภูมิภาคภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ท่าอากาศยานการบินพาณิชย์ที่ครบวงจร การเพิ่มขึ้นของธุรกิจการบริการที่ต่อเนื่อง สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติที่หลากหลาย สถาบันการศึกษาที่ได้มาตรฐาน และรัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชัดเจน จึงทำให้จังหวัดพิษณุโลกมีโอกาสในการขยายฐานทางเศรษฐกิจการเกษตร การค้า การศึกษา การลงทุน การท่องเที่ยวกับภูมิภาค และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น

จุดอ่อนของอุปทานการท่องเที่ยว ได้แก่ ระบบบริการรถโดยสารสาธารณะยังไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการดำเนินงานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เนื่องจากขาดการบำรุงรักษาและการจัดการที่ดี ขาดการโฆษณา ประชาสัมพันธ์และการตลาดที่ดี ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ งบประมาณของรัฐบาลมีอยู่อย่างจำกัด และภาคเอกชนขาดแคลนการสนับสนุนเงินทุนในการปรับปรุงธุรกิจ การบริหารจัดการระหว่างภาครัฐและองค์กรในท้องถิ่นไม่ไปในแนวทางเดียวกัน ผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงควรร่วมกันพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัด เพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางบริการของภาคเหนือตอนล่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2545-2546) ศึกษาเรื่องการรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ทางานให้ชุมชนเกาะช้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะช้าง เอกลักษณ์ วิถีชีวิต การเข้ามาใหม่ของกลุ่มเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนดั้งเดิม โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารสื่อ และชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ และเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า เกาะช้างด้านชายฝั่งทะเลตะวันตกและหมู่เกาะทางใต้เริ่มเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวตั้งแต่ พ.ศ. 2526 หลังจากเกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียงได้รับการประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างตั้งแต่ พ.ศ. 2525 นักท่องเที่ยวจึงเริ่มไปเที่ยวเกาะช้างมากขึ้น ต่อมาวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544 รัฐบาลประกาศนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียง โดยเน้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ให้มีความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวไปพร้อมๆ กันกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เอกลักษณ์ และลักษณะเดิม ด้านสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญบนเกาะช้าง คือ การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ (ซึ่งประกอบด้วย ธารน้ำตก การล่าสัตว์) และการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (ได้แก่ ยุทธนาวีเกาะช้าง)

ชุมชนเกาะช้างบางส่วนมีอาชีพการทำเกษตรด้วยการเพาะปลูกพืชสวนหลังจาก พ.ศ. 2525 ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างแล้ว นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาท่องเที่ยวชมน้ำตก ชายหาดทราย น้ำทะเลใส และสวย ปะการังชายฝั่ง และขยายการเดินทางไปยังหมู่เกาะบริเวณใกล้เคียง ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมของชุมชนใหม่เป็นชุมชนการค้าและการบริการที่

เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีร้านอาหาร โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล ที่พักแรมต่างๆ เกิดขึ้นพร้อมกับกิจการค้าแบบอื่นๆ

ในด้านวิถีชีวิตชาวประมงได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เรือในการทำประมงเป็นเรือเพื่อรับนักท่องเที่ยวไปชมทะเล หรือดำน้ำดูปะการัง ตกปลา หรือตกปลาหมึก นอกจากนั้น ชุมชนบนเกาะช้างได้ดำเนินการทำเรือนแรม (home stay) เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ขณะเดียวกัน ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียงส่งผลให้มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อพัฒนาเป็นสถานธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้าใช้ทั่วเกาะ

สำหรับวิถีชีวิตชาวสวนของชุมชนเกาะช้างที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวนั้น ชุมชนชาวสวนได้จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมสวนพร้อมๆ กับสร้างรายได้ให้แก่ชาวสวน แต่การขยายตัวของการท่องเที่ยวของเกาะช้าง มีผลทำให้เกิดการถ่ายเทแรงงานจากวิถีชีวิตชาวสวนไปสู่ภาคการค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนการถ่ายเทแรงงานเช่นนี้สูงขึ้น ตามระดับการขยายตัวของการท่องเที่ยวของเกาะช้าง ดังนั้น การถ่ายเทแรงงานดังกล่าว จึงทำให้วิถีชีวิตชาวประมง และชาวสวนค่อยๆ เลือนหายไป ขณะเดียวกันเกิดการเสื่อมสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมทางทะเล นอกจากนั้น การทิ้งของเสียลงทะเล เช่น น้ำทิ้งจากอาคารบ้านเรือนของชุมชนรอบเกาะ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำทะเล ทำให้ชาวประมงได้ผลผลิตลดลง แล้วอาจหันเหไปหาอาชีพอื่นทดแทน

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น : การศึกษาในกลุ่มประชาคม (civic groups) ภาคเหนือตอนบน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของกลุ่มประชาคม (civic groups) ภาคเหนือตอนบนในจังหวัดน่าน เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน โดยพิจารณาทักษะการทำงานทั้งในระบบของกลุ่มและของปัจเจกบุคคล รวมทั้งศึกษาปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานด้านการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์ประชาคม

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยเงื่อนไขของการเกิดทักษะองค์กรด้านต่างๆ นั้นไม่ได้เป็นอิสระจากกัน แต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างมาก ทักษะองค์กรเกิดจากการตั้งสมประสงค์ การดำเนินงานขององค์กร ทักษะการทำงานของบุคลากรในองค์กร เป็นทักษะที่ติดตัวมาจาก

ประสบการณ์ในการทำงานในอดีต การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือบุคคลภายนอก มีส่วนช่วยลดระยะเวลาในการพัฒนาองค์กร

ทักษะการทำงานของปัจเจกบุคคลไม่อาจแยกโดยเด็ดขาดจากทักษะองค์กร ทักษะปัจเจกบุคคลประกอบด้วย ทักษะด้านเทคนิคเกิดจากความสนใจส่วนบุคคล การฝึกฝนจากสภาพครอบครัวและสังคมแวดล้อม เช่น ทักษะการเดินป่า ทักษะการล่องแก่ง (แต่ทักษะจะพอเพียงหรือไม่ขึ้นอยู่กับมาตรฐานการตัดสินใจและความคาดหวังของผู้รับบริการ) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (เช่น ความมีอัธยาศัย มิมีตรีไมตรี มีความอบอุ่น) และทักษะด้านความคิด (เช่น การอนุรักษ์ดูแลแหล่งท่องเที่ยว การถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญา ซึ่งอาจได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้ผู้อาวุโสในชุมชน)

จุฬาวดี จันทรเทวลิขิต (2547) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง : กรณีศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร กิ่งอำเภอเกาะช้างใต้ จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสังคม และเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว บทบาทและหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ และท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง โดยศึกษาเฉพาะบริเวณเขตพื้นที่ หมู่ 2 บ้านสลักเพชร ตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐและท้องถิ่น และผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ประชากรท้องถิ่น ในช่วงเวลาเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546-มกราคม พ.ศ. 2547

ผลการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (หมายถึงประชาชนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ องค์กรภาครัฐ และท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยว) ที่เป็นประชาชนในท้องถิ่นจะประกอบอาชีพประมงและเกษตรกรรม และมีการประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยว เช่น เรือนำเที่ยว โฮมสเตย์ การย้ายเข้า-ออกมีเพียงเล็กน้อย โดยถ้าเห็นว่าธุรกิจที่เกาะช้างมีแนวโน้มดีขึ้น จึงย้ายกลับเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพ สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้ประกอบการพบว่า อาชีพเสริมส่วนใหญ่คือ การประมง การเกษตร และโฮมสเตย์ ส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาเป็นคนท้องถิ่น และย้ายถิ่นฐานมาจากกรุงเทพฯ ฯ บ้าง ผู้ประกอบการจะพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรป่าไม้ (เช่น การพานักท่องเที่ยวดูป่าโกงกาง ป่าชายเลน การพานักท่องเที่ยวเดินป่า) ทรัพยากรสัตว์น้ำ (เช่น การทำประมงน้ำตื้น พานักท่องเที่ยวดูปลาตีน ปู นก) และทรัพยากรทางทะเล (เช่น การทำประมง พานักท่องเที่ยวดูปะการัง จับหมีก ตกปลา) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจะไม่มีส่วนร่วม

ในการจัดการทรัพยากรทุกประเภท แต่ผู้ประกอบการจะมีฤกษ์ดำสำหรับให้นักท่องเที่ยวใส่ขยะ เพื่อให้ผู้ประกอบการนำไปกำจัด โดยจะมีการคัดแยกขยะก่อนนำไปเผา ส่วนสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย จากที่พักของนักท่องเที่ยว ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่สิ่งปฏิกูลและน้ำเสียจากเรือ ผู้ประกอบการจะปล่อยลงสู่ทะเล หรือแหล่งน้ำโดยไม่มีการบำบัด เพราะมองว่าสิ่งปฏิกูลไม่ส่งผล เสียด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากสามารถเป็นอาหารสัตว์ในทะเล

ในด้านบทบาทของเจ้าหน้าที่องค์การภาครัฐ และผู้นำท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ พัฒนาเกาะช้างนั้น พบว่า อุทยานแห่งชาติเกาะช้างจะมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมี จิตสำนึกที่รักธรรมชาติ โดยไม่เข้ามาเพื่อที่จะทำลายและกอบโกยทรัพยากรธรรมชาติในการ นำออกไปนอกพื้นที่ มีการดำเนินสำรวจปะการัง อบรมเยาวชนในหมู่บ้านในการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้าน นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติเกาะช้างมีการอบรมชาวบ้านให้เป็น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างได้จัดเป็น อบต. ชั้น 5 บทบาทหน้าที่ทางกฎหมาย คือ การจัดเก็บภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน ผู้ประกอบการ การรักษาความสะอาด การรักษาสิ่งแวดล้อม (โดยเฉพาะขยะ) อบต. ให้โอกาสแก่ชาวบ้านมีส่วนร่วมดูแล และประชาชนเป็นผู้กำหนดการประชุม ประชาคมของแต่ละหมู่บ้านเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ และกำหนดให้วันที่ 12 สิงหาคม และวันที่ 5 มกราคม มีการปลูกป่าชายเลน

กันยรัชณี ศรีจันทร์ (2548) ได้ศึกษาการรับรู้ของผู้มาเยือนต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ของหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวหมู่เกาะช้าง ศึกษา ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของหมู่เกาะช้างตามการรับรู้และความรู้สึกของผู้มาเยือน ทำการสำรวจ ด้วยแบบสอบถามช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 11 – 17 มีนาคม 2548 และช่วงนอก ฤดูกาลท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 21 – 27 พฤษภาคม 2548 โดยรวบรวมแบบสอบถามจาก นักท่องเที่ยว 400 ราย เป็นชาวต่างประเทศต่อชาวไทย = 20 : 80

ผลการศึกษาพบว่า เกาะช้างมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น 3 ประเภท คือ แหล่ง ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตก อ่าว หาดทราย เกาะต่างๆ รวมทั้งปะการัง นับว่าเป็น แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของจังหวัดตราด โดยมีอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว หลัก ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ หมู่บ้านประมงต่างๆ และ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และโบราณคดีจะอยู่ที่บริเวณยุทธนาวีเกาะช้าง

ในด้านการบริการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พักแรม (โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เรือนแรม-home stay) ร้านค้าและสถานบริการต่างๆ บริษัทนำเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวทางบก การขี่จักรยานเสือภูเขาหรือการขับรถชมทัศนียภาพรอบๆ เกาะ การเดินป่า การปีนเขา ชมน้ำตก และลงเล่นน้ำ การเล่นกีฬาทางน้ำ เช่น การพายเรือแคนู-คายัค การเล่นวินเซิร์ฟ การดำน้ำดูปะการังน้ำตื้นและน้ำลึก และกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ต้องใช้พลังกำลังมาก เช่น การนั่งพักผ่อนริมหาด การอาบแดด การเล่นวายน้ำ เป็นต้น ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจคือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามหมู่บ้านต่างๆ เช่น หมู่บ้านชาวประมง หมู่บ้านชาวสวน และการพักแบบเรือนแรม (home stay)

ในด้านความโดดเด่นของเกาะช้างตามความเห็นของผู้มาเยือนพบว่า ส่วนใหญ่จะพอใจสภาพแวดล้อมที่ยังคงความบริสุทธิ์และเป็นธรรมชาติ รวมถึงมีระดับการพัฒนาความเจริญที่น้อย

สรุป

จากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สามารถสรุปประเด็นต่างๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษา อุปทานแรงงานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง ได้ดังนี้

1. การขยายตัวด้านการท่องเที่ยว จะทำให้มีความต้องการแรงงานประเภทกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น จะส่งผลให้ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น และเกิดการหลั่งไหลของแรงงานไปยังแหล่งที่มีค่าจ้างสูง ทำให้อุปทานแรงงานมากขึ้นแต่ค่าจ้างแรงงานจะลดลง
2. การท่องเที่ยวขยายตัวเนื่องจากมีปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง และมีปัจจัยดึงดูดในประเทศปลายทาง
3. แรงงานการท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามายังภูมิภาคที่มีค่าจ้างสูงจะมีทักษะติดตัวมาจากการทำงานในอดีต
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติ (เดินป่า นั่งช้าง ชมนก ชมหิ่งห้อย) การท่องเที่ยวทางทะเล (การดำน้ำลึก-ตื้น ตกปลา ตกหมึก ดูปะการัง ล่องเรือ) การท่องเที่ยวทางบก (การชมพุมิทัศน์ การอาบแดด การพักผ่อนรับลมทะเล)
5. ผู้ให้บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ผู้ประกอบการโรงแรมและรีสอร์ท เรือนแรม ภัตตาคารและร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก บริษัทนำเที่ยว
6. ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยวทางทะเล และการท่องเที่ยวทางบก

7. เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจะนำประเด็น 1-7 มาประกอบกัน เพื่อสร้างแบบสอบถามเชิงลึกสำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ไทยรัฐ (27 ตุลาคม 2549: 11) รายงานข่าวภายใต้หัวข้อเรื่อง “ทช.จัดระเบียบท่องเที่ยวใหม่” ว่า นายสำราญ รักษาติ อธิบดีกรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง (ทช.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เปิดเผยว่า งานเร่งด่วนที่ ทช. ได้รับมอบหมายจากนายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา รมว.ทส. คือ การจัดระเบียบท่องเที่ยวทางทะเลใหม่ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติทางทะเลหลายแห่งมีนักท่องเที่ยวล้นในฤดูท่องเที่ยว บวกกับข้อจำกัดเรื่องแหล่งน้ำจืด สถานที่พักและปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล เช่น ปะการัง และจุดดำน้ำที่นักท่องเที่ยวเข้าไปมากเกินไปจนกระทบสิ่งแวดล้อม โดย ทช. จะลงนามกับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช จัดระเบียบการท่องเที่ยวใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวไม่ให้มีปริมาณมากเกินไป ซึ่งจะเริ่มต้นฤดูกาลในเดือนพฤศจิกายนนี้ โดยเลือกพื้นที่นำร่องที่ค่อนข้างมีปัญหา อาทิ เกาะเต่า เกาะนางยวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สุรินทร์ – สิมิถัน จังหวัดพังงา ตะรุเตาและแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลจังหวัดตรัง กระบี่ ภูเก็ต โดยจะประกาศเป็นกฎให้กับผู้ประกอบการในเร็วๆ นี้

ภาวิณีญ์ เจริญยิ่ง (มติชนรายวัน 10 กุมภาพันธ์ 2550: 7) ได้เขียนบทความ เรื่อง “เดอะสปา เกาะช้าง รีสอร์ท จับตลาดคนรักสุขภาพ” ไว้ว่า เดอะสปา เกาะช้าง รีสอร์ท เริ่มเปิดให้บริการได้ไม่ถึงปี แต่ธุรกิจไปได้ค่อนข้างดี มีบรรยากาศเต็มไปด้วยร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ อยู่นอกเขตชุมชนเป็นการทำสปาแนวสุขภาพ ซึ่งแม้จะเป็นช่วงโลว์ซีซั่นก็ยังคงมีแขกมาพักและใช้บริการสปา แขกต่างชาติเกือบทั้งหมดมาพักเพื่อจะเข้ามาดูแลฟื้นฟูสุขภาพตนเอง กิจกรรมจะทำในรูปแบบไพรินไซน์ โปรแกรมทุกอย่างจะเหมือนกันหมด ทั้งการนวด การล้างสารพิษ หรือร้านอาหาร ลูกค้าของ เดอะสปา เกาะช้าง รีสอร์ท ร้อยละ 80 เป็นผู้หญิง และเป็นชาวอังกฤษถึงร้อยละ 85 สปาแห่งนี้มีบริการให้เลือกหลากหลาย อาทิ การกำจัดเซลล์ลูไลท์และอบสมุนไพร คลินิกทันตกรรม และบิวตี้ ปัญหาของธุรกิจนี้ คือ การหาบุคลากรที่มีความรู้ภาษาอังกฤษได้ยาก และอยู่ห่างไกลที่ชุมชนทำให้หาบุคลากรมาทำงานยาก

มติชน รายงาน (10 มีนาคม 2550: 7) รายงานข่าวภายใต้หัวข้อ “เดือน ‘นักดำน้ำ’ ระวังอันตราย อดัมเนียนะเยือกเจอบปรากฏการณ์ IOD” กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เปิดเผยเมื่อวันที่ 8 มีนาคม นางนิศากร โฆษิตรัตน์ อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เปิดเผยว่า ขณะนี้น้ำทะเลฝั่งทะเลอันดามันบริเวณจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ มีอุณหภูมิที่ต่ำกว่าปกติ มาตั้งแต่ช่วงปลายปี 2549 หน่วยงานวิชาการด้านสมุทรศาสตร์ ทช. ที่ติดตามปรากฏการณ์ Indian Ocean Dipole (IOD) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมหาสมุทรและภูมิอากาศ โดยน้ำทะเลในมหาสมุทรอินเดียฝั่งตะวันออก จะมีมากกว่าฝั่งตะวันตก เมื่อระดับน้ำไม่เท่ากัน จึงเกิดการหมุนเวียนทำให้มวลน้ำเย็นที่อยู่ใต้ทะเลเคลื่อนเข้ามาใกล้ชายฝั่งมาก ส่งผลให้น้ำทะเลใกล้ชายฝั่งมีอุณหภูมิต่ำกว่าปกติ คาดการณ์ว่าจะมีปรากฏการณ์ IOD เกิดขึ้นในภาคพื้นมหาสมุทรอินเดีย ในปี 2550 ขอเตือนนักดำน้ำให้ใส่ชุดดำน้ำ (wet suit) ที่รัดกุมและทำร่างกายให้อบอุ่นที่สุดเวลาลงลงทะเลฝั่งอันดามันในบริเวณ 3 จังหวัด คือ ภูเก็ต พังงา และกระบี่

สุภาพร หวานเสนาะ (มติชนรายงาน 11 มีนาคม 2550: 7) ได้เขียนบทความเรื่อง “หนีร้อนไป ‘เกาะกูด’ ‘อันดามัน’ ทะเลตะวันออก” ว่า เกาะกูดเป็นเกาะสุดท้ายในน่านน้ำทะเลตราดของอ่าวไทย มีพื้นที่ 105 ตารางกิโลเมตร เป็นเกาะใหญ่อันดับสองรองจากเกาะช้าง เกาะกูดจะมีสถานที่ท่องเที่ยวสถานที่พักผ่อนที่เป็นหาดทรายและน้ำทะเลสีมรกต จนได้รับฉายาว่า “อันดามันแห่งทะเลตะวันออก” เกาะกูดมีสถานะเป็นกิ่งอำเภอเหมือนเกาะช้าง ประชากรไทยตามสำมะโนประชากรมีกว่า 1,000 คน นอกนั้นเป็นชาวเขมร ลาว พม่า และมอญ ที่เข้ามาขายแรงงาน เกาะกูดมีความงดงามของทิวทัศน์ หาดทรายละเอียดขาวนวล หมู่บ้านชาวประมงที่บ้านอ่าวสลัด มีการจัดระบบนิเวศที่ยอดเยี่ยมมาก น้ำทะเลใสสะอาดราวกับกระจกใส สามารถมองลงไปเห็นสัตว์น้ำได้อย่างทะลุปรุโปร่ง รวมถึงหอยเม่นที่ยังมีอาศัยตามราวสะพาน หินใต้ทะเล ในหมู่บ้านชาวประมงบางหลังจะทำเป็นกิจการ “โฮมสเตย์” ชาวจังหวัดตราดได้ชื่อว่าเป็นนักอนุรักษ์ธรรมชาติ เห็นได้จากการครั้งที่จะมีการก่อสร้างถนนจากอำเภอขลุ้งไปที่ตัวจังหวัด จะมีการตัดต้นไม้ใหญ่ริมถนน แต่ชาวตราดได้เรียกร้องให้นักอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่เหล่านั้นไว้ เพื่อความสวยงามและร่มรื่น ทางจังหวัดจึงต้องเวนคืนที่บริเวณข้างเคียงมาสร้างถนนดังกล่าวแทน

ประชาชาติธุรกิจ (23-25 เมษายน 2550: 18) รายงานข่าวภายใต้หัวข้อเรื่อง “เฟอร์รี่เกาะช้าง แขนงชิงลูกค้า โหมโปรโมชัน-ระบบสมาชิก” ว่า การให้บริการเรือเฟอร์รี่ข้ามฟากเกาะช้างมีอยู่เพียง

2 ราย คือ ที่ท่าเรือ เกาะช้างเซ็นเตอร์พอยท์ เฟอริรี่ จำกัด มีท่าเรืออยู่ใกล้อำเภอแหลมฉบัง และบริษัท เกาะช้างอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ซึ่งรวมบริษัท เฟอริรี่เกาะช้าง จำกัด และบริษัท เกาะช้างเฟอริรี่ จำกัด มาให้บริการแห่งเดียวกับที่บ้านธรรมชาติ ตำบลบางปิด อำเภอแหลมฉบัง ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เฟอริรี่เกาะช้างมีการแข่งขันกันอย่างต่อเนื่อง จากผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า การท่องเที่ยวของเกาะช้าง ยังคงสามารถเติบโตได้อีก อัตราการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวของจังหวัดตราด คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 10% เนื่องจากความมีเสน่ห์ของเกาะช้างที่สามารถรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไว้ได้ถึง 80% และมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งชายทะเล เกาะ ปะการัง น้ำตก การเดินป่า ดังนั้น ธุรกิจบริการเรือเฟอริรี่ยังคงเติบโตได้อีกมาก นายชูชาติ อ่อนเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวภาคกลางเขต 5 (ตราด) กล่าวว่า ผู้ประกอบการเรือเฟอริรี่ควรมีการปรึกษาร่วมกันในการทำ ประชาสัมพันธ์ หรือจังหวัดตราดควรทำป้ายประชาสัมพันธ์ที่เป็นป้ายกลางที่มีความชัดเจน เพราะที่ผ่านมานักท่องเที่ยวยังมีความสับสนกับข้อความที่ต่างคนต่างทำ ผู้ประกอบการทั้งสองแห่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญในรายละเอียดของการให้บริการ เพื่อสร้างความประทับใจกับนักท่องเที่ยวและยกระดับสู่ความเป็นสากล

ยุทธวงษ์ วงษ์ทอง (มติชนรายวัน 27 เมษายน 2550: 7) ได้เขียนบทความเรื่อง “ได้ร่วม ช้าง วันตรารำลึก” ว่า ในวันที่ 23 มีนาคมของทุกปี ทุกบ้านเรือนในจังหวัดตราดจะประดับด้วย ธงช้างเผือกอันเป็นธงชาติในสมัยโบราณของประเทศไทย โดยในวันที่ 23 มีนาคม เป็นวันตรารำลึก ทั้งนี้ ย้อนหลังไปเมื่อ 104 ปีที่ผ่านมา ตราดเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสเป็นเวลา 2 ปี 6 เดือน 7 วัน โดยวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446 ธงช้างถูกลดลงจากยอดเสา เพื่อชักธงชาติฝรั่งเศสขึ้นแทน หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนิน วิเทโศบายทางการทูตทุกวิถีทาง จนได้เมืองตราดกลับคืนมาเมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2449 และในวันนั้นธงชาติฝรั่งเศสถูกลดลงจากเสา และได้เชิญธงช้างสู่อยอดเสาแทน ชาวตราดจึงถือเอา วันที่ 23 มีนาคมของทุกปี เป็นวันสำคัญในการน้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเมตตาของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 5 ด้วยการจัดฉลองอย่างยิ่งใหญ่ ด้วยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน ทุกอำเภอ ทุกภาคส่วน และทุกเพศ ทุกวัย ด้วยความภาคภูมิใจในแผ่นดินไทยและธงช้าง

สร อักษรสกุล (มติชนรายวัน 15 สิงหาคม 2550: 7) ได้เขียนบทความเรื่อง “อีกทางเลือก ของเกาะช้าง” ว่า รัฐบาลชุด พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เลือกลง ศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย พรรณสวัสดิ์

มาเป็นประธาน อพท. หรือ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แทนกรรมการชุดเก่าที่หมดวาระหลังจากที่ดำรงตำแหน่งมานาน ตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์การมหาชนนี้ขึ้นมาในสมัยที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี

การตั้ง อพท. ขึ้นมานั้นเป็นเจตนาที่ดี แต่วิธีการปฏิบัติไม่ดี จนสร้างปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะขั้นตอนในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีจำนวนมากแทบจำไม่ได้ ในฐานะที่ผู้เขียนเองเคยเข้าไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้านทั้งที่เกาะช้าง เกาะหมาก และเกาะกูด จึงอยากขอยกตัวอย่างการดำเนินโครงการพัฒนาหมู่เกาะช้าง และพื้นที่ใกล้เคียง จังหวัดตราด ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในช่วงแรกอย่างสิ้นเชิง ทั้งๆ ที่โครงการต่างๆ ที่เข้าไปดำเนินการมีถึง 37 โครงการ และมีงบประมาณเกือบ 500 ล้านบาท และได้มีการเพิ่มเติมในภายหลังอีก 25 โครงการ เป็นเงินอีกกว่า 70 ล้านบาท

หน่วยงานราชการที่เข้าไปดำเนินการ ซึ่งส่วนมากเป็นการก่อสร้างแทบจะทั้งสิ้น เช่น สร้างถนน สร้างสะพาน ได้แก่ รพช.จังหวัดตราด และโยธาธิการ จังหวัดตราด รวมทั้ง อบต.เกาะช้าง ที่เน้นเรื่องการจัดการขยะบนเกาะช้างและพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งมีปัญหามาก ชาวบ้านที่เกาะช้างและพื้นที่ข้างเคียงต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ทางกรมไม่เคยมาถามความเห็นของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนเกาะนี้มานานก่อนเลยว่า มีความต้องการสิ่งนั้น สิ่งนี้หรือไม่ก่อนที่จะลงมือดำเนินการ

ความงดงาม ความสงบเรียบง่ายตามธรรมชาติของเกาะช้าง และพื้นที่ข้างเคียงที่เคยเป็นที่ประทับใจประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศค่อยๆ หายไปพร้อมการเข้ามาของโครงการต่างๆ กว่า 60 โครงการ รวมทั้งการเข้ามาของนักธุรกิจจากต่างถิ่น โดยเฉพาะนักธุรกิจจากพัทยาที่ปัจจุบันกลายเป็นเมืองที่มีมลภาวะมากมาย แม่น้ำทะเลที่พัทยายังไม่ปลอดภัยกับการลงไปเล่นว่ายน้ำ (ข้อมูลกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ชายชาวเยอรมันคนหนึ่งไปได้สาวเกาะช้างเป็นภรรยาและพักอยู่ที่เกาะช้างมาเป็นเวลานาน ชาวเยอรมันคนนี้เป็นผู้ที่ชอบด้วยความเป็นธรรมชาติ สงบเรียบง่ายของทะเลที่นั่นมาก เมื่อทราบว่าจะมีโครงการต่างๆ เขาได้แจ้งไปยังเพื่อนที่ประเทศเยอรมันว่า ให้รีบมาเที่ยวเกาะช้างเสีย หากช้าความสงบและความสวยงามตามธรรมชาติจะหมดไปในไม่ช้า

โดยทั่วไปแล้ว ชาวบ้านที่เกาะช้างและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น เกาะหมาก เกาะกูด ส่วนมากไม่มีความเข้าใจเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ความเข้าใจอย่างจริงจัง ชาวบ้านต้องการให้มีการแบ่งโซน (zoning) พื้นที่อย่างชัดเจน ไม่ใช่ปล่อยให้ปนเปกันอยู่เป็นอยู่ทุกวันนี่ ซึ่งดูยุ่งวุ่นวายและไม่เป็นระเบียบ ต้องการให้มีการจำกัด

จำนวนรถยนต์ที่ขึ้นไปวิ่งบนเกาะช้าง โดยให้ไปใช้รถประจำทางบนเกาะแทน โดยการจัดระเบียบให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อจะให้ความแออัดของรถยนต์ที่ขึ้นไปวิ่งบนเกาะลดลง และยังสามารถลดมลภาวะทางเสียงและมลภาวะทางอากาศบนเกาะช้างลงได้อย่างมากด้วย การบุกเบิกพื้นที่อุทยานแห่งชาติของนักธุรกิจและของหน่วยงานราชการเอง ยังมีให้เป็นอยู่ชาวบ้านเขาว่าอย่างนั้น

ปิยมิตร ปัญญา (มติชนรายวัน 18 สิงหาคม 2550: 7) ได้เขียนบทความเรื่อง “ขยะที่ มารีนา เบย์” ว่า ผู้เขียนได้รับเชิญไปร่วมงานฉลองวันชาติของสิงคโปร์ในวันที่ 9 สิงหาคม 2550 ที่มารีนา เบย์ ผู้ได้รับเชิญจะได้รับกระเป๋าหนึ่งใบ ภายในประกอบด้วยข้าวของจำเป็นสำหรับการใช้เวลาอยู่กับงานพาเหรดวันชาติประมาณ 2 ชั่วโมงเศษ ภายในกระเป๋ามี อาทิ น้ำ 2 ขวด ขนมขบเคี้ยว 2 ห่อ น้ำเกลือแร่หนึ่งกล่อง พัดลมใช้ถ่านไฟฉายขนาดเล็ก หมวกรูปสัตว์ที่มีไฟแวบหรือดาวพร้อมกับแสงไฟสีอื่นต่างๆ

จนกระทั่งงานเลิก ผู้เขียนไหลไปตามทางเดินพร้อมๆ กับผู้เข้าร่วมงานอีกกว่า 2 หมื่นคน แต่ผู้เขียนไม่เห็นวิวแนวของขยะถุงขนม หรือขวดน้ำ มากมาย พบเพียง 2 – 3 ชิ้นเท่านั้น

ระหว่างทางขากลับ ผู้เขียนได้เห็นกระดานไม้ัดขนาดใหญ่ล้อมเป็นแผงกันพื้นที่ขนาด 4 ตารางเมตร ใครที่เดินผ่านก็จะโยนถุงขยะในมือทิ้งลงไปโน้น ไม่นานก็ได้ขยะกองใหญ่เป็นระเบียบ พร้อมทั้งจะเก็บกวาดให้เรียบร้อยได้ภายในไม่กี่นาที ผู้เขียนสงสัยมากกว่า ทางกรรณการสิงคโปร์ใช้วิธีการอย่างไรจึงทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือถึงขนาดนั้น

เมื่อผู้เขียนกลับมาถึงโรงแรมได้อีกกระเป๋าดู พบว่ามีซองเล็กๆ บรรจุถุงสำหรับใส่ขยะที่ทำจากพลาสติกที่ย่อยสลายได้ในสภาวะธรรมชาติ พร้อมกับกระดาษสติ๊กเกอร์อีก 1 แผ่นแบ่งเป็น 2 ส่วนเล็กๆ มีข้อความกับหมายเลขกำกับอยู่ ข้อความระบุว่าให้นำสติ๊กเกอร์แปะลงบนถุงขยะที่เตรียมมาให้และนำขยะทั้งหมดไปหย่อนลงในที่เตรียมไว้เพื่อรอรับรางวัลที่จะมีการจับฉลากกันในภายหลัง การสนใจในการรักษาความสะอาดดังกล่าวควรนำมาใช้ในประเทศไทยด้วย

ประชาชาติธุรกิจ (16 – 19 สิงหาคม 2550: 32) รายงานข่าวภายใต้หัวข้อเรื่อง “ฝั่งศาลปกครองฟ้องกรมอุทยานฯ เอกชนเชียงใหม่จี้ยกเลิกค่าธรรมเนียม” ว่า วันที่ 5 สิงหาคม 2550 ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในเชียงใหม่กลุ่มหนึ่ง ยื่นคำร้องต่อศาลปกครองเชียงใหม่ ขอทุเลาการบังคับใช้ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2549 ซึ่งกำหนดค่าเข้าชมอุทยานสำหรับคนไทยจากเดิม 20 บาทเป็น 40 บาท ชาวต่างชาติจาก 200 บาท เป็น 400 บาท

อย่างไรก็ดี กรมอุทยานฯ ได้มีประกาศลงวันที่ 9 ธันวาคม 2547 เปลี่ยนแปลงอัตราค่าเข้าชมของชาวต่างชาติจาก 20 บาท เป็น 200 บาท ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวทัวร์ป่าและรถเช่าในเชียงใหม่รวม 4 ราย ยื่นฟ้องกรมอุทยานฯ และอธิบดีกรมอุทยานฯ ต่อศาลปกครอง หลังกรมอุทยานฯ มีประกาศกำหนดอัตราค่าเข้าชมอุทยานแห่งชาติฉบับใหม่ ทั้งที่เพิ่งมีประกาศลงวันที่ 9 ธันวาคม 2547 เปลี่ยนแปลงอัตราค่าเข้าชมของชาวต่างชาติจาก 20 บาท เป็น 200 บาท มาครั้งหนึ่ง คำร้องยังขอให้ทุเลาการบังคับใช้ประกาศของอุทยานฯ ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2549 ซึ่งระบุว่าผ่อนผันให้ใช้ค่าเข้าชมอัตราเดิมจนถึง 30 พฤศจิกายน 2550 แก่บุคคลหรือนิติบุคคลที่ยื่นขอผ่อนผันและได้รับการผ่อนผันเป็นลายลักษณ์อักษร

วันที่ 2 ตุลาคม 2549 ศาลปกครองเชียงใหม่มีคำสั่งยกคำร้องระบุว่า ผู้ถูกร้องไม่ใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย เพราะเป็นผู้ให้บริการรถเช่าและนำเที่ยว ไม่เกี่ยวกับค่าเข้าชมที่เพิ่มขึ้น ผู้ร้องอุทธรณ์ ต่อมา 26 มิถุนายน 2550 ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งกลับคำสั่งศาลปกครองชั้นต้น เป็นให้รับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณา และให้ศาลปกครองชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป เพราะการกำหนดอัตราค่าเข้าชมดังกล่าว อาจมีผลกระทบเป็นวงกว้างต่อภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของประเทศ และภาคเอกชนในการทำมาหากินได้

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวฯ ให้ความเห็นว่า การกำหนดค่าเข้าชมสูงมาก ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่ต้องนำนักท่องเที่ยวเข้ามาในอุทยาน ให้มีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้นทันที ขณะที่ค่าบริการยังต้องใช้ราคาเดิม เพราะส่วนใหญ่เป็นการจองล่วงหน้า นอกจากนี้ ค่าเข้าชมยังกำหนดโดยไม่คำนึงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะเฉพาะของอุทยานฯ ซึ่งมีขนาดไม่เท่ากัน ทำให้อุทยานฯ ขนาดเล็กไม่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าไปชม การเรียกเก็บค่าเข้าชมสูงทำให้นักท่องเที่ยวลดลงมาก ชาวบ้านที่มีรายได้จากการต้อนรับนักท่องเที่ยว จัดล่องแพ ทัวร์ป่า ขายอาหาร และของที่ระลึก มีรายได้ลดลงมาก

มติชนรายวัน (30 สิงหาคม 2550: 7) รายงานข่าวเรื่อง “คลื่นทะเล ‘เกาะช้าง’ พัดรุนแรง นักท่องเที่ยว ‘ตาย’ เสียภาพพจน์” ว่า นายกำพล เจริญขจรกุล ประธานชมรมกัญภัยเกาะช้าง จังหวัดตราด และนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดตราด กล่าวว่า ปัจจุบันเกาะช้างกำลังประสบปัญหาภาพพจน์การท่องเที่ยวเรื่องความปลอดภัย โดยนักท่องเที่ยวที่เล่นน้ำทะเลเมื่อประสบอุบัติเหตุส่วนใหญ่มักจะช่วยเหลือชีวิตไม่ได้ เนื่องจากอาสาสมัครกัญภัยไม่มีอุปกรณ์ช่วยชีวิต ประกอบกับคลื่นทะเลมีความแรงสูงไม่สามารถถ่วงน้ำหนักหรือใช้อุปกรณ์อื่นไปช่วยได้ ทำให้ผู้จมน้ำต้องเสียชีวิต

“ทุกปีเกาะช้างจะมีนักท่องเที่ยวจมน้ำเสียชีวิตปีละ 10 กว่าคน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลงเล่นน้ำขณะคลื่นแรง ปีนี้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเสียชีวิตไปแล้ว 5 ราย เจ้าหน้าที่กู้ภัยเกาะช้างและอาสาสมัครไม่สามารถช่วยเหลือได้เนื่องจากคลื่นแรงและไม่มีอุปกรณ์ช่วยชีวิต”

ด้านนายบุญช่วย น้อยสันเทียะ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดตราด กล่าวว่า ที่ผ่านมาส่วนราชการต่างๆ ช่วยกันจัดอบรมอาสาสมัครเป็น การ์ดปีซ หรือหน่วยรักษาความปลอดภัยชายหาด แต่เมื่อเกิดเหตุคนจมน้ำจริงๆ กลับไม่สามารถช่วยชีวิตได้ เนื่องจากคลื่นทะเลแรง เรือสปีดโบ๊ต หรือเรือตำรวจน้ำไม่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาถึงก็อยากลงเล่นน้ำทะเลทันที โดยไม่สนใจคำเตือนหรือป้ายเตือน และลงเล่นน้ำในขณะที่มีคลื่นแรง แม้จะมีธงแดง และการ์ดปีซในพื้นที่เกิดเหตุแต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถช่วยชีวิตไว้ได้

2.4 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมบนเกาะช้าง

เกาะช้าง นับว่าเป็นเกาะที่มีพื้นที่ (429 ตารางกิโลเมตร) มากเป็นอันดับสองรองลงมาจากเกาะภูเก็ต (543 ตารางกิโลเมตร) แต่พื้นที่บนเกาะช้างมีสภาพเป็นป่าเขาสูงชัน ด้านตะวันออกจะมีลักษณะเป็นผาสูงและมีหินก้อนใหญ่อยู่บริเวณริมฝั่งตลอดแนว เป็นทิศที่รับลมมรสุม หาดบางช่วงเป็นทรายและเป็นดินโคลน การใช้ประโยชน์จากฝั่งตะวันออกของเกาะจึงค่อนข้างน้อยมาก ส่วนทางด้านตะวันตกของเกาะจะมีหาดทรายขาวเนื่องจากพ้นจากการพัดพาของลมมรสุม ด้านนี้ของเกาะจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อน จากการที่เกาะช้างยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติทั้งบนบกและทะเล ประกอบกับการมีหมู่เกาะบริวารที่มีความงดงามของปะการังและน้ำทะเลที่ใสสะอาด ปัจจุบันดึงดูดทั้งหลายเหล่านี้จึงส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางไปเยี่ยมเยือนเกาะช้างเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

1) สภาพภูมิประเทศ

เกาะช้างมีพื้นที่ 429 ตารางกิโลเมตร มีหมู่เกาะบริวาร 28 เกาะ รวมพื้นที่ทั้งหมด 650 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดตราดทางทะเล 25 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอแหลมงอบทางทะเล 9 กิโลเมตร พื้นที่ของเกาะช้างร้อยละ 85 เป็นภูเขา ส่วนอีกร้อยละ 15 เป็นที่ราบอยู่บริเวณชายฝั่งและอ่าวต่างๆ ทั้งนี้ รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 406,250 ไร่ หรือร้อยละ 52.46 ของพื้นที่ทั้งหมด (กิ่งอำเภอเกาะช้าง, 2538: 6)

ภูมิอากาศบนเกาะช้างมี 3 ฤดู โดยเป็นฤดูฝน 6 เดือน (พฤษภาคม-ตุลาคม) ฤดูหนาว 4 เดือน (พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) และฤดูร้อน 2 เดือน (มีนาคม-เมษายน) อย่างไรก็ตาม ฤดูฝนในบางปีอาจขยายนานถึง 7-8 เดือน การมีฝนมากจึงส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของป่าไม้บนเกาะช้าง ขณะเดียวกันในฤดูร้อน ระดับอุณหภูมิอยู่ที่ประมาณ 27 องศาเซลเซียส

แหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมเยือนเกาะช้างท่องเที่ยว คือ ความเป็นธรรมชาติของเกาะ อากาศบริสุทธิ์เนื่องจากความหนาแน่นของต้นไม้บนเกาะ ความงดงามของเกาะบริวารธรรมชาติทั้งที่อยู่บนเกาะต่างๆ และอยู่ใต้ผิวน้ำ ประกอบกับอากาศจากทะเล และความงดงามของหาดทราย ความเป็นธรรมชาติเหล่านี้ยังคงมีอยู่ที่เกาะช้าง ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกาะหลายแห่งในประเทศไทยได้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม อันเนื่องจากการมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวมากเกินไป ประเด็นนี้จึงนับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่ให้นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวยังแหล่งที่มีปัญหา เกาะช้างจึงมีปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยังความเป็นธรรมชาติ

2) สภาพเศรษฐกิจ

ในอดีต ประชากรบนเกาะช้างดำรงชีพด้วยการทำประมงเป็นส่วนใหญ การเกษตรมีน้อยมากเนื่องจากสภาพเกาะเป็นภูเขา บนเกาะช้างไม่มีการปลูกข้าวเลย รวมถึงไม่มีการทำปศุสัตว์ หรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด การเกษตรที่ปรากฏจะเป็นการเพาะปลูกไม้ผลยืนต้น แต่หลังจากที่ได้เป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ทำให้เกาะช้างเริ่มเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว ประชากรบนเกาะช้างจึงได้เริ่มหันเหอาชีพจากการประมงซึ่งเคยเป็นอาชีพหลัก มาสู่อชีพการให้บริการการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก แต่ยังคงทำการประมงเพื่อนำมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และการใช้เรือประมงในการบริการพานักท่องเที่ยวล่องเรือชมทะเล ตกหมึก หรือการไปดำน้ำลึก-น้ำตื้น ซึ่งเป็นอาชีพใหม่ที่ทำรายได้ให้แก่ประชากรดั้งเดิมบนเกาะ จากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของประชากรท้องถิ่นในแต่ละครัวเรือนจึงมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ขณะเดียวกัน ประชากรได้มีการปรับตัวโดยการปรับปรุงบ้านเรือนของตนเอง ให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยว โดยอยู่อาศัยร่วมกับเจ้าของบ้านหรือเรือนแรม (home stay) พร้อมทั้งมีการสร้างโรงแรม และรีสอร์ตเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ธุรกิจอื่นที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ขยายตัวรองรับการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชากรบนเกาะมากขึ้น

การขยายตัวของการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง พิจารณาได้จากตัวชี้วัดดังนี้

2.1) การใช้กระแสไฟฟ้า

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ใน พ.ศ.2548 กิ่งอำเภอเกาะช้างมีการใช้กระแสไฟฟ้าสูงเป็นลำดับ 4 ของจังหวัดตราด ภาคเศรษฐกิจที่ใช้กระแสไฟฟ้าสูงสุด คือ สถานธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งใช้กระแสไฟฟ้าประมาณกว่าร้อยละ 70 ของการใช้กระแสไฟฟ้าบนเกาะช้าง แสดงถึง สัดส่วนทางเศรษฐกิจด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมบนเกาะช้างมีอัตราสูง

2.2) บริการไปรษณีย์ต่างประเทศ

สถิติรับฝากไปรษณีย์และโทรเลขบนพื้นที่เกาะช้าง เป็นร้อยละ 10 ของบริการไปรษณีย์ในประเทศของจังหวัดตราด ขณะที่บริการไปรษณีย์ต่างประเทศบนเกาะช้างเป็นร้อยละ 80 ของบริการไปรษณีย์ต่างประเทศของจังหวัดตราด (ตารางที่ 2) แสดงถึง การมีชาวต่างชาติมาใช้บริการมาก ซึ่งชาวต่างชาติโดยนัยน่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติบนเกาะช้าง

ตารางที่ 1

จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า และการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า จำแนกตามประเภทผู้ใช้ เป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า		การจำหน่ายกระแสไฟฟ้า (ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง)			
	(ราย)	รวม	ที่อยู่อาศัย	สถานธุรกิจและอุตสาหกรรม	สถานที่ราชการและสาธารณะ	อื่นๆ
ยอดรวม	60,839	281,297	87,730	176,996	13,455	3,117
เมืองตราด	27,340	110,818	41,156	61,772	7,345	0.535
คลองใหญ่	5,117	51,268	8,757	40,817	1,388	0.305
เขาสมิง	12,671	45,842	15,290	27,684	1,694	1.174
บ่อไร่	8,295	13,748	8,442	3,656	1,530	0.139
แหลมงอบ	4,747	25,434	6,983	17,232	1,100	0.120
กิ่งอำเภอเกาะกูด	310	0.845	0.399	0.338	0.098	0.010
กิ่งอำเภอเกาะช้าง	2,223	32,793	6,562	25,174	0.282	0.775
เกาะหมาก	136	0.551	0.161	0.322	0.009	0.058

ที่มา. จาก รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ.2549. (หน้า 121). สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2

สถิติการรับฝากบริการไปรษณีย์ภัณฑ์ และโทรเลข จำแนกเป็นรายอำเภอ ปีงบประมาณ 2548

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนที่ทำการไปรษณีย์	ไปรษณีย์ภัณฑ์ธรรมดา		พัสดุไปรษณีย์	
		ในประเทศ	ต่างประเทศ	ในประเทศ	ต่างประเทศ
ยอดรวม	7	1,053,792	141,583	25,658	384
เมืองตราด	1	612,908	1,430	15,154	88
คลองใหญ่	1	37,685	667	2,447	30
เขาสมิง	2	25,142	54	1,518	-
ปอไร่	1	87,627	514	1,405	22
แหลมงอบ	1	97,897	9,549	1,314	4
กิ่ง อ.เกาะกูด	-	-	-	-	-
กิ่ง อ.เกาะช้าง	1	101,147	129,147	1,201	220

ที่มา. ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดตราด จาก รายงานสถิติจังหวัด 2549. (หน้า 132). สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ: ไม่รวมที่ทำการไปรษณีย์อนุญาติ

2.3) จำนวนนักท่องเที่ยว

จากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ตารางที่ 3) พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเยี่ยมเยือนจังหวัดตราดและหมู่เกาะเปลี่ยนแปลงเป็นวงจรตามฤดูกาล กล่าวคือ ในไตรมาสที่ 4 ของ พ.ศ. 2548 (เดือนตุลาคม-ธันวาคม) จำนวนนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาจังหวัดตราด และหมู่เกาะเป็นจำนวนสูงสุดของปี ส่วนไตรมาสที่ 3 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะลดลงมาก เนื่องจากเป็นฤดูฝน แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยจะมาท่องเที่ยวค่อนข้างสม่ำเสมอ แต่จะสูงสุดในไตรมาสที่ 2 เนื่องจากเป็นฤดูปิดภาคการศึกษา และเป็นช่วงฤดูร้อนของประเทศไทย

ตารางที่ 3

จำนวนนักท่องเที่ยวรายไตรมาส มกราคม พ.ศ. 2548 – มิถุนายน พ.ศ. 2549
(จังหวัดตราด รวมในเมือง หมู่เกาะช้าง และหมู่เกาะอื่นๆ)

รายการข้อมูล	ผู้เยี่ยมชมเยือน (คน)		
	ไทย	ต่างประเทศ	รวม
ม.ค. – มี.ค. 2548	156,768	48,750	205,518
เม.ย. – มิ.ย. 2548	152,618	36,709	189,327
ก.ค. – ก.ย. 2548	110,092	36,405	146,497
ต.ค. – ธ.ค. 2548	200,059	89,588	289,647
ม.ค. – มี.ค. 2549	195,097	70,592	265,689
เม.ย. – มิ.ย. 2549	226,284	60,123	286,407

ที่มา. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 5 (ตราด)

2.4) รายได้จากการท่องเที่ยว

การที่จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมีผลต่อการใช้จ่ายในจังหวัดตราดและหมู่เกาะ (ตารางที่ 4) ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดตราดและหมู่เกาะเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากไตรมาสเดียวกันในปีถัดมา และหากเปรียบเทียบข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด (รวมหมู่เกาะ) กับข้อมูลการท่องเที่ยวของเกาะช้าง (ตารางที่ 5) จะเห็นได้ชัดเจนว่า จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนของเกาะช้างเป็นประมาณร้อยละ 60 ของผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งจังหวัดตราด

รายได้จากการท่องเที่ยวของเกาะช้างเป็นร้อยละ 62 ของรายได้ทั้งหมดจากการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด

ตารางที่ 4

รายได้จากการท่องเที่ยวรายไตรมาส มกราคม 2548 – มิถุนายน 2549
(จังหวัดตราด รอบในเมือง หมู่เกาะช้าง และหมู่เกาะอื่นๆ)

รายการข้อมูล	ผู้เยี่ยมชมเยือน (ล้านบาท)		
	ไทย	ต่างประเทศ	รวม
ม.ค. – มี.ค. 2548	540.04	238.15	778.19
เม.ย. – มิ.ย. 2548	502.13	323.19	825.32
ก.ค. – ก.ย. 2548	380.70	325.88	706.58
ต.ค. – ธ.ค. 2548	775.70	812.29	1,587.99
ม.ค. – มี.ค. 2549	672.72	419.41	1,092.13
เม.ย. – มิ.ย. 2549	777.07	439.38	1,216.45

ที่มา. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 5 (ตราด)

ตารางที่ 5

เปรียบเทียบข้อมูลการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดตราด (รวมหมู่เกาะ) และเกาะช้าง มกราคม- มิถุนายน พ.ศ. 2549

รายการข้อมูล	เกาะช้าง มกราคม – มิถุนายน 2549			ตราดรวมเกาะ มกราคม – มิถุนายน 2549		
	ไทย		รวม	ไทย		รวม
	ต่างประเทศ	ต่างประเศ	รวม	ต่างประเทศ	ต่างประเศ	รวม
จำนวนผู้เยี่ยมชม						
นักท่องเที่ยว	249,483	94,315	343,798	421,381	130,715	552,096
นักท่องเที่ยว	247,491	93,553	341,044	401,448	123,691	525,139
นักท่องเที่ยว	1,992	762	2,754	19,933	7,024	26,957
จำนวนนักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทที่พัก						
โรงแรม/เกสเฮาส์/บังกะโล/รีสอร์ท	247,483	93,553	341,044	421,381	130,715	552,096
บ้านญาติ/เพื่อน	240,487	92,046	332,533	11,941	6,280	18,221
ที่พักในอุทยานฯ	5,399	1,507	6,906	-	-	-
บ้านรับรองฯ	1,079	-	1,079	153,064	79,831	232,895
อื่นๆ	110	-	110	203,095	33,631	236,726
	416	-	416	53,281	10,973	64,254
ระยะเวลาพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว (วัน)	2.05	3.34	2.40	2.13	3.47	2.45
ค่าใช้จ่าย/คน/วัน	1,625.21	1,957.06	1,751.53	1,653.21	1,967.09	1,757.52
นักท่องเที่ยว	1,628.08	1,959.63	1,754.41	1,667.31	1,980.87	1,771.98
นักท่องเที่ยว	893.57	905.51	896.88	1,046.78	1,124.71	1,067.09
รายได้ (ล้านบาท)	827.54	612.55	1,440.09	1,449.79	858.79	2,308.58
นักท่องเที่ยว	825.79	611.86	1,437.62	1,428.92	850.89	2,279.81
นักท่องเที่ยว	1.78	0.69	2.47	20.87	7.90	28.77

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 5 (ตราด)

3.1 ประชากร

ประชากรที่อยู่อาศัยบนเกาะช้างเพิ่มขึ้นทุกปีจากร้อยละ 2.7 ใน พ.ศ. 2546 เป็นร้อยละ 10.4 ใน พ.ศ. 2548 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6

จำนวนประชากรจำแนกตามเพศ กิ่งอำเภอเกาะช้าง พ.ศ. 2546 – 2548

หน่วย: คน

พ.ศ.	อัตราเพิ่ม(%)	รวม	ชาย	หญิง
2546	(2.7)	4,970	2,518	2,432
2547	(7.8)	5,356	2,752	2,604
2548	(10.4)	5,915	3,067	2,848

ที่มา. จาก รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2549. (หน้า 5). สำนักงานสถิติจังหวัดตราด

อย่างไรก็ดี จากข้อมูลตารางที่ 7 จะพบว่า การที่จำนวนประชากรในกิ่งอำเภอเกาะช้างเพิ่มขึ้นนั้น ส่วนมากเกิดจากการย้ายถิ่นเข้าไปอยู่บนเกาะช้าง ซึ่งอาจจะเป็นคนท้องถิ่นย้ายกลับไปทำงานยังบ้านเกิด หรือคนต่างถิ่นย้ายเข้าไปทำงานบนเกาะช้างก็ได้

ตารางที่ 7

สถิติการย้ายเข้า – ย้ายออกจากเกาะช้าง จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2548

หน่วย: คน

รายละเอียด	รวม	ชาย	หญิง
การลงทะเบียนย้ายเข้า	1,058	605	453
การลงทะเบียนย้ายออก	536	319	217

ที่มา. จาก รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2549. (หน้า 4). สำนักงานสถิติจังหวัดตราด

2.5 สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

1) การทบทวนวรรณกรรม ในการศึกษาทฤษฎีด้านอุปทาน ทำให้ทราบถึง แรงงานแต่ละคนต้องการได้รับรายได้เพิ่มโดยลดเวลาการพักผ่อนให้น้อยลง ค่าจ้างแรงงานจะขึ้นอยู่กับทักษะ (skilled) ของแรงงาน ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องนั้น ทักษะของแรงงานจะมาจากประสบการณ์ ดังนั้น อุปทานแรงงานในการท่องเที่ยวจึงอยู่ในภาวะตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ กล่าวคือ แต่ละแรงงานจะต้องยอมรับค่าจ้างที่ถูกกำหนดโดยตลาดซึ่งจะมีราคาเดียวหรือราคาใกล้เคียงกัน (ค่าจ้างอาจแตกต่างกันตามต้นทุนการเดินทาง)

สำหรับทฤษฎีด้านอุปสงค์ ทำให้ทราบถึงความต้องการแรงงานของผู้ว่าจ้างหรือผู้ประกอบการ ในระยะสั้น ผู้ประกอบการอาจต้องมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติ เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานฉุกเฉิน แต่ในระยะยาวผู้ประกอบการจะจ้างแรงงานในราคาเดียว เนื่องจากสามารถหาแรงงานจากแหล่งต่างๆ ได้ทั่วไป เพราะตลาดแรงงานสำหรับบริการการท่องเที่ยวเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ส่วนอุปสงค์ในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องนั้น เกิดจากนักท่องเที่ยวจะถูกผลักดันจากประเทศต้นทางของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาภาวะจำเจ และมีสิ่งดึงดูดแปลกใหม่จากประเทศปลายทางเพื่อแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ดังกล่าว

ในด้านทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค จะเป็นการแสดงการเลือกของผู้บริโภคในการใช้ทรัพยากร (คือเงินตราหรืองบประมาณ) ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุด

กรณีทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น เป็นการอธิบายถึงการไหลของความเจริญจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง โดยมีการใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมหลักนำไปสู่การเชื่อมโยงการพัฒนาทั้งแบบเชื่อมโยงข้างหน้าหรือไปข้างหลัง ทฤษฎีนั้นสามารถนำไปประยุกต์ได้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกจำนวนมาก

2) ในส่วนของงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง แสดงถึงบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในภาพรวม การท่องเที่ยวที่ปรากฏบนเกาะช้าง แหล่งชุมชนต่างๆ ข้อวิจารณ์และข้อควรปรับปรุง รวมถึงปัญหาที่ควรแก้ไขบนเกาะช้าง เพื่อให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างดำรงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดไป

3) จากการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมบนเกาะช้าง ทำให้ทราบว่า การใช้บริการสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า บริการไปรษณีย์ บนเกาะช้างมีการขยายตัวมาก ประกอบกับการที่จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการย้ายเข้ามาของประชากรบนเกาะช้าง สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ซึ่งจุดดึงดูดในนักท่องเที่ยวของเกาะช้าง คือ ความเป็นธรรมชาติ ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหลายนี้ ผู้วิจัยจะนำไปเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการดำเนินการวิจัย เรื่อง อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด คณะผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นทั้งการวิจัยเอกสาร (documentary research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ดังนั้น ข้อมูลในการวิเคราะห์จึงประกอบไปด้วยข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) นำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสถิติพรรณนา

ขั้นตอนของวิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ระบุวัตถุประสงค์ในการวิจัยแต่ละข้อ
2. ระบุประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละวัตถุประสงค์
3. ระบุเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัตถุประสงค์
4. อธิบายการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัตถุประสงค์
5. อธิบายการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละวัตถุประสงค์

3.1 คำถามการวิจัยข้อที่ 1 โครงสร้างของแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างเป็นอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร รวบรวมข้อมูลสถิติจากเอกสารของภาคราชการที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่าง ไม่มีการเก็บ เนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ภาพรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จึงรวบรวมจากเอกสารของหน่วยงานภาครัฐบาล เช่น รายงานสถิติจังหวัดตราด พ.ศ. 2549 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) สถานการณ์ของข้อมูลด้านแรงงานจังหวัดตราด ปี 2549 (ศูนย์ปฏิบัติการแรงงานจังหวัดตราด ศาลากลางจังหวัดตราด) เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย เอกสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ และเอกสารจากชมรมมัคคุเทศก์จังหวัดตราด

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา และสถิติพรรณนา

3.2 คำถามการวิจัยข้อที่ 2 ผู้ประกอบการมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนเกาะช้างอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทั่วไปบนเกาะช้าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการที่พักแรม (โรงแรม บังกะโล - รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ และเรือนแรม หรือโฮมสเตย์) ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และที่ระลึก ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจตัวแทนนำเที่ยว (agency) ซึ่งดำเนินธุรกิจบนกิ่งอำเภอเกาะช้าง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) แต่เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีความเชื่อมโยงไปยังกิจกรรมและผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนอื่นๆ คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่จะสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการเพิ่มอีก 3 กลุ่ม หรือ 3 ภาคี คือ

1. กลุ่มตัวอย่างผู้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ซึ่งได้แก่ ผู้ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ โดยหลายรายอาจจะประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ควบคู่ไปกับการเป็นเจ้าของกิจการที่พักแรม หรือเป็นผู้ประกอบการธุรกิจด้านการนำเที่ยวด้วย การคัดเลือกตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง

2. กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำการสอบถามเกี่ยวกับอุปสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคล เกี่ยวกับแรงงานที่มาทำงานให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวใช้บริการ เพื่อเป็นการสะท้อนถึงอุปทานแรงงานที่เหมาะสมและสามารถจะตอบสนองการให้บริการกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้างแก่นักท่องเที่ยว (การสำรวจตัวอย่างเป็นแบบบังเอิญ)

3. กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวบนเกาะช้าง จำนวนตัวอย่างของกลุ่มนี้เป็นการสัมภาษณ์เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นบางรายที่ต้องเข้าไปติดต่อขอข้อมูล ทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมแนวความคิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐอันเป็นอีกภาคีหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปกำหนดแนวทางด้านแรงงานต่อไป หน่วยงานที่รวบรวมแบบสอบถามได้แก่ การท่องเที่ยวจังหวัดตราด สำนักงานกิ่งอำเภอเกาะช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง (อบต.) ตำรวจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง สำนักงานพื้นที่พิเศษ 1 (สพพ.1) สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานประกันสังคมจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และสำนักงานสถิติจังหวัด (การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง)

จำนวนของตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

โดยที่การวิจัยเชิงสำรวจดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่มจึงขึ้นอยู่กับขอบเขตของผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับจากแต่ละกลุ่มว่า ครอบคลุมและสนับสนุนในประเด็นวัตถุประสงค์ในการวิจัยครบถ้วนเพียงใด จากการศึกษาที่คณะผู้วิจัยดำเนินการสำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษาจากจำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มได้ดังนี้

1) กลุ่มผู้ประกอบการ	จำนวน	14	ราย
2) กลุ่มผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์	จำนวน	48	ราย
3) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ	จำนวน	50	ราย
4) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	จำนวน	30	ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการ และแบบสอบถามปลายเปิด – ปลายปิด และแสดงความเห็นสำหรับกลุ่มตัวอย่างสนับสนุน

ขอบเขตในการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1. ขอบเขตในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 1.1) ประเภทกิจการ
- 1.2) สถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์
- 1.3) บุคลากร
- 1.4) นักท่องเที่ยว
- 1.5) กิจกรรม
- 1.6) ปัญหา
- 1.7) ข้อเสนอแนะ

2. ขอบเขตในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ที่นำเที่ยวอยู่บนเกาะช้าง ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 2.1) ข้อมูลคุณลักษณะของผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยว
- 2.2) เหตุผลที่ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์มาทำงานที่เกาะช้าง

3. ขอบเขตในการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทย ประกอบด้วยประเด็นด้านต่างๆ ดังนี้

- 3.1) สถานภาพ
- 3.2) กิจกรรมที่ร่วม
- 3.3) เหตุผลในการกลับมาเยือน
- 3.4) เหตุผลที่จะไม่กลับมา
- 3.5) เหตุผลที่จะแนะนำผู้อื่น
- 3.6) เหตุผลที่จะไม่แนะนำ
- 3.7) ข้อเสนอแนะ

4. ขอบเขตในการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ประกอบด้วยประเด็นด้านต่างๆ ดังนี้

- 4.1) แรงงานด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญบนเกาะช้าง
- 4.2) การกำหนดมาตรฐานแรงงานที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- 4.3) หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านมาตรฐานแรงงาน
- 4.4) หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาคุณภาพแรงงาน
- 4.5) การอบรมการให้บริการด้านการท่องเที่ยว
- 4.6) การร้องเรียนด้านต่างๆ
- 4.7) มาตรการพัฒนาเกาะช้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการแบบเจาะจง เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่สนับสนุนนั้น คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง สำหรับกรณีกลุ่มตัวอย่างผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ แต่การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวของไทยและชาวต่างประเทศจะเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ อย่างไรก็ตาม ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายล่วงหน้าเพื่อขอเวลาสัมภาษณ์แต่ละท่านประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง แต่การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างสนับสนุนจะใช้เวลาต่อท่านน้อยเนื่องจากภาระกิจการทำงาน ดังนั้น จำนวนของกลุ่มตัวอย่างสนับสนุนจึงสูงกว่าจำนวนตัวอย่างของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาและสถิติพรรณนาตามขอบเขตในการสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

3.3 คำถามการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างเป็นอย่างไร

ในการศึกษาตามคำถามการวิจัยข้อที่ 3 จะเป็นการนำผลการวิเคราะห์จากคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และการรวบรวมผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ตามคำถามการวิจัยข้อที่ 2 นำมาร่วมพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องความต้องการแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้มีมาตรฐานตามระบบสากล

3.4 สรุป วิธีดำเนินการวิจัยจะดำเนินการแต่ละขั้นตอนตามลำดับของคำถามการวิจัย โดยในแต่ละคำถามการวิจัยจะศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ซึ่งประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม) การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ประเด็นการศึกษาในบทที่ 4 เป็นการแสดงผลการศึกษาตามแต่ละคำถามการวิจัย ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 และดำเนินการสัมภาษณ์ตัวอย่างแต่ละกลุ่มตามรายละเอียดในบทที่ 3

การวิจัยในบทที่ 4 ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 การวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 คือ โครงสร้างของแรงงาน สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างเป็นอย่างไร

4.2 การวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 คือ ผู้ประกอบการมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนเกาะช้างอย่างไร

4.3 การวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 คือ แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างเป็นอย่างไร

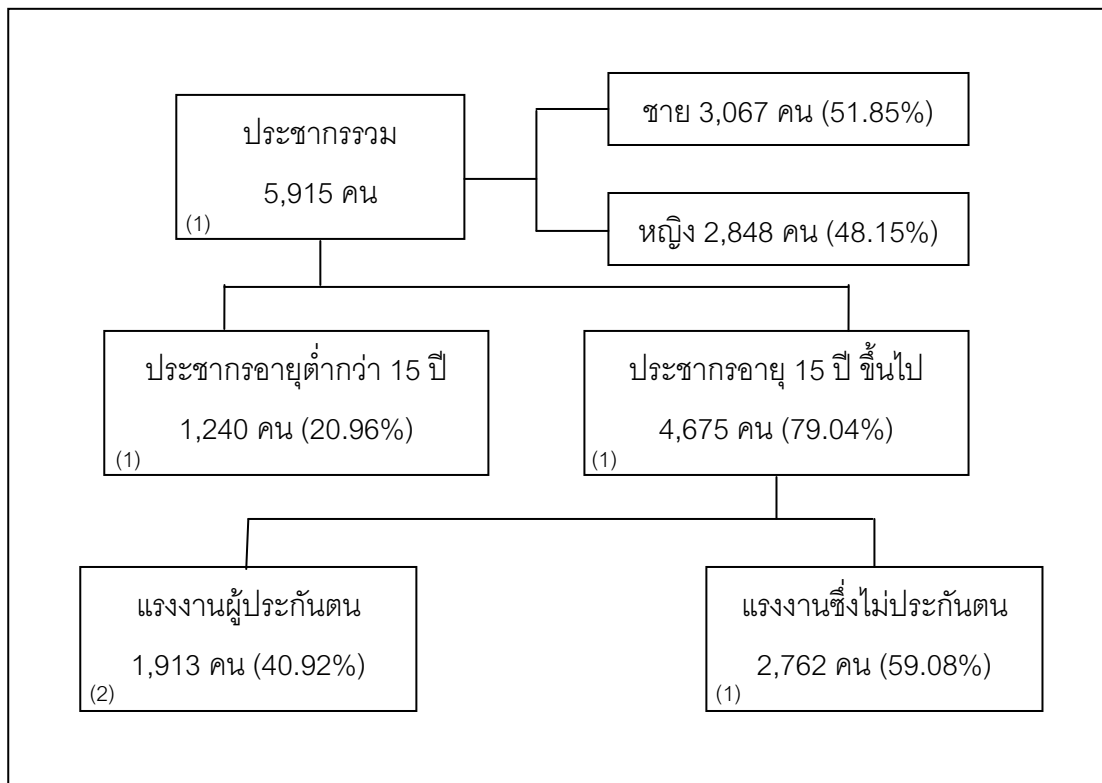
ผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

4.1 การศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 คือ โครงสร้างของแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างเป็นอย่างไร

จากสถิติของโครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง มีดังนี้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1

โครงสร้างของแรงงานบนเกาะช้าง พ.ศ. 2548

ที่มา. (1) สำนักงานสถิติจังหวัดตราด พ.ศ. 2549

(2) สำนักงานแรงงานจังหวัดตราด พ.ศ. 2549

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดตราดใน พ.ศ. 2548 พบว่าประชากรบนเกาะช้างมีจำนวนทั้งสิ้น 5,915 คน เป็นชาย ร้อยละ 51.85 และหญิง ร้อยละ 48.15 ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15 – 65 ปี) มีจำนวน 4,675 คน หรือ ร้อยละ 79.04 เนื่องจากเกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจเกือบทั้งหมดบนเกาะช้างจึงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนั้น จำนวนแรงงานในสถานประกอบการที่มีการประกันตนจึงประเมินเป็นปริมาณแรงงานที่อยู่ในสถานประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในทุกกิจกรรมบนเกาะช้าง เช่น แรงงานในโรงแรมและรีสอร์ท เกสต์เฮาส์ และโฮมสเตย์ ภัตตาคาร และร้านอาหาร กิจกรรมนำเที่ยวทุกประเภท ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และ ฯลฯ

ตารางที่ 8 แสดงการกระจายตัวของประชากรที่พักอาศัยตามทะเบียนราษฎรบนกิ่งอำเภอเกาะช้างใน พ.ศ. 2548 จะเห็นได้ว่า กลุ่มประชากรที่มีจำนวนสูงสุด คือ กลุ่มอายุ 30 – 34 ปี

รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 25 – 29 ปี 35 – 39 ปี 20 – 20 ปี และ 40 – 44 ปี ประชากรที่จะเข้าสู่วัยทำงานใน พ.ศ. 2553 จะเพิ่มขึ้นอีก 396 คน (อายุ 10-14 ปี ในพ.ศ. 2548 จะกลายเป็นอายุ 15-19 ปี ในพ.ศ. 2533) และประชากรวัยแรงงานจะลดลงจำนวน 149 คน (อายุ 60-64 ปี ในพ.ศ. 2548 จะกลายเป็นอายุ 65-69 ปี ในพ.ศ. 2533) แรงงานตามทะเบียนราษฎรนี้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลง และอาจจะไม่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้างก็ได้ เนื่องจากครอบครัวมีฐานะดีขึ้นจะส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษามากขึ้น บางส่วนไม่ได้กลับมาทำงานที่เกาะช้าง

ตารางที่ 8

จำนวนประชากรจากการจดทะเบียน จำแนกตามหมวดอายุ เพศ บนกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พ.ศ. 2548

หน่วย: คน

ช่วงอายุ (ปี)	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
0-4	211	228	449
5-9	199	196	395
10-14	210	186	396
15-19	182	188	370
20-24	264	226	490
25-29	316	271	587
30-34	328	311	639
35-39	310	275	585
40-44	261	203	464
45-49	244	164	408
50-54	138	150	288
55-59	95	90	185
60-64	72	77	149
65 ขึ้นไป	227	283	510
	3,067	2,848	5,915

ที่มา. จาก รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2548. (หน้า 7-11). สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประชากรทั้งหมดจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี (ร้อยละ 2.96) และกลุ่มประชากรอายุมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 79.04) อย่างไรก็ตาม กลุ่มประชากรที่อายุมากกว่า 15 ปีนั้น รวมผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปด้วย ซึ่งประชากรกลุ่มนี้ไม่นับว่าเป็นประชากรวัยทำงาน ดังนั้น กลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานจึงมีอายุช่วง 15-64 ปี มีจำนวน 4,165 คน หรือเป็นร้อยละ 70.41 ของประชาชนที่มีทะเบียนราษฎรบนเกาะช้าง (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9

สัดส่วนประชากรวัยแรงงานบนเกาะช้าง พ.ศ. 2548

หน่วย: ร้อยละ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนแรงงาน	ร้อยละ
0 – 14	1,240	20.96
15 – 64	4,165	70.41
65 ปี ขึ้นไป	510	8.62

ที่มา. พัฒนาจากตารางที่ 8

อาชีพดั้งเดิมของประชากรบนเกาะช้าง คือ การทำสวนผลไม้และการประมงเป็นอาชีพหลัก การที่การท่องเที่ยวได้ขยายเข้ามาสู่เกาะช้าง จึงทำให้ประชากรบนเกาะช้างสร้างอาชีพเสริมในด้านการท่องเที่ยวทุกครัวเรือน โดยการจัดบริการต่างๆ ที่สืบเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น การจัดทำเรือนแรม (home stay) การจับสัตว์น้ำทะเลส่งร้านอาหาร-ภัตตาคาร การจัดเรือประมงไว้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวล่องเรือชมทะเล ดำน้ำตื้น-ลึก ชมปะการัง การล่องเรือชมป่าโกงกาง หรือการนั่งเรือชมหิ่งห้อย ตกปลา ตกปลาหมึก แรงงานของประชากรบนเกาะเหล่านี้ดำเนินธุรกิจแบบครอบครัว ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการจดทะเบียนพาณิชย์กับสำนักงานพาณิชย์จังหวัด แรงงานส่วนนี้จึงไม่ได้ถูกบันทึกว่าเป็นผู้ประกอบการ หรือเป็นแรงงานที่ไม่ได้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติแรงงาน สำหรับแรงงานซึ่งไม่ประกันตนมีจำนวน 2,762 คนหรือร้อยละ 59.08 ของแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

ส่วนแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการการท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งมีการจดทะเบียนการค้ากับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดตราดจะเป็นแรงงานผู้ประกอบการ ซึ่งมีจำนวน 1,913 คนหรือร้อยละ 40.92 ซึ่งในที่นี้จะนับแรงงานกลุ่มนี้ว่าเป็นแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง เนื่องจาก

บนเกาะช้างไม่มีสถานประกอบการอุตสาหกรรมอื่นใด นอกจากการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เชื่อมโยง และสนับสนุนการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ดี จากการพิจารณาจำนวนผู้ใช้กระแสไฟฟ้าและการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าบน เกาะช้าง พ.ศ. 2548 (ตามตารางที่ 1) จะเห็นว่า การใช้กระแสไฟฟ้าของสถานธุรกิจและ อุตสาหกรรมบนเกาะช้าง สูงกว่าการใช้กระแสไฟฟ้าของอำเภอปอไร่ และอำเภอแหลมงอบ อัน แสดงถึง การขยายตัวของธุรกิจและอุตสาหกรรมบนเกาะช้าง และย่อมแสดงว่า มีการจ้างแรงงาน ในธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนั้น การขยายตัวของการใช้บริการไปรษณีย์ต่างประเทศ (ตารางที่ 2) สูงถึง ร้อยละ 91 ของบริการรับฝากไปรษณีย์ต่างประเทศของจังหวัดตราด แสดงถึงการขยายตัวด้านการมี นักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาใช้บริการมาก และแสดงแนวโน้มการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว ในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องมีแรงงานสำหรับการบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

หากพิจารณาจำนวนประชากรบนเกาะช้าง (ตารางที่ 6) จะเห็นว่า จำนวนประชากรเพิ่ม จาก พ.ศ. 2546 ร้อยละ 2.7 เป็นร้อยละ 10.4 ในพ.ศ. 2548 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการย้ายถิ่น เข้ามาอยู่บนเกาะช้างเพิ่มขึ้น โดยในพ.ศ. 2548 สถิติการลงทะเบียนย้ายเข้า (จำนวน 1,058 คน) สูงกว่าสถิติการลงทะเบียนย้ายออก (จำนวน 536 คน) ถึงเกือบเท่าตัว ซึ่งจำนวนประชากรที่ย้าย เข้ามานี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นคนดั้งเดิมบนเกาะช้างที่ย้ายกลับมา เพื่อมาดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ของครอบครัว หรือเป็นประชากรต่างถิ่นที่ย้ายมาทำงานบนเกาะช้าง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โครงสร้างแรงงานบนเกาะช้างจะเป็นแรงงานที่ประกอบกิจการ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แรงงานนั้นอาจเป็นแรงงานที่มีการทำงานในสถานประกอบการที่จด ทะเบียนการค้ากับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดและต้องมีการประกันตน แต่แรงงานท้องถิ่นอีกส่วน หนึ่งจะดำเนินธุรกิจกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรูปอิสระ ไม่มีการจดทะเบียนการค้าจึง ไม่มีการประกันตน นอกจากนี้ ยังอาจมีแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามารับจ้าง โดยไม่มีการบันทึกสถิติเป็นหลักฐาน ทั้งจำนวนรวมแรงงาน และในกิจกรรมสาขาต่างๆ รวมถึงมี ชาวต่างชาติแฝงตัวเข้ามาในรูปนักท่องเที่ยวมาเป็นผู้ประกอบการทั้งด้านการเป็นตัวแทน (agency) หรือบริษัทนำเที่ยว (กิจกรรม) โดยให้คนไทยเป็นเจ้าของกิจการแต่ในนาม ข้อมูลเหล่านี้ ไม่ปรากฏการบันทึกเป็นหลักฐานเช่นกัน

4.2 การศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2

ผู้ประกอบการมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างอย่างไร

ในการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 นี้ นอกจากคณะผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอันเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักแล้ว คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมถึงกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐซึ่งเป็นกลุ่มสนับสนุน รายละเอียดจากการสัมภาษณ์กลุ่มสนับสนุนจะสะท้อนถึงคุณสมบัติ และอุปทานแรงงานที่เหมาะสมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวบนเกาะช้าง การสัมภาษณ์จากกลุ่มสนับสนุนเหล่านี้จะช่วยให้การวิจัยได้รับข้อมูลที่มีรายละเอียดและความสมบูรณ์มากขึ้น

4.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ประกอบการ

กลุ่มผู้ประกอบการที่ขอสัมภาษณ์เชิงลึก จำแนกเป็นกลุ่มกิจกรรมได้ดังนี้

1) ผู้ประกอบการที่พักอาศัย	จำนวน 5 ราย
2) ผู้ประกอบการที่เป็นตัวแทนหรือ agency	จำนวน 4 ราย
3) ผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทนำเที่ยวหรือกิจกรรม	จำนวน 5 ราย
รวมกลุ่มผู้ประกอบการ	14 ราย

ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ประกอบการจะมีประเด็นการสัมภาษณ์ทุกรายตามขอบเขต ดังนี้

- 1) ประเภทกิจการ
- 2) สถานภาพ (ผู้ตอบ)
- 3) บุคลากร
- 4) นักท่องเที่ยว
- 5) กิจกรรม
- 6) ปัญหา
- 7) ข้อเสนอแนะ

รายละเอียดการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการ ปรากฏในตารางที่ 10

ตารางที่ 10

สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ 14 ราย

รายการ	รายละเอียด
บุคลากร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในการคัดเลือกบุคลากรจะคำนึงถึงประสบการณ์ บุคลิกภาพ การศึกษา และการเป็นคนท้องถิ่น ตามลำดับ 2. บางสถานประกอบการจะมีการอบรม (Training) ของตนเอง โดยเฉพาะพนักงานแผนกต้อนรับ บางสถานประกอบการไม่มีการอบรมด้านการดับเพลิง แต่บางสถานประกอบการไม่มีการอบรมด้านใดๆ เลย 3. บุคลากรพูดภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ได้ดี แต่บางสถานประกอบการจะขาดแคลนผู้ที่พูดภาษาเยอรมัน รัสเซีย และสแกนดิเนเวีย ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ 4. บุคลากรในการนำนักท่องเที่ยวดำน้ำ จะต้องผ่านการอบรมและมีใบรับรองการฝึกมาก่อนจึงจะรับเข้าทำงานได้ 5. ในกิจกรรมดำน้ำตื่นดูปะการัง จะมีผู้นำกิจกรรม 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 8 คน พร้อมอุปกรณ์ 6. ในการดำน้ำดูปะการังน้ำลึกจะมี buddy 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 1 คน บางแห่งผู้ดูแล 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 4 คน 7. กรณีการนั่งช้างจะมีความรู้ช้าง 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 2 คน 8. การรับพนักงานต้องการให้ฟัง พูด เขียน ภาษาต่างประเทศได้ 9. มัคคุเทศก์พายเรือ/แจวเรือ จะอาศัยประสบการณ์อย่างเดียวเป็นคนพื้นบ้านหรือคนท้องถิ่น 10. ในกิจกรรมจะมีการจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น เสื้อชูชีพ 11. กรณีผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ จะเน้นให้บุคลากรคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่ง และสามารถให้คำแนะนำแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะช้างได้ 12. การคัดเลือกบุคลากรจะพิจารณาจากความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นลำดับแรก เพราะความรู้นั้นสามารถเรียนรู้กันได้

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	<p>13. กรณีจำนวนพนักงานบริการไม่เพียงพอกับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มกะทันหัน จะจ้างพนักงานเป็นช่วงเวลา (part time) ซึ่งอาจเรียกหาเพิ่มได้ตลอดเวลา ไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน</p> <p>14. พนักงานจะผ่านการอบรมด้านความปลอดภัย และได้รับใบอนุญาตทุกคน</p> <p>1. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักบางสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาวเยอรมัน รัสเซีย ญี่ปุ่น ยูเครน สแกนดิเนเวีย อังกฤษ ฝรั่งเศส และชาติอื่นๆ สำหรับชาวรัสเซียเพิ่มรวดเร็วมาก จะเดินทางมาเป็นกลุ่ม และจะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้</p> <p>2. นักท่องเที่ยวจะชอบการท่องเที่ยวทางน้ำ ดำน้ำลึก ดำน้ำตื้น</p> <p>3. นักท่องเที่ยวชอบเข้ามาดูของแปลกใหม่ ชอบดูวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ชาวประมง และธรรมชาติ</p> <p>4. ช่วง high season จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวสูงแต่สถานประกอบการจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน แต่ไม่มีหน่วยงานกลางรวบรวมข้อมูลทั้งหมดไว้เป็นสถิติ ขณะที่แต่ละสถานประกอบการจะกล่าวลอยๆ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลที่แต่ละแห่งรวบรวมไว้</p> <p>5. ชาวรัสเซียชอบอาบแดด ไม่สนใจกิจกรรมนัก</p> <p>6. ชาวสแกนดิเนเวียจะชอบทำกิจกรรมด้านการชมวัฒนธรรมไทยต่างๆ เช่น ดูวัด ชนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ</p>
กิจกรรม	<p>1. โรงแรมจะไม่จัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว แต่จะส่งต่อนักท่องเที่ยวให้กับบริษัทนำเที่ยว ซึ่งตั้งสำนักงานอยู่ในโรงแรม และบริษัทนำเที่ยวแต่ละประเภทกิจกรรม จะมีอุปกรณ์ความปลอดภัยตามมาตรฐานให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม</p> <p>2. มีการอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น</p> <p>3. ร่วมกับชุมชนบนเกาะ เก็บขยะในทะเล และพื้นที่รอบเกาะ ปลูก</p>

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
	<p>ต้นไม้บนเกาะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. ให้พนักงานร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมบนเกาะ 5. สถานประกอบการบางแห่งได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมบนเกาะข้าง แต่บางแห่งไม่ได้เข้าร่วม 6. รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น ดำน้ำ และพายเรือ ไม่ควรจับหรือแตะหรือทำลายปะการัง 7. การตกปลาหากได้ปลาเล็กควรคืนปลาเล็กลงสู่ทะเล ไม่ควรยิงนกและทิ้งขยะบนทางเท้า ขณะเดินป่า ไม่ควรทิ้งเศษอาหารและเสปียง ขวดแก้ว และขยะ ไว้บริเวณที่เดินผ่านหรือตั้งแคมป์ 8. บางสถานประกอบการจะมีกิจกรรมการช่วยเหลือในเรื่องการจมน้ำเมื่อมีคนจมน้ำ 9. มีการรณรงค์ให้รักษาสิ่งแวดล้อม 10. มีการบริการพายเรือพานักท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย ตกปลาหมึก ดำน้ำ ตื่น-ลึก ชมป่าโกงกาง 11. มีกิจกรรมการเดินป่า ชมน้ำตก ดอกไม้ป่า และพืชพันธุ์สมุนไพร 12. มีการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น การไปชมวัด สถาปัตยกรรม และประเพณีต่างๆ 13. กิจกรรมการดำน้ำยังไม่มีกรรวมกลุ่มหรือสร้างเป็นเครือข่าย
ปัญหา	<ol style="list-style-type: none"> 1. น้ำไม่พอใช้ ต้องใช้น้ำบาดาล และจ่ายค่าน้ำให้กรมทรัพยากรทางแก๊วควรต่อท่อจากตราด 2. ไฟฟ้าติดๆ ดับๆ เหมือนพัทธา ไฟถนนไม่มี บางแห่งเป็นถนนโค้งและไม่มีไฟกระพริบ อันตราย บางครั้งมีนักท่องเที่ยวขับจักรยานยนต์ตกเขาเสียชีวิต 3. บางครั้งการหาบุคลากรยาก เนื่องจากการเดินทางมาสมัครจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง 4. การบริการของรถสองแถวบนเกาะยังไม่มีดี ควรปรับปรุงและเพิ่ม

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
	ประสิทธิภาพ
5.	บุคลากรขาดความรู้-ความเข้าใจด้านภาษาและการสื่อสาร
6.	ขาดเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีความรับผิดชอบสูง
7.	ปัญหาสาหร่ายในทะเลมาก ทะเลเสื่อมโทรม จะบั่นทอนการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง
8.	การดำเนินงานอาจมีส่วนในการทำลายปะการัง โดยนักท่องเที่ยวอาจเหยียบหรือเตะต้อง
9.	อาชีพมัคคุเทศก์เป็นอาชีพสงวน แต่ปัจจุบันชาวต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ และบริษัทจัดนำเที่ยว โดยใช้ชื่อคนไทยเป็นเจ้าของกิจการ
10.	มีปัญหาด้านการใช้ภาษายุโรปตะวันออก รัสเซีย และสแกนดิเนเวีย ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มมากขึ้น ชาวมัคคุเทศก์ในด้านภาษาดังกล่าว
11.	บริษัทนำเที่ยวเปิดใหม่ไม่ได้จดทะเบียนการค้าจึงมักให้บริการแก่นักท่องเที่ยวไม่ตรงตามมาตรฐาน
12.	ร้านค้าบางแห่งขอเปิดดำเนินกิจการ 1 อย่าง แต่ความเป็นจริงดำเนินกิจการหลายอย่าง
13.	บริษัทหรือโรงแรมที่ติดชายหาดมักปล่อยน้ำเสียลงทะเล ทำให้หาดทรายเป็นสีดำ ควรมีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงทะเล
14.	ได้มีการควบคุมเรือเข้าไปใกล้เกาะโดยการวางทุ่นไว้รอบเกาะ เพื่อป้องกันปะการังถูกทำลาย แต่ยังคงมีผู้ประกอบการบางรายลอบนำเรือเข้าไปจอดในเขตทุ่นให้ใกล้เกาะทำให้ปะการังเสียหาย
15.	กรณีตกปลา หากนักท่องเที่ยวตกปลามากจำนวนปลาจะลดลง ทำให้การชมความงามใต้ทะเลอาจจะไม่สวยงาม
16.	มีปัญหาด้านขยะ โดยเฉพาะเมื่อน้ำท่วมจะมีน้ำขยะชะออกมา ความถี่ในการเก็บขยะวันละ 2 ครั้งน้อยเกินไป
17.	มีปัญหาเกี่ยวกับสาธารณูปโภค เช่น การใช้น้ำ การจัดการน้ำทิ้ง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
	การจรรยา ถนนแคบ ไฟฟ้าส่องทางบางแห่งไม่มี การขาดแคลนน้ำจืด
18.	ผู้ประกอบการนั่งช้างมีปัญหาขาดแคลนอาหารช้างในฤดูแล้ง บางครั้งช้างหลุดจากโซ่ ไปบุกกรุกสวนชาวบ้าน ความทุกข์ต้องรับผิดชอบทั้งหมด
19.	ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม เช่น ป่าโกงกางเสื่อมโทรมจากการทำนากุ้ง
20.	ขาดบุคลากรที่จะให้ความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ควรมีการฝึกอบรมตำรวจท่องเที่ยว และผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่ดูแล คือ ททท. และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
21.	ควรควบคุมนายทุนที่จะเข้ามาบนเกาะ ซึ่งแสวงหาประโยชน์โดยการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
22.	กิจกรรมดำน้ำมีหลายบริษัทจัดนำเที่ยว แต่ยังคงขาดบุคลากรที่จะมาแนะนำว่า เมื่อดำน้ำไปแล้วจะพบอะไรบ้าง หรืออธิบายถึงจุดประวัติศาสตร์ของจุดที่ดำน้ำว่า มีประวัติอย่างไร เช่น จุดที่เรือรบโบราณจมลงทะเล
23.	พบขยะจำนวนมากบริเวณแหล่งดำน้ำตื้น
ข้อเสนอแนะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรทำการประชาสัมพันธ์เกาะช้างให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักมากขึ้น 2. ควรหาทางแก้ไขการคมนาคม เพราะเกาะช้างอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครค่อนข้างมาก ค่าน้ำมันแพง (370-380 กิโลเมตรจากกรุงเทพมหานคร) 3. ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวยังคงเข้ามาดำเนินธุรกิจบนเกาะช้างเพิ่มขึ้นตลอด การจะพัฒนาเกาะช้างต้องดูแลเข้มงวดในด้านสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาแรงงานด้านบริการ ควรมีการนำเอาประสบการณ์ของแต่ละคนมาเทียบตามหลักสูตรการท่องเที่ยว เพราะธุรกิจการ

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
	ท่องเที่ยวเป็นธุรกิจต่อเนื่อง เพื่อเป็นการปรับคุณภาพ
5.	บุคลากรด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้างเพียงพอแล้ว แต่ขาดแคลนบุคลากรด้านภาษาเพื่อการสื่อสารและต้อนรับ เช่น ภาษารัสเซีย สแกนดิเนเวีย เยอรมัน จีน และญี่ปุ่น และบุคลากรด้านการตลาด การท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว
6.	ภาครัฐบาลควรผลิตบุคลากรด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและด้านการจัดผังเมือง เพื่อจัดผังเกาะช้างให้เป็นระเบียบ
7.	ภาครัฐบาลควรอบรมด้านการท่องเที่ยว และการหนีภัยแก่สถานประกอบการบนเกาะช้าง
8.	ควรปรับปรุงถนน โดยเฉพาะที่เข้าซอยเล็กซอยน้อย
9.	สถาบันการศึกษาควรสนับสนุนให้มีการเรียนภาษาต่างประเทศแก่เด็กๆ บนเกาะช้าง เพื่ออาจเป็นผู้ช่วยมัคคุเทศก์ได้
10.	ควรมีการรักษาความเป็นธรรมชาติของป่า เพราะปัจจุบันมีการตัดไม้ ขุดภูเขาเพิ่มขึ้น
11.	ควรควบคุมบริษัทนำเที่ยวชาวต่างชาติที่อาศัยชื่อคนไทยเปิดกิจการ
12.	ภาครัฐบาลควรส่งชาวต่างชาติให้มาอยู่ร่วมการใช้ชีวิตประจำวันกับผู้ประกอบการมากกว่าการจะส่งอาจารย์เข้ามาอบรมในภาคทฤษฎี ควรสอนให้ตรงกับอาชีพ ตรงกับสิ่งที่จริงจริงช่วงเวลาที่เหมาะสม คือ ตุลาคม-เมษายน (high season) อยากรให้มีการสอนภาษาอังกฤษแก่ความรู้อาศัยด้วย
13.	นักท่องเที่ยวสนใจจะมาชมกิจกรรมต่างๆ ของชาวประมง และกลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ภาครัฐบาลจึงควรอนุรักษ์สภาพธรรมชาติความเป็นชาวบ้านทั้งด้านการเกษตรและการประมงไว้ เพราะชาวต่างชาติต้องการหนีความเจริญรุ่งเรืองในประเทศของตนเองเพื่อมาชมธรรมชาติที่เกาะช้าง
14.	ควรอบรมผู้ประกอบการและตำรวจท่องเที่ยวในการดูแลความ

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
	ปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว
15.	ควรผลิตมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพิ่ม โดยควรมีความรู้ที่จะแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้างได้ดี

ที่มา. สรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ 14 ราย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการตอบทบทวนในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผู้ประกอบการบางสถานประกอบการจะมีฝ่ายพัฒนาคุณภาพแรงงานในสถานประกอบการของตน โดยมีการอบรมด้านภาษา บุคลิกภาพ และการให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงานสาธารณะส่วนรวม เช่น การเก็บขยะใต้ทะเล การเก็บกวาดขยะชายหาด และการไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือป่าเขา

2. การคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานจะคำนึงถึง ประสบการณ์เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ บุคลิกภาพ การศึกษา และการเป็นคนบนเกาะช้าง

3. สิ่งที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือ คือ การพัฒนาบุคลากรที่เชี่ยวชาญในภาษารัสเซีย สเปน ดินเนเวีย เยอรมัน จีน และญี่ปุ่น เนื่องจากนักท่องเที่ยวจากประเทศเหล่านี้จะมาในกลุ่มทัวร์ และพูดภาษาอังกฤษไม่ได้

4. กรณีที่ภาครัฐจะช่วยพัฒนาด้านภาษาแก่ผู้ประกอบการนั้น ผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐส่งชาวต่างชาติมาอยู่ร่วมกับผู้ประกอบการ ซึ่งจะทำให้มีการสอนภาษาในชีวิตประจำวัน ดีกว่าการสอนโดยการใช้อักษร

5. ผู้ประกอบการทุกรายจะไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในทุกประเภท เนื่องจากแรงงานด้านการท่องเที่ยวจะเคลื่อนย้ายจากสถานประกอบการหนึ่งไปยังอีกสถานประกอบการหนึ่งได้โดยเสรี หรือการสลับทำงานในหลายสถานประกอบการ โดยราคาค่าจ้างจะไม่แตกต่างกัน และไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

6. จากความละเอียดในข้อ 5 จึงไม่อาจจะระบุจำนวนแรงงานของแต่ละสถานประกอบการทั้งในช่วง High Season และช่วง Low Season ได้ เนื่องจาก แต่ละสถานประกอบการต่างมีข้อมูลเป็นของตนเอง ไม่มีหน่วยงานกลางภาครัฐเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ มีจำนวนทั้งสิ้น 48 ราย โดยที่ผู้กิจกรรมหรือมัคคุเทศก์มีเวลาจำกัด การสัมภาษณ์ในเชิงลึกจึงไม่อาจบวกรวมเวลาบุคคลเหล่านี้ได้มาก คณะผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ 48 ราย เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่ต้องการวิจัย ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ดังนี้

ตารางที่ 11

ภาพรวมข้อมูลผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยว

จำนวน: 48 ราย

รายละเอียด	เพศ				รวม	
	ชาย		หญิง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ						
ต่ำกว่า 20 ปี	7	14.58	-	-	7	14.58
20 – 30 ปี	15	31.25	6	12.50	21	43.75
31 – 40 ปี	2	4.17	8	16.67	10	20.83
41 – 50 ปี	2	4.17	2	4.17	4	8.33
51 – 60 ปี	3	6.25	-	-	3	6.25
มากกว่า 61 ปี	3	6.25	-	-	3	6.25
รวม	32	66.67	16	33.33	48	100.00
สถานภาพ						
โสด	22	45.83	7	14.58	29	60.42
สมรส	10	20.83	6	12.50	16	33.33
ม้าย	-	-	3	6.25	3	6.25
รวม	32	66.67	16	33.33	48	100.00
รายได้ต่อเดือน						
ต่ำกว่า 10,000 บาท	19	39.58	7	14.58	26	54.17
10,000 – 15,000 บาท	3	6.25	3	6.25	6	12.50
15,001 – 20,000 บาท	3	6.25	1	2.08	4	8.33
มากกว่า 20,000 บาท	7	14.58	5	10.42	12	25.00
รวม	32	66.67	16	33.33	48	100.00

ที่มา. จากแบบสอบถาม

จากตารางที่ 11 ข้อมูลภาพรวม พบว่า ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 66.67) อายุอยู่ในช่วง 20 – 30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 31.25) รองลงมา คือ อายุต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 14.58) มีสถานภาพเป็นโสดร้อยละ 45.83 และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 39.58) และมากกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 14.58

สำหรับผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์หญิง ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 20 – 30 ปี (ร้อยละ 43.75) รองลงมา คือ ช่วงอายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 20.83) มีสถานภาพโสดร้อยละ 60.42 และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 54.17) และมากกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 25.00 มัคคุเทศก์หญิงจะไม่มีอายุมากกว่า 50 ปี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยวจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จากตารางที่ 12 และตารางที่ 13 มีดังนี้

ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์เพศชาย (ตารางที่ 12) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21–30 ปี (ร้อยละ 31.25) เป็นช่วงอายุที่เป็นโสดมากที่สุด (ร้อยละ 29.17) และกลุ่มอายุนี้อาจมีรายได้ส่วนใหญ่มากกว่า 10,000 บาท

ส่วนผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์เพศหญิง (ตารางที่ 13) ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 31–40 ปี รองลงมา คือ ช่วงอายุ 21 – 30 ปี (ร้อยละ 16.67 และ 12.50 ตามลำดับ) และผู้อยู่ในสถานภาพโสดจะอยู่ในช่วงอายุ 21 – 30 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 10.42) รองลงมา คือ อายุ 31 – 40 ปี (ร้อยละ 4.17) ผู้ที่มีอายุช่วง 21 – 30 ปี (โสด) และ 31 – 40 ปี (สมรส) จะมีรายได้เท่ากัน คือ ต่ำกว่า 10,000 บาท และจะไม่มีมัคคุเทศก์หญิงอายุมากกว่า 50 ปี

สำหรับเหตุผลที่ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ มาทำงานที่เกาะช้าง คือ

- 1) เพราะเป็นคนท้องถิ่นและรักที่นี่
- 2) เป็นการกลับมาทำงานอยู่ใกล้ แหล่งปฏิภูมิและมาตุภูมิ
- 3) มีครอบครัวพักอาศัยบนเกาะช้าง
- 4) มีญาติที่บ้านอพยพมาทำงานบนเกาะช้างจึงตามมาอยู่ด้วย
- 5) ชอบงานบริการท่องเที่ยว และชอบอากาศ มีความเป็นธรรมชาติ
- 6) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มว่านักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้น

นอกจากนั้น มัคคุเทศก์ส่วนใหญ่จะคาดหวังว่า จะทำงานบนเกาะช้างตลอดไป บางรายระบุว่าทำงาน 10 ปี หรือทำงานจนกว่างานด้านที่ทำอยู่จะไม่มีลูกค้ามาใช้บริการ หากงานบริการท่องเที่ยวบนเกาะช้างมีการแข่งขันมากขึ้น หรือจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง อาจจะย้ายไปหาแหล่งงานอื่นใหม่ต่อไป

ตารางที่ 12

ข้อมูลผู้นำกิจกรรมหรือมีคุณูปการที่นำเที่ยว เทศชาย จำแนกตามช่วงอายุ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

จำนวน: 32 ราย

เพศ	ความถี่	ร้อยละ	ช่วงอายุ	ความถี่	ร้อยละ	สถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	32	66.67	อายุน้อยกว่า 20 ปี	7	14.58	โสด	7	14.58	ต่ำกว่า 10,000 บาท	6	12.5
									10,000-15,000 บาท		
	21-30 ปี	15	31.25	โสด	14	29.17	ต่ำกว่า 10,000 บาท	11	22.92		
							15,001-20,000 บาท			2	4.17
	31-40 ปี	2	4.17	โสด	1	2.08	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08		
							20,001 บาทขึ้นไป			1	2.08
	41-50 ปี	2	4.17	สมรส	1	2.08	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08		
							10,000-15,000 บาท			1	2.08
	50-60 ปี	3	6.25	สมรส	3	6.25	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08		
							20,001 บาทขึ้นไป			1	2.08
	มากกว่า 61 ปี	3	6.25	สมรส	3	6.25	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08		
							15,001-20,000 บาท			1	2.08
						20,001 บาทขึ้นไป	2	4.17			

ที่มา. จากแบบสอบถาม

ตารางที่ 13

ข้อมูลผู้นำกิจกรรมหรือมีคุณูปการนำเที่ยว เพศหญิง จำแนกตามช่วงอายุ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

จำนวน: 16 ราย

เพศ	ความถี่	ร้อยละ	ช่วงอายุ	ความถี่	ร้อยละ	สถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ความถี่	ร้อยละ
หญิง	16	33.33	21-30 ปี	6	12.5	โสด	5	10.42	ต่ำกว่า 10,000 บาท	2	4.17
									10,000-15,000 บาท	1	2.08
									15,001-20,000 บาท	1	2.08
									20,001 บาทขึ้นไป	1	2.08
			31-40 ปี	8	16.67	โสด	1	2.08	20,001 บาทขึ้นไป	1	2.08
									ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08
									20,001 บาทขึ้นไป	1	2.08
						สมรส	4	8.33	10,000-15,000 บาท	2	4.17
									25,001-30,000 บาท	1	2.08
									20,001 บาทขึ้นไป	1	2.08
						ฝ่าย	2	4.17	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08
									15,001-30,000 บาท	1	2.08
			41-50 ปี	2	4.17	สมรส	1	2.08	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08
						ฝ่าย	1	2.08	ต่ำกว่า 10,000 บาท	1	2.08

ที่มา. จากแบบสอบถาม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ สรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ จะเป็นคนท้องถิ่น โดยบางรายจะมีอาชีพหลัก คือ การเกษตร และการประมง และประกอบอาชีพมัคคุเทศก์เป็นอาชีพเสริมเมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยว
- 2) ผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์จะเคลื่อนย้ายระหว่างสถานประกอบการเมื่อแห่งใดขาดแคลน แรงงานจากอีกแห่งหนึ่งจะเข้าไปร่วมงานได้ทันที จึงไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานมัคคุเทศก์

4.2.3 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว

โดยที่นักท่องเที่ยวจะไม่มีเวลาในการสัมภาษณ์นาน เนื่องจากต้องการความเป็นส่วนตัว คณะผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวแต่ละรายโดยใช้เวลาไม่มากแต่สัมภาษณ์จำนวนมากราย เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการวิจัย ทั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวน 50 ราย

ในส่วนของ คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. **นักท่องเที่ยวชาวไทย** กรณีของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

- 1.1) กลุ่มนักท่องเที่ยวไทย (โสด-หญิง)
- 1.2) กลุ่มนักท่องเที่ยวไทย (โสด-ชาย)
- 1.3) กลุ่มนักท่องเที่ยวไทย (สมรส รวม หญิง-ชาย)

สาเหตุที่มีการแบ่งนักท่องเที่ยวไทยเป็นกลุ่มย่อย เนื่องจากคณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า แต่ละกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งมีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน จะมีความนิยม ความพึงพอใจ และความเห็นที่แตกต่างกันต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติบนเกาะช้าง

2. **นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ** นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ จะทำการสัมภาษณ์ในภาพรวมโดยไม่ได้มีการจำแนกตามสถานภาพทางสังคมและสัญชาติ ทั้งนี้ เพราะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีจำนวนและเป็นสัดส่วนน้อยกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย

สรุป ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มใหญ่มีรายละเอียดตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14

สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว

รายการ	รายละเอียด																											
กิจกรรม	<p>1. ในแต่ละกิจกรรมนักท่องเที่ยวต้องการให้มีสัดส่วนระหว่างผู้ควบคุมกิจกรรมต่อนักท่องเที่ยว ดังนี้</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>ต่ำสุด</th> <th>สูงสุด</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>- การดำน้ำตื้น</td> <td>1 : 4</td> <td>1 : 25</td> </tr> <tr> <td>- การดำน้ำลึก</td> <td>1 : 1</td> <td>1 : 5</td> </tr> <tr> <td>- พายเรือคายัค</td> <td>1 : 3</td> <td>1 : 5</td> </tr> <tr> <td>- พายเรือแคนู</td> <td>1 : 2</td> <td>3 : 7</td> </tr> <tr> <td>- ล่องแพ/ล่องเรือ</td> <td>1 : 1</td> <td>1 : 5</td> </tr> <tr> <td>- กระดานโต้คลื่น</td> <td>1 : 5</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>- ตกปลา</td> <td>1 : 2</td> <td>1 : 3</td> </tr> <tr> <td>- เดินป่า/ปีนเขา</td> <td>1 : 3</td> <td>1 : 8</td> </tr> </tbody> </table> <p>(กรณีเดินป่าผู้ควบคุมกิจกรรมควรดูน้ำเป็นว่าน้ำป่าจะหลากมาเมื่อไร)</p>		ต่ำสุด	สูงสุด	- การดำน้ำตื้น	1 : 4	1 : 25	- การดำน้ำลึก	1 : 1	1 : 5	- พายเรือคายัค	1 : 3	1 : 5	- พายเรือแคนู	1 : 2	3 : 7	- ล่องแพ/ล่องเรือ	1 : 1	1 : 5	- กระดานโต้คลื่น	1 : 5	-	- ตกปลา	1 : 2	1 : 3	- เดินป่า/ปีนเขา	1 : 3	1 : 8
	ต่ำสุด	สูงสุด																										
- การดำน้ำตื้น	1 : 4	1 : 25																										
- การดำน้ำลึก	1 : 1	1 : 5																										
- พายเรือคายัค	1 : 3	1 : 5																										
- พายเรือแคนู	1 : 2	3 : 7																										
- ล่องแพ/ล่องเรือ	1 : 1	1 : 5																										
- กระดานโต้คลื่น	1 : 5	-																										
- ตกปลา	1 : 2	1 : 3																										
- เดินป่า/ปีนเขา	1 : 3	1 : 8																										
ความปลอดภัย	1. กิจกรรมในน้ำทุกชนิดมีความเสี่ยงต่ออันตราย ผู้ควบคุมกิจกรรมควรได้รับใบรับรองคุณภาพหรือใบอนุญาตประกอบอาชีพ																											
เหตุผลที่จะกลับมาเยือน	<p>1. เกาะช้างมีความเป็นธรรมชาติ สงบ มีความเป็นส่วนตัว มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทะเล น้ำตก และป่าเขา</p> <p>2. นักท่องเที่ยวยังไม่มาก ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร</p> <p>3. ประชาชนมีความอบอุ่น มีมิตรไมตรี</p> <p>4. มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย ยังเที่ยวไม่ครบ จึงจะกลับมาเที่ยวอีก</p> <p>5. พอใจการให้บริการของเรือนแรม (home stay)</p> <p>6. ค่าใช้จ่ายไม่แพงมาก</p>																											
เหตุผลที่จะไม่กลับมาเยือน	<p>1. ปล่องน้ำเสียลงหาด ทำให้หาดสกปรก มีกลิ่นไม่ประทับใจ</p> <p>2. ค่าใช้จ่ายแพงไป</p> <p>3. ไม่ชอบเที่ยวซ้ำที่เดิม อาจไปเกาะอื่น เช่น เกาะกูด เกาะหมาก เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ</p>																											

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
เหตุผลที่จะ แนะนำผู้อื่น	<ol style="list-style-type: none"> 4. ค่าเข้าชมอุทยานแห่งชาติแพ่งไป (ชาวต่างชาติ) 5. วุ่นวายมาก คนมาก รีสอร์ทมาก 1. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย 2. อยากให้มีผู้มาชมความสวยงามตามธรรมชาติบนเกาะช้างมากขึ้น 3. เดินทางมาสะดวก สถานที่ปลอดภัย ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไม่ใช่ทะเลแบบพัทยา 4. สาธารณูปโภคมีความสะดวกสบาย ที่พักบริการดี 5. เป็นที่รวบรวมนิเวศทุกอย่าง ทั้งหาดหิน หาดทราย ป่าไม้ ป่าชายเลน น้ำตก ทะเล 6. เป็นเกาะในแถบร้อน มีนักท่องเที่ยวต่างชาติน้อย ไม่เหมือนเกาะพีพี 7. ไม่มีโรงแรมมาก ราคาโรงแรมค่อนข้างถูก 8. เพราะท่านสามารถให้ช้างเดินป่าได้
เหตุผลที่จะไม่ แนะนำผู้อื่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่ประทับใจเพราะชายหาดสกปรก จึงไม่สวยงาม 2. ค่าใช้จ่ายแพงไป 3. ไม่แนะนำเพราะบนเกาะนี้มีนักท่องเที่ยวมากเกินไปแล้ว เกาะกำลังจะถูกทำลายในไม่ช้านี้ 4. เพราะมีฝนตก
ข้อเสนอแนะ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรจัดระบบสาธารณูปโภคให้ดีกว่านี้ ทั้งถนน (สกปรก) การจราจรไม่เป็นระเบียบ ไฟจราจร และป้ายจราจรไม่เพียงพอ เพื่อความปลอดภัย ควรปรับปรุงถนนสายหลักให้ปลอดภัย และอยู่ในสภาพดี 2. ควรปรับปรุงมารยาทของบริการในบางสถานประกอบการซึ่งเน้นจะพอใจให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ 3. ควรจัดระเบียบสถานประกอบการและรีสอร์ทให้มีระเบียบ ไม่ควรปล่อยให้เจริญมากเกินไป ควรควบคุมการก่อสร้างบนเกาะไม่ให้มากเกินไป โดยเฉพาะอาคารขนาดใหญ่

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	รายละเอียด
	4. ควรจัดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ควบคู่ไปด้วย รวมถึงการควบคุมผู้ประกอบการในทุกสาขาให้ตระหนักถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนบนเกาะช้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง
	5. กิจกรรมที่เกี่ยวกับน้ำล้วนแล้วแต่มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ และอาจอันตรายถึงแก่ชีวิต จึงควรควบคุมการให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมในน้ำ และผู้ควบคุมกิจกรรมต้องมีใบอนุญาตการทำงาน
	6. กรณีขยะควรต้องรีบแก้ไข นักท่องเที่ยวยุโรปจะไม่มานอนในกองขยะ อาจจัดเก็บค่าใช้จ่ายในการเก็บขยะจากผู้ประกอบการบนเกาะช้าง เพื่อมาจ่ายให้แก่ผู้เก็บขยะ ไม่ควรทิ้งขยะลงทะเลและในป่าเขา
	7. ต้องการให้ภาครัฐจัดศูนย์บริการข้อมูล ข่าวสาร บนเกาะช้างให้แก่นักท่องเที่ยว

ที่มา. สรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว 50 ราย

สรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ดังนี้

- 1) ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับน้ำจะมีความเสี่ยงกับการจมน้ำ ควรมีการใส่เสื้อชูชีพทุกครั้งสำหรับกิจกรรมในน้ำ
- 2) กรณีการดำน้ำทั้งการดำน้ำตื้นและการดำน้ำลึก ควรมีผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ดูแลใกล้ชิด และผู้นำกิจกรรมการดำน้ำควรมีใบอนุญาตประกอบอาชีพ
- 3) กรณีการท่องเที่ยวป่าเขา ควรให้มัคคุเทศก์ระวังการเหยียบย่ำพืชที่อยู่ตามแนวทางเดิน อันจะเป็นการทำลายพืชสมุนไพร รวมถึงไม่ควรให้มีการขี่จักรยานภูเขาในการท่องเที่ยวในป่าเขา
- 4) ควรรักษาความสะอาดของเกาะช้าง ควรระวังการทิ้งขยะบนถนน บนหาดทราย และในทะเล รวมถึงการไม่ปล่อยน้ำเสียลงทะเล ควรจัดหาแรงงานเก็บขยะโดยเก็บเงินจากผู้ประกอบการมาเป็นค่าจ้างแรงงานเก็บขยะ มิฉะนั้น นักท่องเที่ยวจะไม่กลับมาเยือนเกาะช้างอีก

5) ควรจัดระบบบริการสาธารณะ เช่น ถนน ไฟฟ้าริมถนน ตำรวจรักษาความปลอดภัย ศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

6) อยากให้เพิ่มกิจกรรมชายหาด เช่น ห่วงยางให้เช่า banana boat หรือกิจกรรมอื่นๆ เช่น การสอนทำอาหารไทย

7) ไม่ควรมีโรงแรมขนาดใหญ่มากเกินไป เพราะเป็นการทำลายความเป็นธรรมชาติของเกาะช้าง แต่ควรทำเป็นบังกะโลหลังเล็กๆ ให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งธรรมชาติ

4.2.4 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ ที่นักวิจัยเข้าไปขอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง รวบรวมได้ 30 ราย ประกอบด้วย

- 1) เจ้าหน้าที่ ททท. ที่จังหวัดตราด
- 2) ข้าราชการในกิ่งอำเภอเกาะช้าง
- 3) เจ้าหน้าที่ อบต.
- 4) ตำรวจท่องเที่ยว
- 5) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติฯ
- 6) เจ้าหน้าที่ สพพ.1
- 7) เจ้าหน้าที่ในสำนักงานแรงงานจังหวัดตราด
- 8) เจ้าหน้าที่ในสำนักงานสถิติจังหวัดตราด
- 9) เจ้าหน้าที่ในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดตราด

สรุปผลในแต่ละประเด็นจากแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับแรงงานบนเกาะช้าง ได้ดังนี้

- 1) แรงงานในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 5 อันดับแรกที่สำคัญบนเกาะช้าง ได้ดังนี้
 - 1.1) โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร
 - 1.2) แรงงานของบริษัทจัดการท่องเที่ยว – นำเที่ยว
 - 1.3) แรงงานในกิจกรรมดำน้ำลึก – ตื่น เดินป่า ตกปลา พายเรือ นั่งช้าง
 - 1.4) อาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย
 - 1.5) เจ้าหน้าที่อุทยานฯ

- 2) การกำหนดมาตรฐานแรงงานที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
 - 2.1) ผู้ประกอบการนำเที่ยวต้องผ่านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์จาก ททท.
 - 2.2) ผู้ประกอบการเรือทัวร์ต้องมีใบอนุญาตจากกรมขนส่งทางน้ำและ
ทรัพยากร
 - 2.3) ผู้ประกอบการเดินป่าต้องมีใบอนุญาตจากอุทยานแห่งชาติ
 - 2.4) ควรผ่านการเรียนรู้การดำน้ำลึก – ตื้น และมีประกาศนียบัตร
 - 2.5) กำหนดอายุ หรือประสบการณ์
 - 2.6) ควรระบุประเภทกิจกรรมใดอนุญาตหรือไม่อนุญาต และต้องมี
มาตรฐานและข้อบังคับ
- 3) กรณีไม่มีการกำหนดมาตรฐานแรงงาน หน่วยงานที่ควรรับผิดชอบคือ
 - 3.1) ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันรับผิดชอบ
 - 3.2) ททท.
 - 3.3) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
 - 3.4) การศึกษานอกกระบวน
- 4) การพัฒนาคุณภาพแรงงานการท่องเที่ยว ควรดำเนินงานโดย
 - 4.1) แรงงานมัคคุเทศก์ โดย ททท. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
 - 4.2) การเดินป่า โดยอุทยานแห่งชาติฯ ททท.
 - 4.3) การดำน้ำ โดยอุทยานแห่งชาติ ททท. กรมการขนส่งทางน้ำและ
ทรัพยากร
 - 4.4) สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวของเกาะช้าง
 - 4.5) สถาบันการศึกษา
- 5) การอบรมด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ได้มีการดำเนินในด้าน
 - 5.1) การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว
 - 5.2) การอบรมหลักสูตรการปฐมพยาบาลและกู้ชีพเบื้องต้น
 - 5.3) การอบรมการบริการนำเที่ยว ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว การให้บริการ
ความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยว
 - 5.4) การอบรมของตำรวจท่องเที่ยวเกี่ยวกับความปลอดภัยให้แก่ผู้ประกอบการ
 - 5.5) การอบรมการรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูธรรมชาติ
 - 5.6) อบรมด้านการกู้ภัย

- 5.7) การอบรมด้านการเก็บขยะใต้ทะเล
- 6) การร้องเรียน ปรากฏในด้านต่างๆ ดังนี้
- 6.1) ความปลอดภัย
 - 6.2) การลักทรัพย์ ของหาย ขี้โกง อาชญากรรม
 - 6.3) ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ราคาอาหาร และที่พัก มีราคาสูงเกินไป
 - 6.4) ปัญหาขยะ และน้ำเสีย
- 7) มาตรการพัฒนาเกาะช้าง ควรดำเนินการดังนี้
- 7.1) ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชุมวางแผนการจัดการไปในทิศทางเดียวกัน
 - 7.2) ทุกหน่วยงานควรมีความตั้งใจและจริงจังในการประสานให้ความร่วมมือกัน
 - 7.3) มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการให้บริการระดับสากล
 - 7.4) ส่งเสริมความร่วมมือกับประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนา และรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ
 - 7.5) ไม่ควรมีกิจกรรมทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น บาร์เบียร์
 - 7.6) นักท่องเที่ยวควรขนขยะกลับหลังจากกลับจากเกาะ และนักท่องเที่ยวควรเสียภาษีขยะ รวมถึงควรมีการแยกประเภทขยะ และรีไซเคิลทุกแห่ง ควรบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งทะเล
 - 7.7) ควรเพิ่มมาตรการป้องกันอุบัติเหตุและความปลอดภัย และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตลอด 24 ชั่วโมง
 - 7.8) ควรกำหนดราคาสินค้า อาหาร และค่าบริการด้านต่างๆ ให้ใกล้เคียงกัน
 - 7.9) ควรมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อให้เข้ามาในเกาะช้าง ไม่เกินปีละ 800,000 คน

สรุป การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 30 ราย ได้ดังนี้

1. แรงงานที่สำคัญ 5 อันดับในการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ได้แก่ แรงงานในสถานที่พักและร้านอาหาร แรงงานในบริษัทจัดการท่องเที่ยว แรงงานในกิจกรรมทางน้ำ เดินป่า อาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย และเจ้าหน้าที่อุทยานฯ

2. ผู้ประกอบการนำเที่ยว เรือทัวร์ เดินป่า ต้องได้รับใบอนุญาต ควรกำหนดอายุและประสบการณ์
3. ทุกกิจกรรมต้องมีหน่วยงานภาครัฐอบรมและพัฒนาแรงงาน
4. ควรให้หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการร่วมมือกันในการรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ การเก็บขยะให้เป็นระเบียบ การดูแลความปลอดภัย และการให้ความช่วยเหลือ การควบคุมราคาสินค้า และอาจควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาบนเกาะได้ไม่เกินปีละ 800,000 คน

4.3 การศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3

แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะข้างเป็นอย่างไร

จากการวิจัยถึงโครงสร้างอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะข้างนั้น พบว่า สถิติของแรงงานในภาคการท่องเที่ยวไม่มีการรวบรวมโดยหน่วยงานภาครัฐ ขณะเดียวกัน ข้อมูลแรงงานของแต่ละสถานประกอบการจะเป็นข้อมูลส่วนตัว การศึกษาโครงสร้างแรงงานจึงดำเนินการโดยใช้ข้อมูลทะเบียนราษฎรของประชากรบนเกาะข้าง แต่ไม่สามารถจำแนกว่าแต่ละกิจกรรมในการท่องเที่ยวบนเกาะข้างมีประชากรจำนวนเท่าไร อย่างไรก็ตามเนื่องจากเกาะข้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว แรงงานบนเกาะข้างตามทะเบียนราษฎร จึงสมมติให้เป็นแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด และแรงงานเหล่านี้จะมีทักษะพื้นฐาน เช่น การดำน้ำ การประมง การพายเรือชมป่าโกงกาง ชมหิ่งห้อย แรงงานพื้นบ้านเหล่านี้จึงหมุนเวียนทำงานในหลายกิจกรรม แรงงานพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวจึงไม่ขาดแคลน โดยขณะที่มีความต้องการแรงงานเพิ่มหรือมีอุปสงค์แรงงานเพิ่มจะมีอุปทานแรงงานเข้ามาตอบสนองทันที

สำหรับการวิจัยตามคำถามการวิจัยข้อที่ 2 เกี่ยวกับบทบาทของผู้ประกอบการในการพัฒนาคุณภาพแรงงานเพื่อการท่องเที่ยวนั้น บางสถานประกอบการได้มีการอบรมและพัฒนาบุคลากรของตนเอง บางสถานประกอบการอาจส่งบุคลากรมาร่วมรับการอบรม เมื่อภาครัฐมีการจัดอบรม สิ่งที่ทุกสถานประกอบการต้องการ คือ การพัฒนาบุคลากรในด้านภาษาที่มีใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษารัสเซีย สแกนดิเนเวีย เยอรมัน จีน และญี่ปุ่น เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มเหล่านี้จะมาในรูปแบบทัวร์ และพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ การพัฒนาคุณภาพแรงงานในส่วนนี้จึงเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการพื้นบ้าน (เช่น เรือนเรม การพายเรือดูป่าโกงกาง การตกปลา-ตกหมึก พายเรือชมหิ่งห้อย) ต้องการให้ส่งชาวต่างประเทศ

มาอยู่ร่วมกับผู้ประกอบการพื้นบ้านเพื่อสอนภาษาในเชิงปฏิบัติ ซึ่งจะได้ผลดีกว่าการส่งบุคลากรมาสอนตามตำรา นอกจากนี้ ควรให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสเรียนภาษาต่างประเทศมากขึ้น เพื่อโอกาสในการเป็นมัคคุเทศก์น้อย หนึ่ง แรงงานในภาคการท่องเที่ยวทุกสาขาควรมีความตระหนักถึงความสำคัญของชาติบนเกาะช้าง เพื่อให้เกาะช้างคงความเป็นธรรมชาติและรักษาการท่องเที่ยวบนเกาะช้างให้ยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะช้าง จึงต้องเพิ่มทั้งทักษะที่ขาดแคลนและเพิ่มความรับผิดชอบต่อสังคม (คือธรรมชาติ) บนเกาะช้างด้วย

อย่างไรก็ดี การพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง ควรพิจารณาถึงอุปทานการท่องเที่ยวและอุปทานแรงงานประกอบไปด้วยกัน ดังนี้

4.3.1 สภาพอุปทานการท่องเที่ยว โดยที่อุปทานหรือแหล่งการท่องเที่ยวบนเกาะช้างเกือบทั้งหมด เป็นผลผลิตหรือทรัพยากรจากธรรมชาติ เช่น ความสวยงามของทะเล หาดทรายสีขาว ความงดงามใต้ทะเลของสัตว์ชนิดต่างๆ และปะการัง ความเขียวชอุ่มของป่าเขา ซึ่งประกอบด้วยพืชสมุนไพรนานาชนิด น้ำตก บรรยากาศที่เงียบสงบ ผลผลิตจากธรรมชาติเหล่านี้เป็นทรัพยากรที่จะหมดสิ้นไปหากปราศจากการดูแลรักษา เพราะทรัพยากรจากธรรมชาติเหล่านี้ไม่อาจสร้างขึ้นใหม่ได้ รวมถึงวิถีการดำรงชีวิตแบบชุมชนจะหายไป เนื่องจากมีสิ่งก่อสร้างเพิ่มขึ้นจำนวนมากเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หรือความสกปรกของหาดทรายที่เกิดจากการปล่อยน้ำเสียทิ้งลงทะเล การก่อสร้างอาคาร โรงแรมต่างๆ ทำให้พื้นที่ป่าหายไป และรวมถึงความสกปรกอันเกิดจากขยะของนักท่องเที่ยว ทำให้ความสะอาด และความเป็นธรรมชาติของเกาะช้างหดหายไป

กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวบนเกาะช้างเป็นการใช้ธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แต่การเติบโตของการท่องเที่ยวโดยปราศจากการดูแล รักษา คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้อุปทานการท่องเที่ยวลดลง และส่งผลให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างลดลงด้วย ปัญหาเร่งด่วนคือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นอุปทานการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ทั้งนี้ เพื่อให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างยังคงรักษาสภาพเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปในการท่องเที่ยว จนกระทั่งถึงกลุ่มชน (generation) รุ่นต่อไปได้ จากสภาพของอุปทานการท่องเที่ยวดังกล่าว จึงเป็นการจำเป็นที่แรงงานมาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ควรจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพของอุปทานการท่องเที่ยว

4.3.2 สภาพอุปทานแรงงาน เนื่องจากเกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว แรงงานบนเกาะช้างทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว แรงงานบนเกาะช้างทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว สำหรับกรณีแรงงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง อาจจำแนกการพิจารณาได้ ดังนี้

1) **แรงงานในกิจกรรมการให้บริการที่พักอาศัย** จำแนกได้ ดังนี้

1.1) **แรงงานในการบริการที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์หรือโรงแรมขนาดใหญ่** กรณีนี้ หากแรงงานไม่มีประสบการณ์เพียงพอ แรงงานจะได้รับการฝึกอบรมจากสถานประกอบการ และบางสถานประกอบการจะมีการฝึกอบรมทุกวัน แรงงานในสถานประกอบการที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์จึงไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และสามารถจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนแรงงานจากธุรกิจอื่นหรือย้ายได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การขาดแคลนที่มีทักษะในด้านภาษาที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษารัสเซีย สแกนดิเนเวีย เยอรมัน จีน และญี่ปุ่น เป็นต้น แรงงานกลุ่มนี้จะเป็นผู้ประกันตนภายใต้กฎหมายการประกันสังคม ยกเว้นจะมีแรงงานต่างชาติแอบแฝงมาในรูปนักท่องเที่ยวแต่มาทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

1.2) **แรงงานในการบริการที่พักอาศัยเชิงครัวเรือน** กรณีนี้แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ไม่มีทักษะ แต่จะได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่น แรงงานครัวเรือนเหล่านี้จะให้บริการนักท่องเที่ยวเสมือนญาติ โดยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบโรงแรม ปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) นักท่องเที่ยวนิยมไปพักอาศัยแบบเรือนแรมมากขึ้น เพราะบรรยากาศเสมือนอยู่บ้านตนเอง มีความเป็นธรรมชาติมากและเงียบสงบ แรงงานในกลุ่มนี้จะไม่มีการประกันตน นับว่าเป็นแรงงานนอกระบบและไม่สามารถคำนวณจำนวนที่แน่นอนออกมาได้ เนื่องจากมีบางส่วนที่ดำเนินกิจการแต่ไม่ได้จดทะเบียนพาณิชย์

2) **แรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวในน้ำ** กิจกรรมเหล่านี้ประกอบด้วยการดำน้ำตื้น และการดำน้ำลึก นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงและจำเป็นต้องมีการดูแลผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยใกล้ชิด จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวจะดำน้ำภายใต้การให้บริการของบริษัทนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ สัดส่วนของผู้ดูแลหรือผู้ควบคุมกิจกรรมต่อนักท่องเที่ยว จะแตกต่างกันไปตามคุณภาพการให้บริการของแต่ละบริษัทนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ อย่างไรก็ตาม ผู้ดูแลหรือผู้ควบคุมการดำน้ำนี้ หากบริษัทนำเที่ยวใดขาดแคลน ก็อาจจะหาผู้ดูแลหรือผู้ควบคุมการดำน้ำจากบริษัทอื่นได้ โดยทำการจ้างเป็นการชั่วคราวหรือเฉพาะกิจ แรงงานเหล่านี้อาจไหลเวียนระหว่างบริษัทได้ สำหรับนักท่องเที่ยวเองได้แสดงความต้องการให้มีผู้ดูแล

หรือผู้ควบคุมการดำน้ำที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อความปลอดภัยขณะดำน้ำ แต่ที่เป็นอยู่ปัจจุบันจะเป็นผู้ดูแลหรือผู้ควบคุมกิจกรรมที่ใช้ความมีประสบการณ์เป็นส่วนใหญ่

กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทอื่นที่เกี่ยวกับน้ำ และนับว่ามีความเสี่ยงต่อนักท่องเที่ยวเช่นกัน ได้แก่ การพายเรือแคนู และการพายเรือคายัค ผู้ดูแลนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ จะเป็นแรงงานท้องถิ่นที่มีความรู้ด้านความแรงของลมทะเล รวมถึงการพานักท่องเที่ยวตกปลา ตกปลาหมึก การชมหิ่งห้อย ชมป่าโกงกาง หรือการนั่งเรือชมรอบเกาะ ผู้ดูแลในกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นแรงงานท้องถิ่นที่เป็นชาวประมง อาศัยประสบการณ์มากกว่าการเรียนรู้จากการฝึกอบรม

อย่างไรก็ดี กิจกรรมบางอย่างแม้ไม่จำเป็นต้องมีผู้ควบคุมก็อาจเป็นอันตรายได้เช่นกัน อาทิ การเล่นน้ำทะเลโดยทะเลมีคลื่นใหญ่กะทันหัน หรือการออกไปเล่นน้ำทะเลในระยะไกลเกินไป อาจเกิดอันตรายจากการจมน้ำและเสียชีวิตได้ เนื่องจากการขาดแคลนอุปกรณ์สำหรับช่วยนักท่องเที่ยว ประกอบกับความดีใจของนักท่องเที่ยวทำให้ในทุกปีบนเกาะช้างจะมีนักท่องเที่ยวเสียชีวิต ปีละไม่ต่ำกว่า 10 คน (มติชน 10 สิงหาคม 2550) กรณีนี้ ภาครัฐจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มาดูแลความปลอดภัยในการเล่นน้ำทะเล และการจัดเตรียมอุปกรณ์ช่วยชีวิตที่จำเป็นให้พร้อมอยู่เสมอ

นอกจากนั้น ผู้ดูแลนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมในน้ำ ไม่เพียงแต่จะต้องมีคุณสมบัติในการดูแลความปลอดภัย และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องมีจิตใจที่จะปกป้องทรัพยากรใต้น้ำไว้ เพื่อรักษาเป็นอุทยานการท่องเที่ยวต่อไปด้วย

3) *แรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวบนบก* กิจกรรมเหล่านี้ประกอบด้วย การเดินป่า การนั่งช้าง/ขี่ม้า การขี่จักรยานภูเขาหรือจักรยานยนต์ กรณีนี้ แรงงานในบริษัทนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ ควรชี้แจงแก่นักท่องเที่ยวให้เคร่งครัดในการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เด็ดต้นไม้ใบหญ้า หรือเหยียบย่ำพืชล้มลุกขณะเดินป่า หรือขี่จักรยานภูเขา หรือจักรยานยนต์ เพราะอาจจะเป็นการทำลายพืชสมุนไพร หรือพืชพื้นเมืองบางชนิดที่มีคุณประโยชน์ ในประเทศอังกฤษ (Tribe, 1955: 246) รัฐบาลควบคุมการขี่จักรยานภูเขา โดยถือว่าเป็นการทำลายพืชพันธุ์บางชนิด และเป็นการพักผ่อนที่ไม่เป็นธรรมชาติ (nonnatured leisure) แต่ให้ขี่จักรยานบนทางเท้าและสวนสาธารณะ เพราะเป็นทรัพยากรที่สร้างขึ้นมาใหม่ได้ ดังนั้น ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ ด้านการเดินป่า หรือการขี่จักรยานภูเขา จึงต้องมีความรู้ในเรื่องธรรมชาติของพืชในป่า และเข้มงวดต่อการที่นักท่องเที่ยวจะเด็ด ดึง หรือ นำพันธุ์พืชหรือสิ่งใดๆ ออกจากป่าด้วย กรณีนี้ ผู้นำกิจกรรมควรเป็นคนท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์จึงจะสามารถดำเนินการได้ดี

สำหรับกิจกรรมการนั่งช้างนั้น ความรู้ช่างจะเดินทางมาจากจังหวัดสุรินทร์ หรือบุรีรัมย์ ความสามารถของความรู้ช่างมาจากประสบการณ์ โดยความรู้ช่างจะต้องมีความรอบรู้ในการสังเกตพฤติกรรมของช้างว่า ไม่อยู่ในช่วงตกมัน ไม่ดีอติง เหนื่อยหรือไม่ เพื่อความปลอดภัยต่อผู้นั่งและระวังสวนป่าที่ช้างพาเดินชมป่าไม่ให้ช้างเหยียบย่ำพืชเสียหาย

สำหรับแนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนเกาะช้าง อาจสรุปได้เป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านนโยบาย ภาครัฐควรเป็นศูนย์กลางในการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

1.1 แรงงานด้านการประชาสัมพันธ์ ภาครัฐควรกระจายศูนย์ประชาสัมพันธ์ให้มีหลายศูนย์ และควรจัดเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคนท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจในภูมิประเทศและความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะช้าง เพื่อที่จะสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวได้

1.2 แรงงานด้านสาธารณูปโภค ควรมีเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบดูแลด้านสาธารณูปโภค ทั้งระบบถนน ไฟฟ้าสาธารณะ ป้ายบอกทาง การประปา ห้องน้ำสาธารณะ และความสะอาด เพื่อให้มีความปลอดภัยแก่ประชากรและนักท่องเที่ยว

1.3 แรงงานฝ่ายควบคุมกิจกรรมและการเฝ้าระวัง โดยที่สภาพคลื่นและลมบนเกาะช้างมีความแปรปรวนและรุนแรงอันอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวได้ ภาครัฐจึงควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมและเฝ้าระวังอันตรายจากการละเล่นในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกชนิดที่มีความเสี่ยงภัยสูง ทั้งกิจกรรมในน้ำและบนบก

1.4 การควบคุมมาตรฐานแรงงานผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ในสาขาที่มีอันตราย เช่น ผู้นำในการดำน้ำต้องมีใบอนุญาตประกอบอาชีพ ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

2. ด้านการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอาจดำเนินการได้จาก 2 ฝ่าย คือ

2.1 ภาครัฐบาล โดยภาครัฐจัดโครงการฝึกอบรมในด้านต่างๆ เช่น มัคคุเทศก์ การดำน้ำลึก - ดำน้ำตื้น การพัฒนาด้านภาษาซึ่งเป็นที่ต้องการ เช่น ภาษารัสเซีย สแกนดิเนเวีย เยอรมัน จีน และญี่ปุ่น ทั้งนี้ ภาครัฐบาลต้องขอความร่วมมือกับสถานประกอบการ เอกชนให้ส่งบุคลากรมารับการฝึกอบรมได้ และมอบวุฒิบัตรให้หลังเสร็จสิ้นการอบรม นอกจากนี้ บุคลากรที่มีใบแสดงประสบการณ์การปฏิบัติควรได้รับการยอมรับจากสถาบันการศึกษาภาครัฐ เพื่อเป็นการปรับคุณวุฒิของบุคลากรให้สูงขึ้น

2.2 ภาคเอกชน สถานประกอบการเอกชนขนาดใหญ่จะมีการฝึกอบรมบุคลากรของหน่วยงานเอง แต่สถานประกอบการขนาดเล็กจะไม่มี การฝึกอบรมเอง จึงควรจัดส่งบุคลากรมารับการฝึกอบรมเมื่อภาครัฐจัดฝึกอบรมให้

3. ด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้โครงการฝึกอบรมพัฒนาแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้รับความสนใจ ภาครัฐจึงควรประกาศให้นักท่องเที่ยวได้ทราบว่า สถานประกอบการใดที่มีผู้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับใบอนุญาตรับรองจากทางราชการ เพื่อเป็นการจูงใจให้นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการจากผู้นำกิจกรรมที่ได้มาตรฐาน และเป็นการจูงใจให้ผู้นำกิจกรรมที่ยังไม่ได้รับใบอนุญาตสนใจมารับการฝึกอบรมเพื่อที่จะได้รับใบอนุญาตรับรองคุณภาพแรงงาน

4. ด้านภาคีที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาแรงงานอาจเกิดได้จากการร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น จากสถาบันการศึกษาซึ่งอาจร่วมมือด้านการพัฒนาภาษาที่ขาดแคลน การร่วมมือกับสถาบันแพทย์แผนไทยในการฝึกอบรมแรงงานด้านการนวดแผนไทย การร่วมมือกับสถาบันอาหารไทยเพื่อเปิดโครงการสอนการทำอาหารไทยแบบง่าย หรือการร่วมมือกับสถาบันนาฏศิลป์ไทยในการสอนรำวงมาตรฐาน เป็นต้น

5. ด้านกฎหมาย เพื่อให้แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงควรมีการออกกฎหมายบังคับให้ทุกกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องมีผู้นำกิจกรรมที่ได้รับใบอนุญาตทำงานในสาขานั้นๆ เพื่อให้การดำเนินทุกกิจกรรมเป็นไปตามมาตรฐานสากล อันจะช่วยสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

ตารางที่ 15

สรุปผลการตอบคำถามวิจัย

คำถามการวิจัย	สรุปผลการศึกษา	ข้อเสนอแนะ
คำถามการวิจัยข้อที่ 1 โครงสร้างของแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างเป็นอย่างไร	แรงงานบนเกาะช้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ไม่ได้ประกันตน แต่เป็นที่คาดว่าแรงงานบนเกาะช้างเกือบทั้งหมดเป็นแรงงานในภาคการท่องเที่ยว	ภาครัฐควรทำการสำรวจแรงงานบนเกาะช้างด้านการท่องเที่ยวให้ชัดเจนและควรดำเนินการทุกปี เพื่อเป็นการตรวจตราแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

คำถามการวิจัย	สรุปผลการศึกษา	ข้อเสนอแนะ
<p>คำถามการวิจัยข้อที่ 2</p> <p>ผู้ประกอบการมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนเกาะช้างอย่างไร</p>	<p>สถานประกอบการบางรายจะมีการอบรมบุคลากรเอง แต่ส่วนใหญ่จะอาศัยการจัดหลักสูตรของภาคีรัฐบาลผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐช่วยพัฒนาบุคลากรด้านภาษาที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น ภาษารัสเซีย สแกนดิเนเวีย และต้องการให้ส่งชาวต่างชาติมาอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่นซึ่งจะพัฒนาภาษาได้ดีกว่าการเรียนภาษาในชั้นเรียน</p>	<p>ผู้ประกอบการควรร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพแรงงานด้วยการให้พนักงานลงมารับการฝึกอบรมได้โดยไม่ถือเป็นวันลาหรืออาจลดค่าแรงลงครึ่งหนึ่ง และควรเสนอแนะภาครัฐว่าต้องการให้พัฒนาแรงงานในด้านใด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ</p>
<p>คำถามการวิจัยข้อที่ 3</p> <p>แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างเป็นอย่างไร</p>	<p>แนวทางการพัฒนาควรมีการกำหนดเป็นนโยบายโดยภาครัฐควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาบุคลากรและขอความร่วมมือกับภาคเอกชนในการดำเนินงานดังกล่าว</p>	<p>เพื่อให้แนวทางการพัฒนาแรงงานมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของผู้ประกอบการผู้ประกอบการจึงควรแสดงความต้องการบุคลากรในสาขาที่ต้องการและภาครัฐอาจออกกฎหมายเป็นระเบียบให้ปฏิบัติ</p>

กล่าวโดยสรุป ในการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างให้ได้มาตรฐาน และตรงต่อความต้องการของผู้ประกอบการนั้น สถาบันหลักที่จะต้องรับผิดชอบโดยตรง คือ หน่วยงานภาครัฐ โดยมีภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมประสานงานในการฝึกอบรมแรงงาน ให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม และควรเคร่งครัดให้แรงงานเหล่านั้นมีจิตสำนึกในการให้บริการภายใต้การรักษาธรรมชาติต่างๆ บนเกาะช้าง เพื่อที่จะสามารถนำทรัพยากรจากธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเยือนเกาะช้างต่อไป

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยตั้งแต่บทที่ 1 – 4 คณะผู้วิจัยได้ศึกษาตามขั้นตอนต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในระเบียบวิธีวิจัย การนำเสนอสรุปผลการวิจัยจะประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

- 5.1 บทสรุป
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

คณะผู้วิจัย สรุปผลการวิจัยทั้งหมดได้ดังนี้

สรุปบทที่ 1 ศึกษาถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจไทย เนื่องจากการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมนำ (leading industry) ที่จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั้งการเชื่อมโยงไปข้างหน้าและไปข้างหลัง (forward and backward linkage) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม และในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ คือ เกาะช้าง จังหวัดตราด

ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นศึกษาถึงอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง โดยเน้นบทบาทของผู้ประกอบการเป็นกลุ่มหลัก ในการพัฒนาคุณภาพแรงงานและกลุ่มสนับสนุนอีก 3 กลุ่ม คือ ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มภาคีเหล่านั้น ในช่วงเดือนธันวาคม 2549-พฤษภาคม 2550 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงและแบบบังเอิญ

สรุปบทที่ 2 คณะผู้วิจัยได้ทบทวนทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ เช่น ด้านอุปทาน ได้แก่ ทฤษฎีอุปทานแรงงาน ทฤษฎีอุปทานการท่องเที่ยว ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปทานการท่องเที่ยว และโครงสร้างอุปทานแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ ส่วนด้านอุปสงค์ ได้แก่ ทฤษฎีอุปสงค์แรงงาน ทฤษฎีอุปสงค์การท่องเที่ยว และทฤษฎีอื่นๆ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

สรุปบทที่ 3 คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยโดยเน้นการวิจัยในเชิงเอกสาร และการสำรวจด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกภาคี กลุ่มหลัก คือ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง และภาคีกลุ่มสนับสนุนอีก 3 กลุ่ม คือ ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย

และชาวต่างชาติ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อนำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของภาคีทั้ง 4 กลุ่ม มา กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพแรงงาน สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

สรุปบทที่ 4 คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกภาคี 4 กลุ่ม เพื่อตอบคำถามการ วิจัยแต่ละข้อดังนี้

ผลการศึกษาสรุปตามคำถามการวิจัยได้ ดังนี้

5.1.1 สรุปผลการศึกษาตามคำถามการวิจัยข้อที่ 1

ศึกษาโครงสร้างแรงงานของธุรกิจการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกิจกรรมการ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ผลการศึกษาพบว่า ในด้านโครงสร้างแรงงานนั้น ประชากรที่ขึ้นทะเบียนราษฎร ใน พ.ศ. 2548 มีจำนวน 5,915 คน เป็นชายมากกว่าหญิง (ร้อยละ 51.85) ประชากรวัยทำงาน (15-64 ปี) มีจำนวน 4,165 คน หรือร้อยละ 70.41 ของประชากรบนเกาะ ทั้งนี้จำแนกเป็นแรงงาน ผู้ประกันตน จำนวน 1,913 คน (ร้อยละ 40.92) และแรงงานซึ่งไม่ประกันตน จำนวน 2,762 คน (ร้อยละ 59.08)

สำหรับแรงงานของธุรกิจการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ผล การสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้ประกอบการทุกประเภทไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน แต่ ต้องการปรับปรุงคุณภาพแรงงานในด้านทักษะทางภาษา และการบริการแก่นักท่องเที่ยว กรณี ขาดแคลนแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยว จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างสถาน ประกอบการ หรือบริษัทนำเที่ยวด้วยกัน

5.1.2 สรุปผลการศึกษาตามคำถามการวิจัยข้อที่ 2

ศึกษาถึงบทบาทของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ในการพัฒนา คุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน

1) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ พบว่า

บุคลากรที่ต้องการจะเน้นการมีประสบการณ์เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สาขาการศึกษาที่สอดคล้องกับตำแหน่งงาน บางสถานประกอบการจะมีการจัดอบรมในด้าน ต่างๆ ที่สอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการอบรมบุคลิกภาพ การต้อนรับ อบรม ด้านภาษาต่างประเทศที่ให้นักท่องเที่ยวชาตินั้นเข้ามามาก สถานประกอบการร่วมมือกับภาครัฐใน การรักษาธรรมชาติในทะเลไทย การให้พนักงานร่วมในการเก็บขยะใต้ทะเล ปลูกต้นไม้บนเกาะ รณรงค์ในด้านความสะอาด การแยกและกำจัดขยะ

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์

ผู้นำกิจกรรมในน้ำ เช่น การดำน้ำ ส่วนใหญ่จะไม่มีใบอนุญาตการประกอบอาชีพ เพราะค่าจ้างของผู้มีใบอนุญาตประกอบอาชีพจะสูงกว่า ผู้นำกิจกรรมควรมีความรับผิดชอบต่อการนำดำน้ำทุกครั้ง ทั้งด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และการไม่ทำลายสิ่งที่อยู่ในทะเล รวมถึงต้องไม่นำสิ่งที่อยู่ในทะเลขึ้นมาจากทะเล และควบคุมนักท่องเที่ยวไม่ให้ทิ้งเศษอาหารในป่าเขา หรือทิ้งลงทะเล

กรณีกิจกรรมในน้ำประเภทอื่นๆ เช่น การพายเรือแคนู การพายเรือคายัค การตกปลา ตกปลาหมึก ชมป่าโกงกาง เป็นการอาศัยแรงงานที่มีทักษะจากประสบการณ์ ผู้ประกอบอาชีพในส่วนนี้จะพักอาศัยเป็นชุมชน เช่น การชมป่าโกงกาง ชาวบ้าน หรือมัคคุเทศก์ จะช่วยกันดูแลรักษาธรรมชาติไม่ให้ประชาชนท้องถิ่นมาตัดไม้ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เพราะจะเป็นการทำลายอุปทานการท่องเที่ยวของชุมชน

3) การสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว

3.1) นักท่องเที่ยวชาวไทย เหตุผลส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมมาท่องเที่ยวเกาะช้าง คือ ความเป็นธรรมชาติ มีป่าเขา น้ำตก และทะเล นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความเห็นว่า กิจกรรมการดำน้ำลึก-ตื้น การปีนเขา ควรมีผู้ควบคุมกิจกรรมที่มีคุณภาพ และควรได้ใบอนุญาตทำงาน ควรมีแรงงานจากภาครัฐดูแลด้านความปลอดภัย การจัดเก็บขยะการจัดไฟสาธารณะเพื่อความปลอดภัยในเวลากลางคืน

3.2) นักท่องเที่ยวต่างชาติ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะระบุผู้ควบคุมหรือผู้ดูแลนักท่องเที่ยวเฉพาะการดำน้ำตื้น การดำน้ำลึก เท่านั้น เพราะเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูง เหตุผลที่นักท่องเที่ยวต่างชาติพอใจมาท่องเที่ยวที่เกาะช้าง เนื่องจากสภาพความเป็นธรรมชาติ ผู้คนไม่มาก และมีมิตรไมตรี ควรจัดหาแรงงานมาเก็บขยะบนเกาะโดยให้สถานประกอบการจ่ายผลตอบแทนให้แก่ผู้เก็บขยะ รวมถึงควรมีการจัดผู้ชำนาญด้านอาหารและมีความรู้ภาษาอังกฤษดี มาทำการสอนการทำอาหารด้วย

4) การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

เจ้าหน้าที่ภาครัฐมีความเห็นในด้านแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวว่า ผู้ประกอบการด้านการนำเที่ยวต้องผ่านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์จาก ททท. ผู้ประกอบการด้านเรือทัวร์ต้องมีใบอนุญาตจากกรมขนส่งทางน้ำและทรัพยากร ผู้ประกอบการเดินป่าต้องมีใบอนุญาตจากกรมอุทยานแห่งชาติ ผู้นำด้านการดำน้ำตื้น ดำน้ำลึก ต้องมีประกาศนียบัตร หากสถานประกอบการใดไม่มีใบอนุญาตควรต้องปรับปรุง และจัดส่งเจ้าหน้าที่ของสถานประกอบการมาร่วมการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.1.3 สรุปผลการศึกษาตามคำถามการวิจัยข้อที่ 3

การกำหนดแนวทางการพัฒนาแรงงาน สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้างให้ได้มาตรฐาน และตรงต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการในสาขาต่างๆ มีความต้องการแรงงาน ดังนี้

1) ผู้ประกอบการที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ ต้องการแรงงานที่ทำหน้าที่ต้อนรับ หรือ ประชาสัมพันธ์สามารถโต้ตอบภาษาอื่นที่มีใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาเยอรมัน รัสเซีย สแกนดิเนเวีย จีน และญี่ปุ่น และต้องการให้มีการอบรมบุคลิกภาพเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ

2) ผู้ประกอบการด้านผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ ต้องการแรงงานที่มีความสามารถโต้ตอบภาษาต่างประเทศได้ กรณีเป็นผู้นำกิจกรรมที่มีความเสี่ยง ควรมีใบรับรองคุณภาพจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประกอบการนำเที่ยว ต้องผ่านการฝึกอบรมจาก ททท. ผู้ประกอบการเรือทัวร์ ต้องมีใบอนุญาตจากกรมการขนส่งทางน้ำและทรัพยากร ผู้ประกอบการเดินป่า ต้องมีใบอนุญาตจากอุทยานแห่งชาติ ผู้นำในการดำน้ำตื้น-ลึก ต้องมี ประกาศนียบัตรหรือกำหนดอายุหรือประสบการณ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เพื่อให้แนวทางการพัฒนาแรงงานบรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ ควรมีการ กำหนดเป็นนโยบายถึงแนวทางในการพัฒนาแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง โดย โครงการพัฒนาบุคลากรจะมีหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับสาขาที่ผู้ประกอบการต้องการ รวมถึงหา แรงงานมาสนับสนุนการจัดการด้านระบบสาธารณสุข และเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอาจมีการตรา เป็นกฎหมาย เพื่อให้สถานประกอบทุกแหล่งท่องเที่ยวมีการปฏิบัติภายใต้มาตรฐานเดียวกัน

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงต้องพิจารณา จากโครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง และอุปสงค์ของผู้ประกอบการที่ต้องการแรงงานประเภทต่างๆ ซึ่งอุปสงค์ของแรงงานจะเป็นสิ่งกำหนดอุปทานแรงงานนั่นเอง

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 ด้านอุปทาน

1) อุปทานการท่องเที่ยว โดยที่อุปทานการท่องเที่ยวบนเกาะช้างเป็นทรัพยากรจาก ธรรมชาติ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ (non – renewable resource) จึงเป็น ทรัพยากรที่มีปริมาณ (อุปทาน) คงที่ (fixed supply) หากมีการใช้หมดสิ้นไปแล้วก็จะมี ทรัพยากรเหล่านั้นเหลือให้แก่คนรุ่นต่อไป ทรัพยากรเหล่านี้ได้แก่ ภูมิทัศน์ ทัศนียภาพ อากาศ บริสุทธิ์ และความเงียบสงบ ซึ่งเกาะช้างมีทรัพยากรจากธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดใจ

นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวทั้งเชิงพาณิชย์และเชิงคร่ำเรื้อน รวมถึงนักท่องเที่ยวควรเอาใจใส่กับการรักษาสภาพความเป็นธรรมชาติของเกาะช้างไว้ไม่ให้เหมือนเช่นเกาะอื่นๆ ซึ่งเมื่อความเจริญทางวัตถุเข้าไปชุมชนแล้ว ส่งผลให้ชุมชนเจริญขึ้นแต่ธรรมชาติและวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนจะสลายและถูกกลืนไปกับความเจริญทางวัตถุ ความเป็นธรรมชาติก็จะสลายไปด้วย

2) อุปทานแรงงาน อุปทานแรงงานสำหรับสนองความต้องการการท่องเที่ยวบนเกาะช้างนั้น อาจมีการหมุนเวียนระหว่างสถานประกอบการได้ เนื่องจากทักษะด้านแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวจะเกิดจากประสบการณ์และจะติดตัวแรงงานตลอดไป ตลาดแรงงานสำหรับอุปทานการท่องเที่ยวเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ หากสถานที่ใดขาดแคลนแรงงาน จะมีแรงงานจากสถานที่อื่นเข้ามาตอบสนองการทำงานโดยทันที

5.2.2 ด้านอุปสงค์

1) อุปสงค์การท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับเกาะช้างนั้นนักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แรงงานต่างๆ ที่ให้บริการตอบสนองการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง จึงควรตระหนักถึงการรักษาสภาพธรรมชาติของเกาะช้างเป็นประการหลัก

2) อุปสงค์แรงงาน ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการการท่องเที่ยว ย่อมสะท้อนอุปทานแรงงานที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ต้องจัดเตรียมรองรับสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้น การที่นักท่องเที่ยวต้องการมาพักผ่อน ซึ่งต้องการทั้งความสงบสุข ความพึงพอใจ และความปลอดภัย สถานประกอบการจึงควรจัดหาแรงงานให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม ซึ่งทางการได้มีการกำหนดไว้ อุปทานแรงงานด้านการท่องเที่ยวจึงสร้างขึ้นมาจากอุปสงค์แรงงานของนักท่องเที่ยว การสร้างอุปทานแรงงานจึงต้องพิจารณาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว (หรือผู้บริโภค) เป็นหลัก

5.2.3 ผลการศึกษา

จากการศึกษาอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างพบว่า โครงสร้างแรงงานบนเกาะช้างร้อยละ 40.92 เป็นแรงงานผู้ประกันตน และโดยที่ธุรกิจบนเกาะช้างจะเป็นการท่องเที่ยวทั้งหมด ดังนั้น แรงงานผู้ประกันตนทั้งหมดจึงอยู่ในภาคการท่องเที่ยว และคาดว่าจะยังมีแรงงานอีกจำนวนมากที่ไม่ได้เป็นผู้ประกันตนแต่ทำงานอยู่ในธุรกิจการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม เกี่ยวกับแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น ผู้ประกอบการจะต้องการแรงงานที่มีทักษะที่มิใช่ภาษาอังกฤษ ด้านผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ ต้องการพัฒนาภาษาด้านการปฏิบัติมากกว่าด้านทฤษฎี กรณีนี้นักท่องเที่ยวต้องการให้มีการจัดระเบียบทักษะแรงงานให้มีมาตรฐานในการดูแลนักท่องเที่ยวในระหว่างดำเนินกิจกรรมที่มี

ความเสี่ยง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีความเห็นว่า ควรมีการร่วมมือในการพัฒนาแรงงานด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม ใดก็ตาม แนวทางในการพัฒนาแรงงานควรกำหนดเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการในแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยวตามที่กลุ่มตัวอย่างนำเสนอ และเพื่อให้การพัฒนาแรงงานด้านการท่องเที่ยวเกิดประสิทธิผล จึงควรจัดการอบรมพัฒนาบุคลากรภายใต้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสถานประกอบการ ทั้งนี้ควรกำหนดเป็นนโยบายและตราเป็นกฎหมายเพื่อให้มีการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1) ด้านโครงสร้างแรงงาน จากกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างจากสถานการณ์จริง คาดว่า จำนวนแรงงานซึ่งเป็นผู้ไม่ประกันตน จะสูงกว่าสถิติที่หน่วยงานราชการรวบรวมไว้ โดยอาจเป็นทั้งแรงงานต่างชาติที่เข้ามาในรูปแบบการท่องเที่ยวแต่มาทำธุรกิจ ตัวแทนการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง หรือเป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานในลักษณะลักลอบ กรณีนี้ จึงควรมีหน่วยงานทำหน้าที่ตรวจสอบแรงงานบนเกาะช้างให้มีความถูกต้อง เพื่อความเป็นระเบียบทางสังคม ความปลอดภัยทั้งด้านปัญหาอาชญากรรมและสุขอนามัย

2) ด้านการพัฒนาคุณภาพแรงงาน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ พบว่า แรงงานที่ต้องการพัฒนาให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง คือ แรงงานที่มีทักษะด้านภาษาที่มีใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาเยอรมัน สเปนดิเนเวีย รัสเซีย ญี่ปุ่น และจีน และต้องการให้แรงงานมีบุคลิกภาพดี ส่วนผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ต้องการให้มีการพัฒนาด้านภาษาด้วยการให้ชาวต่างชาติมาฝังตัวอยู่กับคนท้องถิ่นแทนการจัดผู้มาสอน ด้านนักท่องเที่ยวต้องการให้มีการควบคุมมาตรฐานคุณภาพแรงงานที่นำเที่ยวทั้งบนบกและในน้ำ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพแรงงานทั้งหลายนี้ ควรเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก และให้ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมสนับสนุน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า มีความต้องการบุคลากรที่มีทักษะภาษาที่มีใช้ภาษาอังกฤษ จึงเป็นการสมควรที่จะมีการจัดบุคลากรที่มีความชำนาญที่มีใช้ภาษาอังกฤษมาสอนแก่ผู้ประกอบการในทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษาเยอรมัน รัสเซีย สเปนดิเนเวีย จีน และญี่ปุ่น เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่เข้าใจและสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

2) ควรมีการควบคุมคุณภาพแรงงานที่ให้บริการในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายได้ เช่น กิจกรรมที่อยู่ในน้ำ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว อันจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะช้างมากขึ้น

3) กรณีขยะเป็นปัญหาของทุกสถานที่ท่องเที่ยว แต่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบต้องหาทางแก้ไขปัญหaxyให้บรรเทาและลดลง เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทย-ชาวต่างประเทศเกือบทุกรายจะเน้นปัญหาขยะ ทั้งนี้ อาจใช้แนวทางจิตวิทยาการจับฉลากชิงโชค เช่น กรณีขยะที่มารีนา เบย์ ของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมประการหนึ่ง

4) ควรส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพ เช่น การนวดแผนไทย การทำสปา เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มายังเกาะช้างด้วยเหตุผลความเป็นธรรมชาติของเกาะช้าง โครงการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งต้องการอากาศที่บริสุทธิ์และความสุขกายสุขใจ จึงเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การเพิ่มแรงงานในส่วนนี้จึงควรได้รับการพิจารณา

5) การส่งเสริมด้านวัฒนธรรมไทย เช่น การจัดหลักสูตรอบรมการทำอาหารไทย ให้แก่ชาวต่างชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติสนใจอาหารไทย ซึ่งมีรสชาตินุ่มนวลและมีสมุนไพรปรุงในอาหาร หรือการจัดอบรมด้านการร่ววงมาตรฐานไทย ทั้งนี้ เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของไทยประการหนึ่ง

6) ทางภาครัฐให้ความสนใจในสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้าข้างถนน ป้ายบอกทาง เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและผู้สัญจร รวมถึงการมีการจำกัดความเร็วในการขับขี่ยานพาหนะ และลงโทษโดยการปรับ เมื่อฝ่าฝืนกฎระเบียบที่กำหนดไว้

สรุปบทที่ 5 คณะผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยในบทที่ 1 บทที่ 2 บทที่ 3 และบทที่ 4 ไว้ในส่วนแรกของบทที่ 5 สำหรับบทที่ 5 สรุปผลการอภิปรายได้ดังนี้

ในด้านอุปทานการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรที่ไม่อาจสร้างขึ้นใหม่ได้ อุปทานแรงงานที่ทำงานบนเกาะช้าง จึงควรมีความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพความเป็นธรรมชาติของเกาะช้าง และคุณภาพแรงงานด้านการท่องเที่ยวจะมีทักษะไม่ต่างกัน ตลาดแรงงานจึงมีลักษณะเป็นตลาดสมบูรณ์ จึงไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

ส่วนด้านอุปสงค์แรงงานนั้น ถูกกำหนดโดยนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการการท่องเที่ยว สถานประกอบการจึงควรพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพสอดคล้องความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ

สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ภาครัฐบาลควรมีมาตรการในการตรวจสอบแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อจัดทำสถิติอันจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเป็นการจัดระเบียบทางสังคมกรณีแรงงานต่างชาติ รวมถึงภาครัฐบาลและผู้ประกอบการอาจร่วมกันพัฒนาคุณภาพแรงงานด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเดียวกับระดับสากล

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ควรพัฒนาบุคลากรในสาขาที่ขาดแคลน ควรควบคุมมาตรฐานแรงงานสำหรับผู้นำกิจกรรมที่มีความเสี่ยง เช่น กิจกรรมในน้ำ ควรแก้ไขปัญหาขยะ ควรส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ จัดหลักสูตรการทำอาหารไทย และควรปรับปรุงระบบสาธารณสุขภาค

บรรณานุกรม (References)

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (27-28 สิงหาคม 2550). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว*. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. 27-28 สิงหาคม 2550 ณ โรงแรมทวินโลดส์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- กมลวรรณ ณ บางช้าง. (2546). การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตแบบยั่งยืน. สารานุกรมเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). สถิตินักท่องเที่ยวและรายได้จังหวัดตราดและหมู่เกาะ. ตราด: ผู้แต่ง.
- กันยรัตน์ ศรีจันทร์. (2548). *การรับรู้ของผู้มาเยือนต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของหมู่เกาะช้างจังหวัดตราด*. รายงานวิจัย.
- กิ่งอำเภอกะชัง. (2538). *รายงานสรุปกิ่งอำเภอกะชัง ปีพ.ศ. 2538*. ตราด: ตราดการพิมพ์.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2545-2546). *การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ให้ชุมชนเกาะช้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง*. รายงานวิจัย.
- จงพิศ กนกโชติ และสมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร. (2532). *สภาพแรงงานในกิจการโรงแรมของภาคใต้*. รายงานวิจัย.
- จุฑา มั่นสไพบูลย์. (2537). *การวิเคราะห์ตลาดแรงงาน : แนวคิดเชิงทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาวดี จันทร์เทวาลิขิต. (2547). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง: กรณีศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร กิ่งอำเภอกะชังใต้ จังหวัดตราด*. รายงานวิจัย.
- ฉัตรชัย ปานเพ็อง. (2543). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์. (2542). *การจัดการ การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว*. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดารารัตน์ อานันชนะสูงศ์. (2543). *เศรษฐศาสตร์การพัฒนา*. ประมวลสาระชุดวิชา หน่วยที่ 1-5 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ดู๋ย ชุมสาย, หม่อมหลวง และณิพนธ์ พรหมโยธี. (2527). *ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ทช. จัดระเบียบท่องเที่ยวใหม่. (27 ตุลาคม 2549). *ไทยรัฐ*, หน้า 11.
- นภา จันทรตรี. (2545). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวบนเกาะช้างจังหวัดตราด. ภาคนิพนธ์ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิพัทธ์ สระฉันทพงษ์. (2544). *รวมคำแถลงนโยบายของรัฐบาล ตั้งแต่คณะแรกจนถึงคณะปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: หอสมุดรัฐสภา.
- นิลชนก ดีอินทร์. (2545). การส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก. สารนิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นිරนาท แก้วประเสริฐ. (2549). อุปสงค์นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางสู่อินโดจีน. คุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. (2546). *ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานของแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น: การศึกษาในกลุ่มประชาคม (civic group) ภาคเหนือตอนบน*. รายงานวิจัย
- เพอริ์เกาะช้างแข่งชิงลูกค้ำ โหมโปรโมชัน-ระบบสมาชิก. (23-25 เมษายน 2550). *ประชาชาติธุรกิจ*, หน้า 18.
- ปิยมิตร ปัญญา. (18 สิงหาคม 2550). “ขยะที่ มารินา เบย์”. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.
- พิมลพรรณ ลาภยงยศ. (2541). การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น: กรณีศึกษาเกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิงศาลปกครองฟ้องกรมอุทยานฯ เอกชนเชียงใหม่จี้ยกเลิกค่าธรรมเนียม. (16 – 19 สิงหาคม 2550). *ประชาชาติธุรกิจ*, หน้า 32.
- ภาวิณีญ์ เจริญยิ่ง. (10 กุมภาพันธ์ 2550). “เดอะสปา เกาะช้าง รีสอร์ท จับตลาดคนรักสุขภาพ”. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.
- เดือน ‘นักดำน้ำ’ ระวังอันตรายบนเย็นเยือกเจอปรากฏการณ์ IOD. (10 มีนาคม 2550). *มติชนรายวัน*, หน้า 7.
- คลื่นทะเล ‘เกาะช้าง’ พัดรุนแรง นักท่องเที่ยว ‘ตาย’ เสียภาพพจน์. (30 สิงหาคม 2550). *มติชนรายวัน*, หน้า 7.

- ยุทธวงศ์ วงษ์ทอง. (27 เมษายน 2550). “ได้ร่วมช้าง วันตราดรำลึก”. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.
- เรณู สุขารมณ์. (2532). *เศรษฐศาสตร์กำลังคน หน่วยที่ 9-15*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดน่าน*. ทูลสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปี 2545.
- วุฒิเทพ อินทปัญญา และจำลอง อติกุล. (2528). *รายงานการวิจัย เรื่องผลทางด้านเศรษฐกิจ ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สร อักษรกุล. (15 สิงหาคม 2550). “อีกทางเลือกของเกาะช้าง”. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.
- สุภาพร หวานเสนาะ. (11 มีนาคม 2550). *หนีร้อนไปเกาะกูด อันดามันทะเลตะวันออก*. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.
- สันทัด เสริมศรี. (2529). *รายงานวิจัย เรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2549). *รายงานสถิติจังหวัด 2549*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานสถิติจังหวัดตราด. (2549). *รายงานสถิติจังหวัด*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดตราด. (2549). *โครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง พ.ศ. 2548*. ตราด: ผู้แต่ง.
- Epperson, A. (1983). Why People travel. *Leisure Today*, April 1983.
- Fleisher, Belton M. & Kniesner, Thomas J. (1984). *Labor Economics: Theory, Evidence and Policy*. 3rded. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Froyen, Richard T. & Low, Linda. (2001). *Macroeconomics: An Asian Perspective*. New York: Prentice-Hall Inc.
- Pindyck, R. S. & Rubinfeld, D. L. (1995). *Microeconomics*. 6thed. London: Prentice-Hall Inc.
- Sinclair, M Thea and Stabler, Mike. (1997). *The Economic of Tourism*. London: Routledger.
- Tribe, John. (1995). *The Economics of Leisure and Tourism*. London: Martins the Printers Ltd.

ภาคผนวก ก. บทความการวิจัย

โครงการอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง
กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

Labor Supply for Sustainable Nature-based Tourism Activities in KO CHANG Area,
KO CHANG Sub-district, TRAT Province

วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ

นิรนาท แก้วประเสริฐ

สุขสมัย สุทธิบัติ

Wallada Wiwatpanashart

Neeranart Kaewprasert

Suksmai Sutthibodee

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาถึงอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง การศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ (1) ศึกษาโครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง พบว่า ธุรกิจบนเกาะช้าง คือ การท่องเที่ยว ดังนั้น แรงงานบนเกาะช้างทั้งหมดจึงเป็นแรงงานที่อยู่ในภาคการท่องเที่ยว เป็นแรงงานผู้ประกันตนร้อยละ 59.08 ที่เหลือเป็นแรงงานนอกระบบทั้งที่เป็นคนท้องถิ่นและคนต่างชาติที่แอบแฝงมาทำงาน (2) ศึกษาความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการ ผู้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่า แรงงานทั่วไปจะไม่ขาดแคลน ยกเว้น จะมีความต้องการแรงงานที่เชี่ยวชาญในภาษารัสเซีย สแกนดิเนเวีย เยอรมัน จีน และญี่ปุ่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวสัญชาติเหล่านี้เข้ามาท่องเที่ยว ต้องการแรงงานที่จะเป็นศูนย์กลางประชาสัมพันธ์ แรงงานในการกำจัดขยะ และแรงงานที่ดูแลด้านสาธารณสุขโรค (3) แนวทางในการพัฒนาแรงงานเพื่อการท่องเที่ยว นั้น ควรมีการกำหนดเป็นนโยบายให้มีการปฏิบัติ ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากลภายใต้ความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและสถานประกอบการในการพัฒนาบุคลากร และประการสำคัญควรมีการตราเป็นกฎหมาย เพื่อให้การพัฒนาแรงงานด้านการท่องเที่ยวของทั้งประเทศเป็นไปในมาตรฐานและระบบเดียวกัน

Abstract

The purpose of the study is to investigate the labor supply for sustainable nature - based tourist activities in the Chang Island area. The findings in each of the three parts of the study are briefly stated as follows: (1) Labor structure on Chang Island. It has been found that the major business on

Chang Island is tourism. Accordingly, all the labor force on Chang Island is in the tourist sector. About 59.08% of whom were insurers, and the rest - both local people and illegal immigrants - are outside the system. (2) Labor demand as perceived by tourist business operators or tour guides, Thai and foreign tourists, and public officers. It has been found that there is no scarcity of labor in general. However, there is a strong demand for those who are fluent in Russian, Scandinavian languages, German, Chinese, and Japanese to render services to tourists with such nationalities. Besides, there is demand for labor to work for public relations centers and for the garbage disposal activity, and for public utilities maintenance. (3) Labor development for tourism. A policy should be set and implemented. The tourism personnel should be developed to meet the international standards under the cooperation between the public agencies and the enterprises. More importantly, a law should be passed to apply the same system to develop tourism labor nationwide to reach the same standards.

คำนำ

เป้าหมายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลทุกประเทศ คือ การสร้างความกินดีอยู่ดีแก่ประชาชน ให้มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้น้อยที่สุด แนวทางหนึ่ง คือ การแสวงหารายได้ในรูปการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปต้องการและแสวงหาการพบเห็นสิ่งแปลกใหม่จากวิถีการดำเนินชีวิตของตน วัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม และภูมิประเทศในประเทศอื่นที่แตกต่างจากประเทศของตน

การท่องเที่ยวของประเทศไทย เริ่มได้รับการส่งเสริมและปรากฏอยู่ในนโยบายรัฐบาลสมัย นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (16 ธันวาคม 2481-7 มีนาคม 2485) (นิพัทธ์ สระฉันทพงษ์, 2544 : 47-53) และต่อมา ได้มีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1-10 (พ.ศ. 2504-2554) รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยจึงเพิ่มตลอดมา ขณะเดียวกัน ประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศในโลกต่างพยายามหามาตรการกีดกันทางการค้า รวมถึงการรวมกลุ่มกำหนดปริมาณการผลิตสินค้าเพื่อผลักดันให้ ราคาสูงขึ้น (เช่น การรวมกลุ่มการผลิตน้ำมันขององค์การประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน-OPEC) สิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศที่ได้รับผลกระทบมีรายได้ลดลง จึงหาทางออกโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังเช่นกรณีประเทศไทย ได้มีการนำนโยบายมาส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2541-2542 (AMAZING THAILAND 1998-1999) ซึ่งมีผลทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 231,801 ล้านบาทใน พ.ศ. 2540 เป็น 254,286 ล้านบาทใน พ.ศ. 2541 หรือเติบโตร้อยละ 9.7 ([http: www.tat.or.th](http://www.tat.or.th) ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2548)

โดยที่การท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมเชื่อมโยงไปยังอุตสาหกรรมอื่นๆ ภายในประเทศ เช่น ธุรกิจพักรวม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจสินค้าที่ระลึกและเสื้อผ้า ธุรกิจเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการใช้งานในประเทศเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ประกอบการแปรรูป และให้บริการ ขณะเดียวกันประเภทของการท่องเที่ยวได้ขยายตัวออกไปในด้านต่างๆ มากขึ้น เช่น จากการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม มาสู่การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติหรือภูมิประเทศที่ยังคงเป็นธรรมชาติ สำหรับ

สถานที่ท่องเที่ยวของไทยที่ยังคงมีความเป็นธรรมชาติ ซึ่งมีทั้งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มาเยี่ยมเยือนมากที่สุดแห่งหนึ่งในปัจจุบัน คือ เกาะช้าง จังหวัดตราด

รัฐบาลได้ประกาศให้เกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียงเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 ส่งผลให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างขยายตัวอย่างรวดเร็ว ธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จึงเติบโตตอบสนองการเข้ามาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การจ้างงานจึงกระจายไปยังธุรกิจที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ได้มีการหลั่งไหลของแรงงานสาขาต่างๆ เข้ามา ยังเกาะช้างมากขึ้น เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ขยายตัว แต่เนื่องจากเกาะช้างมีธรรมชาติเป็นปัจจัยดึงดูด การท่องเที่ยว หากการท่องเที่ยวขยายตัวมากเกินไป และกรรมมีแรงงานต่างถิ่นเข้ามาประกอบธุรกิจบนเกาะช้าง ย่อมส่งผลให้ความเป็นธรรมชาติของเกาะช้างจะลดลงและจะหายไป ซึ่งหมายถึงการทำลายโอกาสการเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเกาะช้าง ดังนั้นแรงงานที่เข้ามาทำงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง จึงควรมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพความเป็นธรรมชาติบนเกาะช้าง ขณะเดียวกันผู้ประกอบการใน ธุรกิจการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพแรงงานในกิจกรรม การท่องเที่ยว ให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล และส่งเสริมให้แรงงานในสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการรักษา ธรรมชาติบนเกาะช้างด้วย จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จึงนำมาสู่ความสนใจในการศึกษาเรื่อง อุปทาน แรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัด ตราด

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายหลัก คือ ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ซึ่งเป็นแหล่งที่ต้องการอุปทานแรงงานในด้านผู้ให้บริการ และเพื่อให้ทราบรายละเอียดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอุปทาน แรงงานที่นักท่องเที่ยวต้องการ คณะผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม การท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ทั้งนี้ เป็นการพิจารณาด้านอุปสงค์แรงงานหรือความต้องการแรงงานที่ตอบสนอง นักท่องเที่ยว หรือด้านผู้รับบริการ จุดประสงค์เพื่อที่จะทำให้อุปทานแรงงานสามารถตอบสนองอุปสงค์ แรงงานได้

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารของหน่วยงานภาครัฐ (ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด) เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยต่างๆ

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามเชิงลึกเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหลัก 1 กลุ่ม (คือ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว) และกลุ่มตัวอย่างสนับสนุนอีก 3 กลุ่ม (คือ กลุ่มผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย – ชาวต่างประเทศ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนการบันทึกเสียง และถอดความการสัมภาษณ์นำมาเรียบเรียงตามประเด็นต่างๆ

สำหรับจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่มตัวอย่างนั้น คณะผู้วิจัยพิจารณาจากเนื้อความในการให้สัมภาษณ์ โดยหากครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาเพียงพอแล้ว ก็จะไม่สัมภาษณ์เพิ่มในกลุ่มตัวอย่างนั้นอีก

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยที่การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล จึงเป็นการวิเคราะห์พรรณนา และสถิติพรรณนา ในประเด็นต่าง ดังนี้

1. โครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ
 - 2.1 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว
 - 2.2 กลุ่มผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์
 - 2.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย – ชาวต่างประเทศ
 - 2.4 กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
3. แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างให้ได้มาตรฐาน และตรงต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถตอบผลการศึกษาและคำถามการวิจัยได้ดังนี้

โครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง

แรงงานที่มีการจดทะเบียนราษฎรบนเกาะช้างมีเพียง 5,915 คน (พ.ศ. 2548) เป็นชายร้อยละ 51.85 และหญิงร้อยละ 48.15 จำแนกประชากรเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรงงาน (อายุ 15-64 ปี) มีจำนวน 4,165 คน หรือร้อยละ 70.41 ของประชากรบนเกาะช้าง ส่วนที่เหลือคือกลุ่มประชากรที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน (อายุต่ำกว่า 15 ปี และ 65 ปีขึ้นไป)

ประชากรบนเกาะช้างประกอบอาชีพประมงและสวนผลไม้ หลังจากการท่องเที่ยวได้ขยายตัวเข้าสู่เกาะช้าง ทำให้ประชาชนบนเกาะช้างมีอาชีพเสริม คือ การให้บริการด้านการท่องเที่ยว ทั้งการจัดที่พักเรือนรม (home stay) การจัดเรือนำชมรอบเกาะ การพานักท่องเที่ยวตกปลา ตกปลาหมึก ชมป่าโกงกาง เป็นต้น

ประชากรบนเกาะช้างได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก ในฤดูกาลท่องเที่ยว

จากการที่การท่องเที่ยวขยายตัวมาถึงเกาะช้าง และเกาะช้างมีปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ คือ ความสมบูรณ์ของธรรมชาติทั้งป่าเขา ทะเล และน้ำตก ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากการใช้กระแสไฟฟ้าของภาคธุรกิจ และการใช้ไปรษณีย์ต่างประเทศของเกาะช้างเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้จะดึงดูดแรงงานจากท้องถิ่นใกล้เคียงและแรงงานที่ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจากแหล่งอื่น ๆ ให้เข้ามาแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยวบนเกาะช้างด้วย แรงงานบนเกาะช้างจึงประกอบไปด้วยแรงงานผู้ประกันตน หรือแรงงานในระบบจำนวน 1,913 คน หรือร้อยละ 40.92 ขณะที่แรงงานซึ่งไม่ประกันตน หรือแรงงานนอกระบบมีจำนวน 2,762 คนหรือร้อยละ 59.08 อย่างไรก็ตาม แรงงานซึ่งไม่ประกันตนนี้อาจมีอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้จดทะเบียนราษฎร โดยอาจย้ายเข้ามาจากถิ่นอื่น ซึ่งอาจเป็นการชั่วคราวหรือถาวร และแรงงานเหล่านั้น อาจจะทำงานในสถานประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียนการค้าจึงไม่มีการประกันตน สถิติแรงงานจึงรวบรวมจากที่มีการจดทะเบียนราษฎรเท่านั้น ขณะเดียวกัน ไม่มีหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานใดจัดทำสถิติการจ้างแรงงานในด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

บทบาทของผู้ประกอบการในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้าง

คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ประกอบการด้านที่พักอาศัย(เชิงพาณิชย์ เช่น ประเภทโรงแรม) และกลุ่มผู้ประกอบการด้านที่พักอาศัย (เชิงครัวเรือน ประเภทเรือนแรม) กลุ่มสถานประกอบการธุรกิจตัวแทน (agency) สถานประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สรุปผลความต้องการแรงงานของผู้ประกอบการในสาขาต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ประกอบการด้านที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ มีความเห็นว่า แรงงานในการให้บริการทั่วไปของสถานประกอบการไม่ขาดแคลน หากจะขาดแคลนก็จะสามารถเรียกหาแรงงานเพิ่มได้จากสถานประกอบการในเครือข่ายที่อาจจะอยู่นอกเกาะช้างหรือสถานประกอบการอื่นได้ เนื่องจากทักษะของแรงงานด้านการท่องเที่ยวจะไม่แตกต่างกัน สำหรับแรงงานที่ต้องการเพิ่มคือ แรงงานที่สามารถได้ตอบ ในภาษาอื่น ที่มีใช้ภาษาอังกฤษ เนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาจากประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเพิ่ม มากขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวชาวรัสเซีย เยอรมนี กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ญี่ปุ่น เกาหลี และจีน เป็นต้น บุคลากรที่ต้องการจึงเป็นเจ้าหน้าที่แผนกต้อนรับ ขณะเดียวกัน ทางสถานประกอบการได้จัดให้มีการอบรม ด้านพัฒนาบุคลิกภาพของพนักงานด้วย

1.2 สำหรับผู้ประกอบการด้านที่พักอาศัยเชิงครัวเรือนนั้น ไม่มีปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือน แต่มีปัญหาในด้านการได้ตอบบ้าง จึงต้องการให้ภาครัฐจัดเจ้าหน้าที่มาอบรมด้านภาษาที่จำเป็น การแนะนำวิธีการปรับปรุงการให้บริการที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

1.3 สถานประกอบการธุรกิจตัวแทน (agency) มีความเห็นว่า การให้บริการของแต่ละตัวแทนบางครั้งไม่มีมาตรฐานเดียวกัน โดยการใช้ราคาต่ำเป็นแรงดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ธุรกิจตัวแทนบางรายจะไม่ดำเนินการพานักท่องเที่ยวไปในกิจกรรมต่าง ๆ แต่จะส่งต่อให้แก่บริษัทจัดนำเที่ยว หรือส่งต่อ

ให้แก่ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ต่อไป สำหรับธุรกิจตัวแทนบนเกาะช้างพบว่า มีชาวต่างชาติของประเทศทางตะวันตกเข้ามาดำเนินการธุรกิจตัวแทนมาก ชาวต่างชาติเหล่านี้ เป็นตัวแทนรับนักท่องเที่ยวจากชาติต่าง ๆ เข้ามาท่องเที่ยวบนเกาะช้างโดยทำตนเสมือนเป็นนักท่องเที่ยวและใช้ชื่อชาวไทยเป็นผู้ดำเนินการ บางรายเข้าไปในโรงแรมทำตัวเสมือนเป็นนักท่องเที่ยวแต่เข้าไปหาลูกค้านักท่องเที่ยวในโรงแรมโดยใช้ความได้เปรียบทางด้านภาษา ผู้ประกอบการธุรกิจตัวแทนจึงต้องการให้ภาครัฐมีเจ้าหน้าที่เข้ามาควบคุมชาวต่างชาติที่เข้ามาทำธุรกิจแข่งกับชาวไทย ประเด็นเหล่านี้คณะผู้วิจัยได้รับเพียงการบอกเล่าเท่านั้น เนื่องจากผู้ให้รายละเอียดเกรงว่าจะไม่มีความปลอดภัยในตนเอง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ พบว่า ผู้นำกิจกรรมจะมีปัญหาในด้านการอธิบายรายละเอียดสิ่งที่พบเห็นเป็นภาษาอังกฤษ และจะมีปัญหากรณีนักท่องเที่ยวมาจากประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษและอาจทำให้เสียลูกค้านักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผู้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวบนบก เช่น เดินป่า ผู้นำกิจกรรมควรมีความรู้ทางด้านพืชพันธุ์สมุนไพรต่าง ๆ ประโยชน์และโทษของพืชเหล่านั้น การดูแลควรมีความรู้เกี่ยวกับนก ควรมีความรู้เกี่ยวกับการเดินป่า เพื่อไม่ให้หลงทาง และควรมีการอบรมจากกรมอุทยานแห่งชาติในเส้นทางพานักท่องเที่ยวชมป่าโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ จะมีเหตุผลในการมาทำงานบนเกาะช้าง คือ

- 2.1 เป็นคนท้องถิ่นและรักเกาะช้าง
- 2.2 ต้องการกลับมาทำงานใกล้ชิดครอบครัว
- 2.3 มีครอบครัวบนเกาะช้าง
- 2.4 ตามญาติที่อพยพมาทำงานบนเกาะช้าง
- 2.5 ชอบงานบริการการท่องเที่ยว
- 2.6 เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ผู้นำกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นคนท้องถิ่น เนื่องจากมีความรอบรู้ในด้านภูมิทัศน์ และใช้ประสบการณ์จากการเป็นชาวประมง จึงสามารถพายเรือนำนักท่องเที่ยวชมป่าโกงกางและหิ่งห้อยได้ แต่ผู้นำกิจกรรมยังคงมีปัญหาด้านการโต้ตอบทั้งภาษาอังกฤษและภาษาอื่นที่มีใช้ภาษาอังกฤษ ต้องการให้ภาครัฐส่งชาวต่างชาติมาฝึกตัวอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้ดีกว่าการส่งเจ้าหน้าที่มาอบรมเป็นครั้งคราว

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยว จุดประสงค์การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวเป็นผู้มาใช้บริการแรงงาน ดังนั้น การศึกษาอุปทานแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวจึงควรศึกษาด้านอุปสงค์หรือความต้องการ เพื่อจะได้มีการจัดเสนาอุปทานแรงงานหรือปริมาณแรงงานแต่ละประเภทสำหรับสนองอุปสงค์หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

นักท่องเที่ยวจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1 นักท่องเที่ยวชาวไทย มีความเห็นว่า ทุกกิจกรรมที่มีความเสี่ยงควรมีผู้ควบคุมกิจกรรมที่ได้ใบรับรองคุณภาพหรือมาตรฐาน กรณีการเดินป่า ผู้นำกิจกรรมควรดูน้ำเป็นว่า น้ำป่าจะหลากมาเมื่อไหร่ ควรมีการอบรมสถานประกอบการด้านการร่วมมือกันรักษาความสะอาด มีความจริงใจต่อลูกค้า ควรจัดทำที่พักให้เป็นธรรมชาติ ภาครัฐควรจัดเจ้าหน้าที่มาจัดระเบียบการจราจร ดูแลบริการไฟฟ้าสาธารณะให้ทั่วถึง

รวมถึงการจัดเจ้าหน้าที่ดูแลการซ่อมบำรุงถนนให้มีความปลอดภัย ควรอบรมพนักงานให้บริการว่าควรปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยให้เสมอเท่ากับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ด้านขยะ ควรมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐร่วมกับตัวแทนเอกชนในการดูแลขยะทิ้งเกาะ ให้จัดตั้งถังขยะจำนวนมากถังขึ้นและกระจายไปยังจุดต่าง ๆ ทั้งถนนสายหลัก บริเวณริมหาด และในป่าเขา

ในด้านการรักษาธรรมชาติบนเกาะช้างนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่า ภาครัฐควรควบคุมการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ซึ่งจะเป็นการทำลายภูมิทัศน์ความเป็นธรรมชาติของเกาะช้าง และควรอนุรักษ์สภาพการดำรงชีวิตของคนท้องถิ่นทั้งด้านการประมง และการทำสวนเกษตรผลไม้ให้คงอยู่เช่นเดิม พร้อมทั้งให้คนท้องถิ่นเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการรักษาธรรมชาติบนเกาะช้าง เพราะหากธรรมชาติบนเกาะช้างถูกทำลายไปอันเนื่องมาจากมีการใช้ประโยชน์แต่ขาดการดูแล จะส่งผลให้เกาะช้างจะไม่มีธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนอีกต่อไป

3.2 นักท่องเที่ยวต่างชาติ นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความเห็นว่ากิจกรรมที่อยู่บนบกทั่วไปอาจไม่มีอันตราย แต่กิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในน้ำควรมีเสื้อชูชีพตลอดเวลา ควรมีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราดูแลการขับขี้อายานยนต์ซึ่งไม่สวมหมวกกันน็อค

ในด้านขยะ นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความเห็นว่าภาครัฐและเอกชน ควรจัดการแรงงานมาเก็บขยะเพราะนักท่องเที่ยวจะไม่มาเที่ยวในกองขยะ ควรมีวันกำจัดขยะทุกเดือน หรือทุก 3 เดือน และให้รางวัลแก่ผู้เก็บขยะโดยรางวัลนี้ควรให้โดยผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง หรือเก็บจากนักท่องเที่ยว สอนชาวประมงไม่ควรทิ้งขยะของเขาลงจากเรือ นอกจากนั้น ในอุทยานแห่งชาติ ควรมีผู้ผ่านทาง (guide) เพื่อช่วยรักษาอุทยานแห่งชาติและรักษาธรรมชาติ อื่นๆ นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความเห็นว่าการคิดเงิน (charge) ค่าเข้าชมอุทยานแห่งชาติจากนักท่องเที่ยวต่างชาติคนละ 400 บาท แพงเกินไปสำหรับการเข้าชมน้ำตก ต้องการให้มีการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติเช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวไทย

ด้านการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอื่น ๆ กิจกรรมการดำน้ำตื้นและดำน้ำลึก ควรมีการสอนให้ผู้ดำน้ำคำนึงถึงการรักษาธรรมชาติ ขณะเดียวกันคุณภาพและสัดส่วนของผู้ควบคุมดูแลกิจกรรมต่อผู้ดำน้ำควรเป็นไปตามมาตรฐานสากล

4. การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

4.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ ที่นักวิจัยเข้าไปขอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง รวบรวมได้ 30 ราย ประกอบด้วย

- 1) เจ้าหน้าที่ ททท. ที่จังหวัดตราด
- 2) ข้าราชการในกิ่งอำเภอเกาะช้าง
- 3) เจ้าหน้าที่ อบต.
- 4) ตำรวจท่องเที่ยว
- 5) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติฯ
- 6) เจ้าหน้าที่ สพพ.1
- 7) เจ้าหน้าที่ในสำนักงานแรงงานจังหวัดตราด

- 8) เจ้าหน้าที่ในสำนักงานสถิติจังหวัดตราด
- 9) เจ้าหน้าที่ในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดตราด

สรุปผลในแต่ละประเด็นจากแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน บนเกาะช้าง

ได้ดังนี้

- 1) แรงงานในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 5 อันดับแรกที่สำคัญบนเกาะช้าง ได้ ดังนี้
 - 1.1) โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร
 - 1.2) แรงงานของบริษัทจัดการท่องเที่ยว – นำเที่ยว
 - 1.3) แรงงานในกิจกรรมดำน้ำลึก – ตื้น เดินป่า ตกปลา พายเรือ นั่งช้าง
 - 1.4) อาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย
 - 1.5) เจ้าหน้าที่อุทยานฯ
- 2) การกำหนดมาตรฐานแรงงานที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
 - 2.1) ผู้ประกอบการนำเที่ยวต้องผ่านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์จาก ททท.
 - 2.2) ผู้ประกอบการเรือทัวร์ต้องมีใบอนุญาตจากกรมการขนส่งทางน้ำและทรัพยากร
 - 2.3) ผู้ประกอบการเดินป่าต้องมีใบอนุญาตจากอุทยานแห่งชาติ
 - 2.4) ควรผ่านการเรียนรู้การดำน้ำลึก – ตื้น และมีประกาศนียบัตร
 - 2.5) ควรมีการกำหนดอายุ หรือประสบการณ์
 - 2.6) ควรระบุประเภทกิจกรรมใบอนุญาตหรือไม่อนุญาต และต้องมีมาตรฐานและข้อบังคับ
- 3) กรณีไม่มีการกำหนดมาตรฐานแรงงาน หน่วยงานที่ควรรับผิดชอบคือ
 - 3.1) ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันรับผิดชอบ
 - 3.2) ททท.
 - 3.3) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
 - 3.4) การศึกษานอกระบบ
- 4) การพัฒนาคุณภาพแรงงานการท่องเที่ยว ควรดำเนินงานโดย
 - 4.1) แรงงานมัคคุเทศก์ โดย ททท. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
 - 4.2) การเดินป่า โดยอุทยานแห่งชาติฯ ททท.
 - 4.3) การดำน้ำ โดยอุทยานแห่งชาติ ททท. กรมการขนส่งทางน้ำและทรัพยากร
 - 4.4) สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวของเกาะช้าง
 - 4.5) สถาบันการศึกษา
- 5) การอบรมด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ได้มีการดำเนินในด้าน
 - 5.1) การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยว
 - 5.2) การอบรมหลักสูตรการปฐมพยาบาลและการกู้ชีพเบื้องต้น
 - 5.3) การอบรมการบริการนำเที่ยว ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว การให้บริการความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยว

- 5.4) การอบรมของตำรวจท่องเที่ยวเกี่ยวกับความปลอดภัยให้แก่ผู้ประกอบการ
- 5.5) การอบรมการรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูธรรมชาติ
- 5.6) อบรมด้านการกู้ภัย
- 5.7) การอบรมด้านการเก็บขยะได้ทะเล
- 6) การร้องเรียน ปรากฏในด้านต่างๆ ดังนี้
 - 6.1) ความปลอดภัย
 - 6.2) การลักทรัพย์ ของหาย ช้อโกง อาชญากรรม
 - 6.3) ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ราคาอาหาร และที่พัก มีราคาสูงเกินไป
 - 6.4) ปัญหาขยะ และน้ำเสีย
- 7) มาตรการพัฒนาเกาะช้าง ควรดำเนินการดังนี้
 - 7.1) ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชุมวางแผนการจัดการไปในทิศทางเดียวกัน
 - 7.2) ทุกหน่วยงานควรมีความจริงใจและจริงจังในการประสานให้ความร่วมมือกัน
 - 7.3) มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการให้บริการระดับสากล
 - 7.4) ส่งเสริมความร่วมมือกับประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนา และรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ
 - 7.5) ไม่ควรมีกิจกรรมทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น บาร์บีคิว
 - 7.6) นักท่องเที่ยวควรขนขยะกลับหลังจากกลับจากเกาะ และนักท่องเที่ยวควรเสียภาษีขยะ รวมถึงควรมีการแยกประเภทขยะ และรีไซเคิลทุกแห่ง ควรบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งทะเล
 - 7.7) ควรเพิ่มมาตรการป้องกันอุบัติเหตุและความปลอดภัย และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตลอด 24 ชั่วโมง
 - 7.8) ควรกำหนดราคาสินค้า อาหาร และค่าบริการด้านต่างๆ ให้ใกล้เคียงกัน
 - 7.9) ควรมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อให้เข้ามาในเกาะช้าง ไม่เกินปีละ 800,000 คน

การกำหนดแนวทางพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

ในการกำหนดแนวทางพัฒนาแรงงานจะพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

1. สภาพอุปทานการท่องเที่ยว โดยที่การท่องเที่ยวบนเกาะช้างเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แรงงานด้านการท่องเที่ยวทุกแรงงานจึงควรตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติซึ่งเมื่อสูญหายไปแล้วไม่อาจสร้างขึ้นมาใหม่ได้ เพื่อเป็นการรักษาสภาพความเป็นธรรมชาติให้ยาวนานที่สุด ภาครัฐส่วนท้องถิ่นควรมี

การอบรมผู้ประกอบการทุกเดือน เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบนเกาะช้าง และให้ผู้ประกอบการช่วยต่อกันและกัน พร้อมทั้งสอดส่องดูแลผู้ที่ละเมิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วย

2. สภาพอุปทานแรงงาน จากการที่เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยว แรงงานบนเกาะช้างเกือบทั้งหมด จึงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การพิจารณาอุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงมองจากอุปสงค์ หรือ ความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลักว่า นักท่องเที่ยวต้องการได้รับการบริการจากแรงงานคุณภาพ ระดับใด เพื่อให้มีการจัดฝึกอบรมหรือพัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาคุณภาพแรงงานให้เพียงพอต่อการบริการในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว นั้น จำเป็นต้องมีองค์ภาครัฐเป็นแกนนำในการดำเนินการ

3. ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาแรงงานเป็นนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และควรตรากฎหมายออกใช้บังคับให้ทุกสถานประกอบการใช้ มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

การอภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถนำผลมาทำการอภิปรายได้ดังนี้

ด้านอุปทาน พิจารณาใน 2 ด้านคือ

1. อุปทานการท่องเที่ยว โดยที่อุปทานการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย ป่าเขา ทะเล น้ำตก วิธีการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่น แต่ความเจริญจากการท่องเที่ยวกระทบต่อ สภาพความเป็นธรรมชาติ และสังคมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ตามผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สอดคล้องกับการศึกษาของ สันทัด เสริมศรี และคณะ (2529) และ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2545-2546) ซึ่งกล่าวว่า ความเจริญจากการท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะให้วัฒนธรรม สภาพสังคม และวิถี การดำรงชีวิตของคนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป อันจะกระทบต่ออุปทานการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในอนาคตบน เกาะช้าง

2. อุปทานแรงงาน อุปทานแรงงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการหมุนเวียนสูงมาก ทั้งจากธุรกิจ ใน เครือข่าย และนอกเครือข่าย ทั้งนี้เพราะทักษะของแรงงานในกลุ่มนี้เกิดจากประสบการณ์และสามารถทำงาน ทดแทนกัน ลักษณะของแรงงานในด้านการท่องเที่ยวจึงมีลักษณะคล้ายตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ราคาค่าจ้างของ แรงงานภายในแต่ละกิจกรรมจะใกล้เคียงหรือเท่ากัน ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกสอดคล้องกับการศึกษาของจงพิศ กนกโชติ และสมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร (2532) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังสอดคล้องกันในการขาดแคลน ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ การขาดความสำนึกและเต็มใจในการให้บริการ อันเป็นเหตุให้คุณภาพการทำงาน และการบริการบกพร่องไป

ด้านอุปสงค์ พิจารณาได้ดังนี้

1. อุปสงค์การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต้องการมาชมความเป็นธรรมชาติบนเกาะช้างภายใต้การให้บริการของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทุกสาขา แต่จากสภาพการท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ รวมถึงการมีขยะมูลฝอยจำนวนมาก ทำให้อุปสงค์หรือความต้องการอยากมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวลดลง นอกจากนั้นการขยายตัวของการท่องเที่ยวทำให้มีการนำความเจริญมาสู่เกาะช้าง ทำให้อุปทานการท่องเที่ยวของเกาะช้างเปลี่ยนจากสภาพชุมชนท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้มีส่วนลดทอนความต้องการการท่องเที่ยวเช่นกัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับกมลวรรณ ณ บางช้าง (2546)

2. อุปสงค์แรงงาน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การสาธารณสุขไปรษณีย์บนเกาะช้างมีปัญหาด้านไฟฟ้าสาธารณะ ถนนชำรุด ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับการศึกษาของนิลชนก ตีอินทร์ (2546) และควรเป็นการรับผิดชอบขององค์กรส่วนท้องถิ่นในการจัดหาแรงงานมาดูแลปัญหาสิ่งเหล่านี้ ขณะเดียวกับ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต้องการให้แรงงานที่ให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวมีมาตรฐาน ได้รับใบรับรองคุณสมบัติ มีจิตใจในการให้บริการที่ดี ทั้งแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างเท่าเทียมกัน ผู้ประกอบการต้องการแรงงานที่มีทักษะภาษาที่มิใช่ภาษาอังกฤษควรเป็นการดำเนินงานภายใต้การช่วยเหลือของ ททท.

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการศึกษาถึงอุปทานแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างนั้น จะต้องพิจารณาอุปสงค์ของแรงงานสำหรับกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดอุปทานแรงงานสำหรับรองรับการท่องเที่ยวบนเกาะช้างต่อไป

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากคำถามการวิจัยแต่ละประเด็น สามารถสรุปผลและนำเสนอข้อเสนอแนะได้ดังนี้

โครงสร้างแรงงาน

แรงงานบนเกาะช้างประกอบด้วยแรงงานที่จดทะเบียนราษฎรและแรงงานบางส่วนย้ายถิ่นเข้ามาโดยไม่จดทะเบียนราษฎร ผลจากการที่การท่องเที่ยวบนเกาะช้างขยายตัว จึงทำให้มีแรงงานหลังไหลเข้ามาทำงานด้านการท่องเที่ยวบนเกาะช้างมากขึ้น และแรงงานเกือบทั้งหมดเหล่านั้นเป็นแรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนราษฎรบนเกาะช้าง และไม่รวมในสถิติจำนวนประชากรที่อยู่บนเกาะช้างทั้งหมด นอกจากนั้น ไม่มีหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานใดที่ทำการจัดเก็บสถิติแรงงานในภาคการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง การจำแนกโครงสร้างแรงงานจึงดำเนินได้ตามสถิติทะเบียนราษฎรเท่านั้น สิ่งที่ต้องดำเนินการ คือ ควรมีหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ตรวจจรรยาภรณ์ที่มีแรงงานมาทำงานบนเกาะช้าง ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมแรงงานนอกระบบให้เข้ามาสู่ระบบการประกันตนได้มากขึ้น

บทบาทผู้ประกอบการในการพัฒนาคุณภาพแรงงาน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละภาคส่วน สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ประกอบการ ต้องการให้มีการอบรมหรือพัฒนาแรงงานด้านทักษะภาษาที่มิใช่ภาษาอังกฤษ เช่น ภาษาเยอรมัน รัสเซีย สเปน ดินเนเวีย จีน และญี่ปุ่น และการพัฒนาบุคลิกภาพบุคลากรแผนกต้อนรับ

2. ผู้นำกิจกรรมหรือมัคคุเทศก์ ต้องการให้ภาครัฐจัดชาวต่างชาติมาอยู่ร่วมกับคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาภาษาแทนการส่งเจ้าหน้าที่มาอบรม

3. นักท่องเที่ยว ต้องการให้มีการอบรมมัคคุเทศก์หรือผู้นำกิจกรรมให้ได้มาตรฐานแบบสากล ทั้งเพื่อความปลอดภัย มีความรู้ และมีจิตใจในการรักษาความเป็นธรรมชาติบนเกาะช้าง

4. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เสนอให้มีการอบรมด้านเจ้าหน้าที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

สิ่งที่ควรดำเนินการ คือ ภาครัฐควรเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในประเด็นเหล่านี้ หรือทางส่วนราชการในจังหวัด ควรจัดหานักวิชาการที่เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษและมีใช้ภาษาอังกฤษ มาช่วยเป็นอาจารย์ในโรงเรียนบนเกาะช้างเพื่อสอนภาษาเหล่านั้นแก่นักเรียนบนเกาะช้าง รวมถึงการจัดในการศึกษาออกโรงเรียนหรือการจัดหลังการประชุมของชุมชนต่างๆ บนเกาะช้างซึ่งมีทุกเดือน นอกจากนั้น ควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น การจัดหลักสูตรอบรมการทำอาหารไทย และให้ผู้ประกอบการเรือนแรมมาร่วมรับฟังการบรรยายด้วย อีกประการหนึ่งคือ ควรจัดบริการด้านการแพทย์แผนไทยในรูปนวด อบ สปา โดยใช้สมุนไพร เป็นต้น

แนวทางการพัฒนา

ในการสร้างอุปทานแรงงานให้เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างนั้น ภาคส่วนที่จะมีบทบาทสำคัญคือ หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรส่วนท้องถิ่น โดยที่การท่องเที่ยวแต่ละกิจกรรมจะมีความต้องการคุณสมบัติของแรงงานที่แตกต่างกัน การพัฒนาหรืออบรมแรงงานในกิจกรรมจึงอาจต้องมีความร่วมมือจากองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ประการสำคัญที่สุดคือ ต้องเน้นให้ทุกแรงงานตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติบนเกาะช้าง เพื่อให้ธรรมชาติเหล่านั้นดำรงอยู่ถึงชนรุ่นต่อไป เพื่อให้การพัฒนาแรงงานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาแรงงานหรือพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยมีการตราเป็นกฎหมายเพื่อให้การดำเนินการพัฒนาแรงงานด้านการท่องเที่ยวเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

ดังนั้น ในการวิจัยถึงอุปทานแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างเพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้นั้น จึงควรเป็นการร่วมมือของหลายภาคที่เกี่ยวข้อง โดยมีภาครัฐเป็นองค์กรหลักในการประสานความร่วมมือและส่งเสริมแนวทางเพื่อพัฒนาแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติบนเกาะช้างต่อไป

บรรณานุกรม (References)

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (27-28 สิงหาคม 2550). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว*. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. 27-28 สิงหาคม 2550 ณ โรงแรมทวินโลดส์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.
- กมลวรรณ ณ บางช้าง. (2546). การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตแบบยั่งยืน. สารนิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). สถิตินักท่องเที่ยวและรายได้จังหวัดตราดและหมู่เกาะ. ตราด: ผู้แต่ง.
- กันยรัชนี ศรีจันทร์. (2548). *การรับรู้ของผู้มาเยือนต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของหมู่เกาะช้างจังหวัดตราด*. รายงานวิจัย.
- กิ่งอำเภอกะชัง. (2538). *รายงานสรุปกิ่งอำเภอกะชัง ปีพ.ศ. 2538*. ตราด: ตราดการพิมพ์.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2545-2546). *การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ให้ชุมชนเกาะช้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง*. รายงานวิจัย.
- จงพิศ กนกโชติ และสมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร. (2532). *สภาพแรงงานในกิจการโรงแรมของภาคใต้*. รายงานวิจัย.
- จุฑา มนต์ไพบูลย์. (2537). *การวิเคราะห์ตลาดแรงงาน : แนวคิดเชิงทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาวดี จันทร์เทวลิขิต. (2547). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะช้าง: กรณีศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร กิ่งอำเภอกะชังใต้ จังหวัดตราด*. รายงานวิจัย.
- ฉัตรชัย ปานเฟื่อง. (2543). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์. (2542). *การจัดการ การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยว*. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดารารัตน์ อานันทนะสูงศ์. (2543). *เศรษฐศาสตร์การพัฒนา*. ประมวลสาระชุดวิชา หน่วยที่ 1-5 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ด้อย ชุมสาย, หม่อมหลวง และญิบพันธ์ พรหมโยธี. (2527). *ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ทช. จัดระเบียบท่องเที่ยวใหม่. (27 ตุลาคม 2549). *ไทยรัฐ*, หน้า 11.
- นภา จันทร์ตรี. (2545). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวบนเกาะช้างจังหวัดตราด*. ภาคนิพนธ์ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นิพัทธ์ สระฉันทพงษ์. (2544). *รวมคำแถลงนโยบายของรัฐบาล ตั้งแต่คณะแรกจนถึงคณะปัจจุบัน*.

กรุงเทพมหานคร: หอสมุดรัฐสภา.

นิลชนก ตีอินทร์. (2545). การส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก. สารานุกรม เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นีนานา แก้วประเสริฐ. (2549). อุปสงค์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางสู่อินโดจีน. คุษฎีนิพนธ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. (2546). *ทักษะการทำงานและปัจจัยเงื่อนไขในการพัฒนาทักษะการทำงานของ
แรงงาน ภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น: การศึกษาในกลุ่มประชาคม (civic
group) ภาคเหนือตอนบน*. รายงานวิจัย

เฟอริ์เกาะช้างแข่งชิงลูกค้ำ โหมโปรโมชัน-ระบบสมาชิก. (23-25 เมษายน 2550). *ประชาชาติธุรกิจ*, หน้า 18.

ปิยมิตร ปัญญา. (18 สิงหาคม 2550). “ขยะที่ มารีน่า เบย์”. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.

พิมลพรรณ ลาภยงยศ. (2541). การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น: กรณีศึกษา เกาะช้าง กิ่ง
อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิงศาลปกครองฟ้องกรมอุทยานฯ เอกชนเชียงใหม่จี้ยกเลิกค่าธรรมเนียม. (16 – 19 สิงหาคม 2550). *ประชาชาติ
ธุรกิจ*, หน้า 32.

ภาวิณีย์ เจริญยิ่ง. (10 กุมภาพันธ์ 2550). “เดอะสปา เกาะช้าง รีสอร์ท จับตลาดคนรักสุขภาพ”. *มติชนรายวัน*,
หน้า 7.

เดือน ‘นักดำน้ำ’ ระวังอันดามันเย็นเยือกเจอปรากฏการณ์ IOD. (10 มีนาคม 2550). *มติชนรายวัน*, หน้า 7.

คลื่นทะเล ‘เกาะช้าง’ พัดรุนแรง นักท่องเที่ยว ‘ตาย’ เสียภาพพจน์. (30 สิงหาคม 2550). *มติชนรายวัน*, หน้า 7.

ยุทธวงศ์ วงษ์ทอง. (27 เมษายน 2550). “ได้ร่มช้าง วันตราดรำลึก”. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.

เรณู สุขารมณี. (2532). *เศรษฐศาสตร์กำลังคน หน่วยที่ 9-15*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นผลจาก
การท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดน่าน*. ทูลสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปี 2545.

วุฒิเทพ อินทปัญญา และจำลอง อติกุล. (2528). *รายงานการวิจัย เรื่องผลทางด้านเศรษฐกิจ ของอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สร อักษรกุล. (15 สิงหาคม 2550). “อีกทางเลือกของเกาะช้าง”. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.

สุภาพร หวานเสนาะ. (11 มีนาคม 2550). เหนือร้อนไปเกาะกูด อันดามันทะเลตะวันออก. *มติชนรายวัน*, หน้า 7.

สันทัด เสริมศรี. (2529). *รายงานวิจัย เรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษา
จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2549). *รายงานสถิติจังหวัด 2549*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงานสถิติจังหวัดตราด. (2549). *รายงานสถิติจังหวัด*. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

- สำนักงานแรงงานจังหวัดตราด. (2549). *โครงสร้างแรงงานบนเกาะช้าง พ.ศ. 2548*. ตราด: ผู้แต่ง.
- Epperson, A. (1983). Why People travel. *Leisure Today*, April 1983.
- Fleisher, Belton M. & Kniesner, Thomas J. (1984). *Labor Economics: Theory, Evidence and Policy*. 3rded. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Froyen, Richard T. & Low, Linda. (2001). *Macroeconomics: An Asian Perspective*. New York: Prentice-Hall Inc.
- Pindyck, R. S. & Rubinfeld, D. L. (1995). *Microeconomics*. 6thed. London: Prentice-Hall Inc.
- Sinclair, M Thea and Stabler, Mike. (1997). *The Economic of Tourism*. London: Routledger.
- Tribe, John. (1995). *The Economics of Leisure and Tourism*. London: Martins the Printers Ltd.
-

ภาคผนวก ข. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ดำเนินมาและผลที่ได้ที่ได้รับตลอดโครงการ

ภาคผนวก ค. ตัวอย่างแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับอุปทานแรงงานบนเกาะช้าง

Labor Supply for Sustainable Nature-based Tourism Activities in Ko Chang Area,
Ko Chang Subdistrict, Trat Province

1. แรงงานที่ทำงานเพื่อคอยตอบสนองการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวบนเกาะช้างที่สำคัญที่สุด 5 อันดับแรกของไทยได้แก่อะไร แรงงานประเภทใดบ้าง
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
 - 4.....
 - 5.....

2. แรงงานที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทางน้ำและทางบกได้มีการกำหนดมาตรฐานแรงงานไว้หรือไม่ หากมีการกำหนดไว้มีการระบุอย่างไรบ้าง
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....

และหากไม่มีการกำหนดควรมีการดำเนินการอย่างไร หน่วยงานใดควรเป็นผู้รับผิดชอบงานนี้

.....

.....

3. ควรมีการกำหนดสัดส่วนแรงงานที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ในสัดส่วนเท่าใดจึงจะเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสะดวก ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นประการสำคัญ

รายการ	สัดส่วนแรงงานที่ให้บริการต่อนักท่องเที่ยว (คน./คน..)
1. คำน้าคูปะการัง(น้ำตื้น)	
2. คำน้าคูปะการัง(น้ำลึก)	
3. พายเรือแคนู/พายเรือคายัค	
4. ล่องเรือใบ/ล่องแพ/ล่องเรือยาง	
5. กระดานโต้คลื่น	
6. ตกปลา	
7. นั่ง ช้าง/ขี่ม้า	
8. ส่องสัตว์/ดูนก	
9. เดินป่า(ศึกษาธรรมชาติ)ปีนเขาไต่เขา	
10. ตั้งแคมป์	
11. อื่น ๆ ระบุ.....	

4. หน่วยงานภาครัฐหน่วยงานใด ที่ควรจะร่วมมือกับภาคเอกชน ในการทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพแรงงานด้าน
บริการการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในแต่ละกิจกรรม โปรดระบุ
-
-
-
5. กิจกรรมใดที่หน่วยงานภาครัฐที่ดูแลการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ได้ทำการอบรมพนักงานเพื่อพัฒนาแรงงานด้าน
การจัดนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ไปแล้วในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา
- 5.1.....
- 5.2.....
- 5.3.....
- 5.4.....
6. โปรดระบุคดีที่นักท่องเที่ยวร้องเรียนเกี่ยวกับแรงงานด้านการจัดนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ และสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา
- 1.....
- 2.....
- 3.....
7. เพื่อให้การท่องเที่ยวบนเกาะช้างเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืน ท่านคิดว่า ภาครัฐและภาคเอกชน
ควรมีมาตรการร่วมมือกันอย่างไร
- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....
- 10.....

ขอขอบคุณที่ให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม

Questionnaire for Foreign Tourists

Labor Supply for Sustainable Nature-based Tourism Activities on KO CHANG Area,
 KO CHANG Subdistrict, Trat Province

Part A. About Yourself

1. Sex Male Female
 2. Date of Birth
 3. Marital Status Single Married Other (Please specify)
 4. Level of education attained
 5. Occupation.....
 6. Country of residenceNationality.....
 7. E-mail address
 8. Annual income before tax (own currency or U.S.\$).....
 9. How many days vacation do you have this year?
 10. Please specify the number of times you have visited Koh Chang and specify the number of nights that you stayed on each trip
1 time	2 times	more than
2 times	Length of stay (nights)

Part B. About this trip

10. What activity did you engage in on this trip at Koh Chang ?

Activity	No. of members participating in each activity	No. of leaders/safety personnel participating in activity
Snorkelling		
Scuba diving		
Kayaking		
Canoeing		
Rafting		
Surfing		

Activity	No. of members Participating in each activity	No. of leaders/safety personnel Participating in activity
Fishing		
Elephant/ Horse Riding		
Observing Wild Animals		
Trekking / Hiking		
Camping		
Mountain-biking		
Other (please specify)		

11. Please specify the five first activities that interested you most.

1.
2.
3.
4.
5.

12. Please specify which activities should have standard safeguards.

1.
2.
3.
4.
5.

13. Which potentially harmful activities and should have proper safeguards.

1.
2.
3.
4.
5.

14. Proportionally, how many safety personnel were there per tourist.

.....

Part C. Level of Satisfaction

Please evaluate the level of satisfaction and safety regarding this trip by ticking one of the boxes in the table below :
 😊 = 5” for total satisfaction “😊 = 4” for mostly satisfied “😊 = 3” for somewhat satisfied “😊 = 2” for somewhat dissatisfied and “😞 = 1” for very dissatisfied

	KOH CHANG				
	5	4	3	2	1
<i>Travel Agency and Guide</i>					
15. Guide’s level of knowledge					
16. Guide’s sense of responsibility					
17. Command of language					
18. Places of interest chosen by agency					
19. A lot of package tours					
<i>Drinks and Meals</i>					
20. Hygiene					
21. Taste					
<i>Accommodation</i>					
22. Room					
23. Hygiene					
24. Quality of service					
25. <i>Level of safety</i>					

Part D. Your recommendations

26. Do you want to **revisit / not want to revisit** Koh Chang ?

Yes, I **want to revisit** Koh Chang because ..(please specify)

.....

No, I **do not want to revisit** Koh Chang because(please specify)

.....

27. Would you **recommend** Koh Chang to other travelers ?

Yes, I **would recommend it** because ..(please specify)

.....
.....
.....

No, I **would not recommend it** because ..(please specify))

.....
.....
.....

28. Please make whatever recommendations /suggestions you deem suitable regarding tourism on Koh Chang.

.....
.....
.....

29. Do you have any ideas regarding ways to protect the natural environment in Koh Chang.

.....
.....
.....

30. Do you have any suggestions regarding garbage/ litter problems in Koh Chang.

.....
.....
.....

THANK YOU VERY MUCH FOR YOUR KIND CO-OPERATION

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย

อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง
กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ
3. สถานภาพสมรส โสด สมรส อื่นๆ (โปรดระบุ)
4. ระดับการศึกษา
5. อาชีพ.....
6. จังหวัดที่ท่านพักอาศัยในปัจจุบัน.....
7. E-mail address
8. รายได้หลังหักภาษีต่อปี (บาท/ปี).....
9. จำนวนวันที่มีสิทธิลาพักร้อนต่อปี
10. โปรดระบุ จำนวนครั้งที่ท่านมาเยือนเกาะช้าง และระยะเวลาวันพักในครั้งนี้
1 ครั้ง 2 ครั้ง มากกว่า 2 ครั้ง ระยะเวลาวันพักในครั้งนี้ (คืน)
.....

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการเดินทางในครั้งนี้

11. โปรดระบุจำนวนสมาชิกที่ท่านเข้าร่วมในแต่ละกิจกรรม และจำนวนผู้นำกิจกรรมที่ท่านเข้าร่วมในแต่ละกิจกรรม (ระบุได้หลายกิจกรรม)

กิจกรรม	จำนวนสมาชิกที่ท่านเข้าร่วม ในแต่ละกิจกรรม	จำนวนผู้นำกิจกรรมที่ท่าน เข้าร่วมในแต่ละกิจกรรม
ดำน้ำตื้น		
ดำน้ำลึก		
พายเรือคายัค		
พายเรือแคนู		
ล่องเรือใบ ล่องแพ ล่องเรือยาง		
กระดาน โต้คลื่น		

กิจกรรม	จำนวนสมาชิกที่ท่านเข้าร่วม ในแต่ละกิจกรรม	จำนวนผู้นำกิจกรรมที่ท่าน เข้าร่วมในแต่ละกิจกรรม
ตกปลา		
นั่งช้าง/ขี่ม้า		
ส่องสัตว์/ดูนก		
เดินป่า/ปีนเขา/ไต่เขา		
ตั้งแคมป์		
ขี่จักรยาน		
อื่นๆ (โปรดระบุ)		

11. โปรดระบุกิจกรรม 5 กิจกรรมแรก ที่ท่านคิดว่าน่าสนใจที่สุด

1.
2.
3.
4.
5.

12. ใน 5 กิจกรรมตามที่ระบุในข้อ 11 กิจกรรมใดมีความเสี่ยงและควรมีผู้ควบคุมกิจกรรมนั้นหรือไม่

1.
2.
3.
4.
5.

13. โปรดระบุว่ากิจกรรมทั้ง 5 นั้น กิจกรรมใดควรมีผู้ควบคุมกิจกรรมที่ได้ใบรับรองคุณภาพหรือมาตรฐาน เพื่อความรู้ และประโยชน์จากการควบคุมกิจกรรม

1.
2.
3.
4.
5.

14. โปรดระบุสัดส่วนของผู้นำกิจกรรม (Safety personnel) ต่อนักท่องเที่ยว ที่ท่านคิดว่าเหมาะสม

.....

.....

ส่วนที่ 3 ระดับความพึงพอใจ

โปรดประเมินระดับความพึงพอใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว โดยมีระดับความพึงพอใจสูงที่สุดไปสู่ความพึงพอใจต่ำที่สุด ดังนี้ “😊 = 5” มากที่สุด “😄 = 4” มาก “😐 = 3” ปานกลาง “😞 = 2” ไม่ค่อยพอใจ และ “😡 = 1” ไม่พอใจมากที่สุด

	เกาะช้าง				
	5	4	3	2	1
บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์					
15. ระดับความรู้ของมัคคุเทศก์					
16. ความรับผิดชอบของมัคคุเทศก์					
17. ความสามารถในการสื่อสาร					
18. สถานที่ท่องเที่ยว ที่บริษัทจัดให้					
19. จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่บริษัทจัดให้					
ธุรกิจร้านอาหาร					
20. ความสะอาด					
21. รสชาติ					
ธุรกิจโรงแรมที่พัก					
22. ห้องพัก					
23. ความสะอาด					
24. คุณภาพการบริการ					
25. ระดับความปลอดภัยบนเกาะช้าง					

ส่วนที่ 4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

26. ท่านประสงค์จะกลับมาเยือน / ไม่เยือน เกาะช้างอีก

ประสงค์มาเยือน โปรดระบุเหตุผล

เพราะ

.....

.....

ไม่ประสงค์มาเยือน โปรดระบุเหตุผล

เพราะ

.....

.....

27. ท่านจะแนะนำนักท่องเที่ยวนักอื่น ให้มาเยือนเกาะช้างหรือไม่

แนะนำ โปรดระบุเหตุผล

เพราะ

.....

.....

ไม่แนะนำ โปรดระบุเหตุผล

เพราะ

.....

.....

28. โปรดให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนเกาะช้าง

.....

.....

.....

29. โปรดระบุ แนวคิดของท่าน เกี่ยวกับการปกป้อง รักษา สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติบนเกาะช้าง

.....

.....

.....

30. โปรดระบุ แนวคิดของท่าน ในการแก้ไขปัญหาขยะบนเกาะช้าง

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความกรุณาตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถาม ถามผู้นำกิจกรรม หรือ มัคคุเทศก์นำเที่ยว

Labor Supply for Sustainable Nature-based Tourism Activities in Ko Chang Area,

Ko Chang Subdistrict, Trat Province

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง หรือเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง เกี่ยวกับตัวท่าน
ตามความเป็นจริง

1. เพศ
 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ.....ปี (นับจำนวนปีเต็มจากปีเกิด)
3. สถานะ
 1. โสด 2. สมรส 3. ม่าย 4. หย่าร้าง
4. ระดับการศึกษา(วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด)
 1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย/ปวช
 3. อนุปริญญา หรือ ปวส. หรือเทียบเท่า 4. ปริญญาตรี
 5. ปริญญาโท และสูงกว่า 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. รายได้ต่อเดือน (เฉลี่ย)
 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท 2. 10,001 – 15,000 บาท
 3. 15,001 – 20,000 บาท 4. 20,001 – 25,000 บาท
 5. 25,001 – 30,000 บาท 6. 30,001 บาทขึ้นไป
6. ท่านเป็นประชาชนของที่มีชื่อในทะเบียนบ้าน อยู่ที่กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ใช่หรือไม่
 1. ใช่ 2. ไม่ใช่ มีรายชื่ออยู่ที่อำเภอ.....จังหวัด.....
7. ที่พักอาศัยปัจจุบัน จังหวัด.....
8. งานที่ท่านทำงานอยู่บนเกาะช้างเป็น
 1. อาชีพหลัก 2. อาชีพเสริม
9. ท่านทำงานอยู่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นเวลา.....ปี.....เดือน
10. โปรดระบุเหตุผลที่ท่านเลือกทำงานที่เกาะช้าง

11. ท่านคิดว่าจะทำงานอยู่เกาะช้างอีกนานเพียงใด เพราะ

12. ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาท่านได้เข้ารับการอบรมใดที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพบ้าง โปรดระบุ
 1.....หน่วยงานที่จัด.....
 โดยได้รับการสนับสนุนจากสถานประกอบการ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่
 2.....หน่วยงานที่จัด.....
 โดยได้รับการสนับสนุนจากสถานประกอบการ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่

3.....หน่วยงานที่จัด.....

โดยได้รับการสนับสนุนจากสถานประกอบการ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่

13. ท่านให้บริการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมใดบ้าง

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ดำน้ำดูปะการัง(น้ำตื้น)	☐ 2. ดำน้ำดูปะการัง(น้ำลึก)
☐ 3. พายเรือแคนู/พายเรือคายัค	☐ 4. ล่องเรือใบ ล่องแพ ล่องเรือยาง
☐ 5. กระดานโต้คลื่น	☐ 6. ตกปลา
☐ 7. นั่งช้าง/ขี่ม้า	☐ 8. ส่องสัตว์/ดูนก
☐ 9. เดินป่า(ศึกษาธรรมชาติ) ปีนเขา ไต่เขา	☐ 10. ตั้งแคมป์
☐ 11. อื่น ๆ ระบุ	

14. โปรแกรมอุปกรณ์ / อุปกรณ์ป้องกัน ที่ท่านคิดว่าจะมีความจำเป็นในด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งแก่ตัวท่านเองและนักท่องเที่ยวในระหว่างการทำกิจกรรม

รายการ	อุปกรณ์ / อุปกรณ์ป้องกัน
1. ดำน้ำดูปะการัง(น้ำตื้น)	
2. ดำน้ำดูปะการัง(น้ำลึก)	
3. พายเรือแคนู/พายเรือคายัค	
4. ล่องเรือใบ ล่องแพ ล่องเรือยาง	
5. กระดานโต้คลื่น	
6. ตกปลา	
7. นั่งช้าง/ขี่ม้า	
8. ส่องสัตว์/ดูนก	
9. เดินป่า(ศึกษาธรรมชาติ) ปีนเขา ไต่เขา	
10. ตั้งแคมป์	
11. อื่น ๆ (ระบุ).....	

15. ท่านต้องการให้ภาครัฐหรือสถานประกอบการให้การสนับสนุนในการพัฒนาตัวท่านในด้านใดบ้าง โปรดระบุ

.....

16. ท่านคิดว่าการจะรักษาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้าง ควรทำอย่างไร และท่านคิดว่าท่านและนักท่องเที่ยวจะมีส่วนช่วยอย่างไร

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ

1. **ด้านบุคลากร** สัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการรับบุคลากรเข้ามาทำงาน ความเพียงพอของบุคลากรในฝ่ายต่างๆ และในการให้บริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การฝึกอบรมบุคลากร
2. **ด้านนักท่องเที่ยว** สัมภาษณ์เกี่ยวกับ สัญชาติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา และความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละสัญชาติ การจัดหาแรงงานเพื่อบริการนักท่องเที่ยวแต่ละสัญชาติ
3. **ด้านกิจกรรม** สัมภาษณ์ถึงกิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การที่สถานประกอบการส่วนบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะ
4. **ด้านปัญหา** สัมภาษณ์ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว การร่วมมือแก้ไขปัญหาของสถานประกอบการ ปัญหาขยะ สาธารณูปโภคทั้งระบบถนน ไฟฟ้า สาธารณะ ประปา น้ำเสียที่ปล่อยลงทะเล
5. **ด้านข้อเสนอแนะ** สัมภาษณ์ขอข้อเสนอแนะจากผู้แทนสถานประกอบการในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับพัฒนาแรงงานสำหรับการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

ภาคผนวก ง. รูปภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

การประชุมระหว่างนักวิจัยที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สัมภาษณ์ คุณราชันย์(เอ) ประธานชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก

การสัมภาษณ์ คุณทวีชัย มะลิลาพันธ์ แห่ง AMARI ฯ

สัมภาษณ์คุณไพบูล สามลปาน ผู้นำกิจกรรมชมป่า

การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการนั่งช้าง ชูตินันท์

การร่วมประชุมกับผู้ช่วย พลวีร์ บุษากีเกียรติ ณ วัดสลักคอก

การสัมภาษณ์ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์

การสัมภาษณ์ปลัดอาวุโส แหลมทอง มโนวิศมี

การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ ประสาท ริมชลา สพพ.1

ภาคผนวก จ. ประวัติผู้วิจัยและคณะ

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ
 (Associate Professor Dr.Wallada Wiwatpanashart)

1. ตำแหน่งปัจจุบัน

1.1 งานวิชาการ

ปัจจุบัน – 2526	รองศาสตราจารย์ระดับ 9 ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2526 – 2520	อาจารย์ระดับ 5 และผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ 6
2520 – 2518	หัวหน้างานวิจัยอุตสาหกรรม กองวิจัยสินค้าและการตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
2517 – 2511	นักสถิติตรี – โท กองระดับราคาและสถิติ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
2511 – 2510	เลขานุการ บริษัทเอกชน

1.2 งานบริหาร

ปัจจุบัน – 2544	กรรมการบริหารโครงการปริญญาโทเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
ปัจจุบัน – 2544	กรรมการบริหารโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (เน้นการวิจัย) สาขาเศรษฐศาสตร์
2545 – ปัจจุบัน	2532 – 2536 2539 – 2530 2525 – 2526 หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ
2522	รองคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์

2. ประวัติการศึกษา

2509	ศ.บ. (เกียรตินิยมดี) สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2518	M.A. (Econ.) Syracuse University, N.Y., U.S.A.

2539 ปร.ด. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สาขาประชากร
และการพัฒนา คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์

3. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ

- 3.1 สาขาการค้าระหว่างประเทศ (องค์การและการรวมกลุ่มทางการค้าระหว่างประเทศ
มาตรการการกีดกันและการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ)
- 3.2 สาขาประชากรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
- 3.3 สาขาสถิติ (เฉพาะด้านการวิเคราะห์และพยากรณ์)

4. ประสบการณ์งานวิจัย

4.1 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

- การคาดประมาณการส่งออกสิ่งทอของไทย พ.ศ.2530 เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
- ผลของระดับการศึกษาต่อรายได้ของข้าราชการ พ.ศ. 2535 เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย
- ยุทธศาสตร์ทางการค้าภายใต้เขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย พ.ศ.2542 เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย (ทุนสนับสนุนการวิจัย จากศูนย์ IMT – GT มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์)
- ศักยภาพทางการค้าของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย (ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2544 - 2545)
- ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของไทยกับประเทศอาเซียนใหม่ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย (ทุนสนับสนุนการวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2546)
- การประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี หัวหน้าโครงการวิจัย (ทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สกอ. ปีงบประมาณ 2547)
- อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด (ทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย: สกว. ปีงบประมาณ 2550 อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัย)
- ทศนคติของดุษฎีบัณฑิต โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นที่ปรึกษาโครงการ ปีงบประมาณ 2550 ทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

4.2 งานวิจัยบทความ

- การค้าสิ่งทอของไทยกับประเทศต่าง ๆ พ.ศ. 2518 กระทรวงพาณิชย์
- การผลิตและการค้าอัญมณี พ.ศ. 2519 กระทรวงพาณิชย์
- การผลิตและการค้าเซรามิค พ.ศ. 2520 กระทรวงพาณิชย์
- การค้าระหว่างประเทศของไทยหลังเงินบาทลอยตัว จุลสารเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 เดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2541
- พัฒนาการของสหภาพเศรษฐกิจและการเงินแห่งยุโรป และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทย จุลสารเศรษฐศาสตร์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน – สิงหาคม 2541
- ไทยกับเอเปค จุลสารเศรษฐศาสตร์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 เดือนธันวาคม 2541 – กุมภาพันธ์ 2542
- การค้าและข้อพิพาททางการค้าของไทยภายใต้ WTO จุลสารเศรษฐศาสตร์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 เดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2542
- การค้าของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านและการค้าชายแดน จุลสารเศรษฐศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน – สิงหาคม 2542
- การค้าระหว่างประเทศไทยกับสหภาพยุโรป วารสารรามคำแหง ปีที่ 22 ฉบับพิเศษ เดือนมกราคม 2548
- ศักยภาพทางการค้าของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน วารสารรามคำแหง ปีที่ 22 ฉบับพิเศษ เดือนกุมภาพันธ์ 2548
- การประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดราชบุรี วารสารรามคำแหง ปีที่ 22 ฉบับพิเศษ เดือนกุมภาพันธ์ 2548
- ยุทธศาสตร์ทางการค้าภายใต้เขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย – มาเลเซีย – ไทย วารสารรามคำแหง ปีที่ 22 เดือนมกราคม 2548

4.3 งานเขียนตำรา

- การช่วยเหลือจากต่างประเทศของไทย พ.ศ.2521, 2525
- การค้าต่างประเทศของไทย พ.ศ.2522, 2526, 2532, 2535
- การลงทุนระหว่างประเทศของไทย พ.ศ.2526, 2531, 2536
- เอกสารเสริมวิชาการค้าต่างประเทศของไทย พ.ศ.2527, 2531
- คำศัพท์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ พ.ศ.2524

4.4 งานบรรยายทั่วไป

- ก.ทั่วไป**
- วิทยากรในการอบรมความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศแก่อาจารย์ผู้สอนระดับมัธยมปลายและระดับอาชีวศึกษา จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 - วิทยากรบรรยายเทคนิคการคาดการณ์การส่งออกสิ่งทอของไทย โดยวิธี Box – Jenkins ให้แก่สมาชิกสมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย (TURA)
 - วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการปรับตำแหน่งทางราชการ ให้แก่ข้าราชการกรมโยธาธิการ
 - วิทยากรบรรยายเกี่ยวเศรษฐศาสตร์มหภาคและจุลภาค ให้แก่ข้าราชการรัฐสภา

- ข.หน้าที่**
- การค้าระหว่างประเทศ
 - สถาบันการเงินระหว่างประเทศ
 - เศรษฐศาสตร์ทั่วไป
 - เศรษฐศาสตร์มหภาค เล่ม 2
 - การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
 - การช่วยเหลือจากต่างประเทศของไทย
 - การค้าต่างประเทศของไทย
 - การลงทุนระหว่างประเทศของไทย
 - การสัมมนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
 - ระเบียบวิธีวิจัย (ปริญญาโท)
 - เศรษฐศาสตร์มหภาค (ปริญญาโท)
 - เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ (ปริญญาโท)
 - การพยากรณ์ทางธุรกิจ (ปริญญาโท)
 - การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (ปริญญาโท)
 - วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นปฐม (ปริญญาเอก)

4.5 การให้คำปรึกษา

- อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษารองสารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ (ปริญญาโท)
- อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษารองดุชนิพนธ์ (ปริญญาเอก)

4.6 การเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

- เป็นผู้ประเมินการขอตำแหน่งทางวิชาการ ระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์
 - เป็นผู้ประเมินโครงการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 - เป็นผู้ประเมินโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยนเรศวร
-

ประวัตินักวิจัย
นางสาวเนอรนาท แก้วประเสริฐ
 (Miss Neeranart Kaewprasert)

1. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ผู้บรรยายวิชาเศรษฐศาสตร์ สถาบันวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

2. ประวัติการศึกษา

2535 เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2537 พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาการเศรษฐกิจ)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2549 ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. ประสบการณ์ทำงาน

การบรรยาย

2542 – ปัจจุบัน อาจารย์บรรยายด้านเศรษฐศาสตร์ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

งานบริหาร

2548 – ปัจจุบัน ประธานสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

งานวิจัย

2548 การศึกษาตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง : กรณีศึกษาพื้นที่รอบอ่าวปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ทูลสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2548

2549 ศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายข้าวของพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ทูลสนับสนุนจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2548

ประวัตินักวิจัย
รองศาสตราจารย์สุกษมัย สุธธิบดี
 (Associate Professor Suksmai Sutthibodee)

1. ตำแหน่งปัจจุบัน

1.1 งานวิชาการ

ปัจจุบัน	รองศาสตราจารย์ 9 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง รองอธิการบดีฝ่ายนิติการและสิทธิประโยชน์, ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา
1 สิงหาคม 2515	นิติกร ครูสภา กระทรวงศึกษาธิการ
2 มกราคม 2516	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
18 มกราคม 2522	ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ (คำสั่ง มร.ที่ 363/2522)
23 มีนาคม 2525	ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ (คำสั่ง มร.ที่ 631/2525)

1.2 งานบริหาร

30 มกราคม 2523	ผู้ประสานงานฝ่ายวิชาการ (คำสั่ง นต.5/2523)
4 พฤษภาคม 2524	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ (คำสั่ง มร. 472/2524)
พ.ศ. 2532 - 2535	หัวหน้าภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ
พ.ศ. 2539 - 2543	หัวหน้าภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ
2539 - ปัจจุบัน	ประธานสาขากฎหมายเพื่อการพัฒนาสังคม บัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์
ธันวาคม 2542	รักษาการรองคณบดีฝ่ายสวัสดิการ
พ.ศ. 2543 - ปัจจุบัน	กรรมการผู้ตรวจผลงานวิจัย วิทยาลัยการยุติธรรม
มิถุนายน - ตุลาคม 2547	รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายบริหารคณะ นิติศาสตร์

ตุลาคม 2547 - มีนาคม 2549	รักษาการในตำแหน่งคณะบดีคณะนิติศาสตร์
กุมภาพันธ์ 2548 - ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาคณะนิติศาสตร์
พ.ศ. 2548 - ปัจจุบัน	กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์นิติศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. 2549 - ปัจจุบัน	ประธานโครงการศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหาร รัฐกิจและกฎหมาย
1 เมษายน 2549 - ปัจจุบัน	รองอธิการบดีฝ่ายนิติกรและสิทธิประโยชน์

2. ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมดี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประกาศนียบัตรการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมระดับสูง
- ประกาศนียบัตรผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษา

3. ประสบการณ์ทำงาน

การบรรยาย

ระดับปริญญาตรี

- กฎหมายอาญา 1
- กฎหมายอาญา 2
- กฎหมายอาญาสำหรับคณะรัฐศาสตร์
- สัมมนากฎหมายอาญา
- กฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม
- กระบวนการยุติธรรมและระบบศาลไทย

ระดับปริญญาโท

- กฎหมายเพื่อการพัฒนาสังคม
- สัมมนากฎหมายเพื่อการพัฒนาสังคม
- การบริหารงานกระบวนการยุติธรรม
- สัมมนาการบริหารงานกระบวนการยุติธรรม
- เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
- เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท

ระดับปริญญาเอก

- เป็นประธานคณะกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์
 - เป็นกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์
-